היינט 24 זייטן מיט אילוסטרירטער ביילאגע

פרייז 25 גראשען

זונטאג ערשיינט נייער פאלקסבלאט אין 10 זייטן נאר 10 גראשן

NAJER FOLKSBLAT

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נייער פאלקסבלאט

№ 190	Łódź, Piątek, 15 sierpnia 1930 r.	אכטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כ״א אב תר״ץ	№ 190

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

מאנטאג, דעם 18. אויגוסט ד. י. קומט פאר א בלומען-טאג

לטובת דעם לאדזער יודישן הילפס-פעראיין

„משמרת החולים"

יודען! קויפט אלע די אפצייכנונגען לטובת דעם דערמאנטען פעראיין, וועלכער העלפט טויזענדער נויטליידענדע און קראנקע

די לייטונג

פון 1-טען ארטאדאקסישן לעהר-אנשטאלט

„דרכי-נעם"

פון גרשון אלי׳ ליסס אין לאדז

ערשטער „דרכי-נעם"
פילינסקי 50, טעלעפאן 215-26

צווייטער „דרכי-נעם"
אל. 1 מאי 20 (זשעראמסקעגא 16) טעל. 200-43

מאכט דערמיט בעקאנט פאלגענדעס: אין הסכם מיט׳ן בעשלוס פון דער „ראדע שקאלנע" אין לאדז פון דעם 24 טשערוויעץ 1930 ווערט געעפענט פון נייעם שול-יאהר 1930/31

א לעהר-אנשטאלט אויף אל. 1 מאי 20 פראנט 1 שט.

אין א ערשטקלאסיגען קאמפארט איינגעארדנעטן גרויסען און ליכטיגען לאקאל מיט אלערליי נויטיגע טעכנישע און היגיענישע איינריכטונגען.

אין די אויבענדערמאהנטע לעהר-אנשטאלטען וועט זיין טעטיג א קאמפארט איינגעארדנעטע

גן-ילדים

אונטער דער השגחה פון ספעציאליסטען פעדאגאגען, פאר די תלמידים-בחורים פון לעהר-אנשטאלט „דרכי-נעם" וועט ווייטער זיין טעטיג די איבעראל בעוואוסטע

מתיבתא לתלמוד ולהוראה

ביי דער מיטארבייט פון בעוואוסטע בעלי-הוראה און פאר די אבסאלווענטען ווידער פון למודי-חול מעלען אויך ווייטער טעטיג זיין די ערברייטערטע

8-קלאסיגע גימנאזיאל-קורסען

בעשטעטיגט פון שול-קוראטאריום פון ד. 28 שיערפיען 1929

אונטער דער לייטונג און מיטארבייט פון בעקאנטע גימנאזיאל-פראפעסארען.

גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט, אז אין

פענסיאן

ביי דער לעהר-אנשטאלט „דרכי-נעם" זענען נאך פערהאן עטליכע פרייע פלעצער פאר אויסווערטיגע תלמידים.

אונזער לעהר-אנשטאלט וועט אויך האבען א זעהר בעקוועמען אויטאבוס צו פיהרען די קינדער פון די ווייטע געגענדען אין „דרכי-נעם" און אויך א היים ביי דער אויפזיכט פון א ספעציעלען מענש.

עס ווערט אויך פארגעבעטן א ספעציעלע זומער-קאלאניע פאר אונזערע תלמידים אין א הערליכע געגענד, בעזונדערן סאסנאווען וואלד, אונטער דער זארגפאלטיגער לייטונג פון „דרכי-נעם".

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין די קאנצעלאריעס און די אויבענדערמאהנטע לעהר-אנשטאלטען טעגליך פון 9—1 פארמ. און 4—7 נאכם.

זארגפאלטיגער אויפזיכט פון די לייטונג פון דרכי-נעם"

די לייטונג.

צו דער חתונה פון פרל׳ גרינבוים מיט ה׳ משה לייזעראוויטש ווינשען מיר די פאמיליע גרינבוים ווי אויך דעם יונגען פאר איין הארציגען מזל-טוב

הענעך גאלד און פאמיליע.

צו דער האכצייט פון אונזער ליבע טאכטער רבקה ליבערמאן מיט ה׳ שלום בער ראזענבערג ווינשען מיר אנ׳צוויב גליקליך צוזאמענלעבען

עלטערן און געשוויסטער.

Z intencji zaręczyn współpracowniczki
p. Frani Olsztajnówni
z p. Zygmuntem Rochwergierem
życzy wiele szczęścia i różowej przyszłości

Personel
F-my Halpern
w Łodzi.

יין כשר!!!

ווער עס וויל זיך איבערצייגען, אז וויין דארף זיין גוט, כאטש ער קאסט ביליג, עמפפעהלען מיר פון דער נייער ערעפענטער וויין און מעהד-פאבריק

א פלאש פון א ¼ ליטער זעהר גוטען ראזינקען וויין צו פאבריקס-פרייזען

נאר 65 גראשען.

מיט אכטונג
וויין- און מעהד-פאבריק „פראגרעס"
2 אלטער מארק 2

בעמערקונג: צו דער בעקוועמליכקייט פון ג׳ פובליקום בעקומט מען אין ראיאן גרינעם מארק דעם אויבענדערמאנטען 1/4 ליטער גוטען ראזינקען-וויין א פלאש צום פרייז 65 גראשען ווי אויך אלע אנדערע סארטען וויינען צו פאבריקס-פרייזען אין וויין-געשעפט פ. ליפעל גרינער מארק 8.

מיט אכטונג
וויין און מעהד-פאבריק „פראגרעס"
אלטער מארק 2

די לייטונג

פון בעוואוסטע ארטאדאקסישען לעהר-אנשטאלט

„בית-תלמוד"

פון אליעזר פאסטערנאק

איז לאדז

פיעטריקאווער 18 }
וואלבאדניא 41 } טעלעפאן 157-16

מאכט בעקאנט, דאס פאר די תלמידים, וועלכע האבען געענדיגט די מחלקה ז, ווערט געעפענט

א מחלקה גבוהה

אונטער דער השגחה פון בעוואוסטע לומדים בעלי-הוראה. און פאר למודי-חול וועט זיין טעטיג

8-קל. גימנאזיאל-קורסען

אונטער דער לייטונג און מיטארבייט פון בעקאנטע גימנאזיאל-פראפעסארען.

גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט, דאס אין אונזער מוסטערהאפט איינגעארדנעטען

גן-ילדים (פרעבעל-שול)

אונטער דער השגחה פון ספעציאליסטען-פעדאגאגען ווערט אנגענומען קינדער פון 5 יאהר אן, וועלכע ווערען געברענגט און א היים געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

איינשרייבונגען קומען פאר אין שול-קאנצעלאריע פון 9—2 און פון 4—7 נאכם.

די לייטונג.

Dr. Michal Asz

אינערליכע- און קינדער-קראנקהייטען
צענעלניאנא 9, טעלעפ. 159-18

צוריקגעקעהרט

א וואוינונג

איבערצונעבען אויף א וועי קסטעל מאנאטליך צו צאהלען. צו ערפאהרען

אלטער-שטאט 5
ראזענצווייג

Dr. med. M. Kantor

CHIRURG

POWRÓCIŁ

6-go Sierpnia Nr. 1.

אנ׳ארט צו שלאפען

פאר א׳אנשטענדיגען יונגעמאן, איז אפצוגעבען. צו ערפאהרען
פיעטריקאווער 33, אויפ׳ן 2. הויף, פארטער.

ערשטקלאסיגע פריזירקע

צוריקגעקעהרט

עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון פערשידענע פריזיר-ארבייט אויך מיט פאריזער שרינדען

קאנסטאנטינער 15 ביי פרוי צוקער.

שטאטיש טעאטער
ציגעל-גאס 63.

ווילנער טרופע
באן אסטראלין פון דער XV יאר — אגפ. מ. מזאה. — XV יאר

הייבט, פרייטאג, דעם 15-טען אויגוסט, 8.45 אווענט
5-טע פרעמיע!

דער עיקר

פאר וו:מען א דראמע פאר ווען
א קאמעדיע אין 4 אקטען
פון ג. יעהורעאינאוו.
בענייט: יוסף קאמען.

פערזאנען:

פאראקלעט)		אקטיאר וואס שפילט נעראן	יעקב קירלענדער
ווארוואנערין)		פעטראני —	— יואל בערגמאן
ד"ר פרעגאלי) —	— יעקב ווייסליץ	טיגעלין —	— " "
שמים)		לוקאש —	— " "
ארלעקין)		ליגיע —	— רבקה גאמארסקי
דירעקטאר —	— יעקב מאנסדארף	קריספינילא —	— אסתר גאלדנבערג
רעזשיסער —	— דוד בירנבוים	בעלי-הבית'טע פון מעבלירטע צימערן	יוכבד ווייסליץ
סופליאר —	— מנחם דיאמאנט	מאשין-שרייבערין —	— מרים אורלעסקא
עלעקטראטעכניק —	— " "	באמטער —	— יואל בערגמאן
אקטיאר אויף ראלן פון 1-טע ליבהאבער	יוסף קאמען	סטודענט —	— דוד בירנבוים
בארויס טענצערין —	— דינא קאמען	שול-דאמע —	— נעמי נאטאן
קאמיקער —	— שמחה נאטאן	ארטיסטקעס, ארטיסטן. קאר. אוואל-גאסט.	

מארגען, שבת, דעם 16-טען אויגוסט

12 פארמיטאג **„גנבים"** | 4 נאכמיטאג **„שיילאק"** | 9 אווענט **„דער עיקר"**

פרייטאג, דעם 22-טען אויגוסט „דער גולם".

צו דער פעולאפונג פון אונזער פריינד
ה' העניך העגדעלים
מיט פרל. רוזשקע גאטהעלף
ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גל קליכע צוקונפט
אברהם קרוקאווסקי און פרוי.

הנהלות
הגמנסיות
של החברה ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז מודיעות,
כי בקשות הכניסה מתקבלות כדלקמן:
בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים מגיסטרצקה 21
בלשכת הגמנסיה הש.יה לנערים, מגיסטרצקה 22
בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 6
בשעות העבודה.
אל המכינה א' מתקבלים נערים ונערות בגיל חמש שנים ומעלה
בלשכת הגמנסיה לנערות פיראמוביץ 6

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע
און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס ב־יג לוך פאר 30 זל. בלויז מאשין-שרייבען 10 זל. קוליגב-קיזגא 50 קו. אפיציעלע ערשטער שטאק (פרוהער צעגעלניאנא 55) מעמ:רקונג: מיר צ מטלען ווי אויך קארעס-פאנדענץ האנדעלס-ארומעטיק און סטענאגראפיע.

א האנד-שפאלטרין
צו סוויטערס איז צו יונגעל וואס קען שוין ארבייטען ווי אויך א לערן-יונגעל קאן זיך מעלדען ביי גאלדשטיין
וואלבארסקא 88.

DR. MED.
Z. Datyner
צוריקגעקערט.
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר בלאזען
נירען און אורין-קראנקהייטען
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אן פון 9—10 פארים
און פון 6—8 אווענט.

„SIŁA"
וויכטיג פאר לעדער סוחרים
און שיך-פאבריקאנטען!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר בעזיצען שטענדיג אויף לאגער אלע סארטען קרופאנס, ווי: A, AA, B, BB, ביפעל און האלב-לעדער און ווי אויך קארגעם און באקעס לייכטע און שווערע. ——— מעסיגע פרייזען.
Fabryczny Skład Skór
„SIŁA"
ŁODŹ, Al. I. Maja 19, tel. 165-33.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycz n. i moczopłciowych
Przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
(róg Traugutta).
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} wiecz.
w niedziele i święta. od 10 do 1-ej.

Dr. med. A. BANASZ
ספעציאל-ארצט פאר
נירען און: בלאז קראנקה.
וואלטשאנסקא 23
טעל. 139 88
נעהמט אן פון 3—4 נ"מ.

DR. MED.
ANTONI
MILLER
Łódź, Targowa 32
front I piętro tel. 206-34
Choroby wewnętrzne i zakaźne.
Godz. przyjęć 8 — 9½ rano i od 7 — 8½ wiecz.

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביי די פערזאנאל פון פראפ. ארבייטער פעראיין פון פליש-אינדוסטריע בזשעזשינער 5 און אויך ביי די סעקציע סעלבער-ארבייטער ביים פעראיין פאר מיינע נישט פאסיגע אויסדרוקען געגען פעראיין. איך פערזיכער דאס א.ע.ל. כעס וועט נישט מעהר פארקומען. אלס צייכען פון חרטה שפענדע איך פ.נף זלאטעס פאר דער קינדער-היים א״פ׳ן נאמען פון י. שורעט.

מיט אכטונג: **ארקע הארן.**

ווייסט איהר וואס,

איך וועל מיך מיר איך נישט זשעג:רען
און איך גלייך רעקאמענדירען
סיי דאמען און מענער
מעגט איהר זיין די גרעסטע און קענער
אז איב איהר ווילט אייך קויפען א היט
וועט איהר נאר ביי מיר קריגען ביליג און גוט
און נאך מיט אין אייך פראפאנירען
אז איך נעם אן היטען צום איבערפאסאנירען
סיי פאר דאמען און הערען
וועגען דעם און גארנישט צו קלערען
מיין אדרעס איז נישט אין דאנציג
און קיין גיט איהר אייך אין הויז
נאר טאקע זגעריסקא 20.
אין דאס שוין לוטאמירסקא 2.

פערדער.

בעקאנטמאכונג,

אזוי ווי איך האב אייף שמואל אשר ראט-שטיין, לאקאטאר פון מיין הויז קאנסטאנטינער 58 ארויסגעקומען אנעקסמיס'ע, ווייל ער צאהלט מיר נישט קיין דירה-געלד שוין עטליכע יאהר צייט אייף א כמעט ביז 800 זל. גיב איך איהם צייט 8 טעג, אז ער זאל מיר ערלעדיגען דאס דירה-געלד, ווייל דעם 25-18 ד. י. איז דער טערמין פון קאמארניק אין געגענפאל נעהם איך אראפ פון מיר די גאנצע פעראנטווארטליכקייט.

ער קען אוועקגעבען די דירה, נאר מיר צו צאהלען דאס דירה-געלד.

מיט אכטונג:
דער הויז-אדמיניסטראטאר
פון קאנסטאנטינער 58.

בעקאנטמאכונג.

אזוי ווי איך האב אייף גארעל ראזענבוים, און אפאשינסקי, לאקאטארען פון מיין הויז נעוויאדאמע 4 ארויסבעקומען אנעקסמיס'ן, ווייל זיי צאהלען נישט קיין דירה-געלד שוין עטליכע יאהר צייט, גיב איך זיי צייט 8 טעג, אז זיי זאלען מיר ערלעדיגען דאס דירה-געלד אין דער הויך פון טויזענד זל. ווייל כ'איז גען. זיי קענען אוועקגעבען די דירה, נאר מיר צאהלען איך נישט פעראנטווארטליך פאר די ווייטערדיגע פאלגען א קורצער טערמין פון קאמארניק אין געגענפאל ביז דאס דירה-געלד.

מיט אכטונג: נעבר. גאלבארד
הויז-איינענטימער זגערזשער 15.

„SCALA" זומער-טעאטער צעגעלניאנא 16
היינט און פאלגענדע טעג!
טעגליך 2 פארשטעלונגען 8^{30} און 10^{30} אווענד
„כשופ'דיגער וואלץ"
קלוי-רעווי אין 2 טיילען 18 בילדער פון טאם, רעזשי-רענא, וואורדא א. א. ——— מוזיק פון גריעג, שטרוס א. א.
די הויפט-בילדער פון רעווי
W Astorji, Little Boy, Czarowny walc, Podwojny buchalter, W świątyni, Zaproszenie do tańca, Marusia, Pluskwy, Już nigdy... Bajka Adrjatyku.
——— עס נעהמען אנטייל: ———
Poraj-Porecka, Hera Wieczorkówna, Gryczyńska, Suwalska, Dągowska, Bajon, Edw. Ludwigo, Marski, Ign. Skorasiński, Żywolewski, i inni.
דער זאל איז געשיצט געגען רעגען און ווינטען. צוליב דעם קומען די פארשטעלונגען פאר אהן ריקזיכט אויפ'ן וועטער. צו דער בעקוועמליכקייט פון ב' פובליקום איז דער איינטריט אויפ'ן זאל דערלויבט אהן איבעררייס פון 8.30 און 10.30 — פאפולערע פרייזען פון 1 ביז 4 זל.
קאנפערענסיערען: K. Bajon i Leop. Zbucki / רעזשי: Kazimierz Bajon i M. Marski
דעקאראציעס: Wł. Nowakowski / אדמיניסטר. N Goldstein

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז אונזער פאבריקס-לאגער פון נאוואמיעסקא 15, איז געווארען איבערגעטראגען
אויף פאלודניאווא 4
מיר בעזיצען שטענדיג אויף לאגער א רייכהאלטיגען אויסוואהל פון פערשידענע סארטען קרופאנס ווי אויך קארגעס און באקעס צו זעהר ערמעסיגטע פרייזען.
Skład Fabryczny. Skór. Fabryki Garbarskiej
S. Brzeziński w Łodzi
Południowa 4, tel. 147-32.

שוין צייט
זיך צו פערזעהען מיט די לויט פארשריפט נויטיגע **מונדירקעס** און שול-שינעלען פאר אלע שולען.
בעשטעלונגען נעהם איך אן פון אייגענע און גענערטרויטע שטאפען.—אויף פערלאנג מיהר איך אויס די בעשטעלונג אין משך פון 24 שעה.
M. MIGDAŁ, Gdańska 59, tel. 108-30. מעלדעט אויסמ:הרונג! בונענגליכע פרייזען!

צענטראלע טעכטער-שולע
„בית יעקב"
לאדז, צעגעלניאנא 3, טעל. 170-28
מעלדונג.
פון זונטאג, דעם 17-טען שעפיצן ה. י. וועט די קאנצעלאריע פון דער שולע זיין טעגליך פון 10—1 פארמ. און פון 5—8 אווענד.
איינשרייבונגען: אין דער שולע, אווענד-קורסען און פראבעל-שולע, ווערען נאך אנגענומען אין א זעהר בעגרענעצטער צאהל.
אין דער נאכמיטאג-שולע הנכה-פרייזען ביז 40%.
די ליטונג.

דאס פון לאנג-עקזיסטירענדע מוסטערהאפטע ארטאדאקסישע 7-קלאסיגע לעהר-אנשטאלט
„דרכי חיים" עם גני-ילדים
לאדז, פאדזשעטשנא (יודישע) 5
טיילט מיט די געעהרטע עלטערן, דאס צום נייעם שול-יאהר ווערט פערגרעסערט דאס פראגראם פון די למודי קודש און למודי חול, ווי אויך ווערען פאר-שטארקט די פעדאגאגישע קרעפטען.
בעמערקונג: איינשרייבונגען נעהמט אן טעגליך די קאנצעלאריע פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
די ליטונג.

בוכבינדעריי פון ה. ל. וישנגראדזקי
לאדז, פעטריקאווער 33 נעמט אן אלע ארטען בוכבינדער-ארבייט, ווי אויך מוסטער-קאלעקציעס אויסגעפערטיגט לויט'ן נייעסטען סיסטעם צו מעסיגע פרייזען

Ciechocinek
וואלאצלאווסקא גאס
ווילא „Wiktorja"
Dr. med. W. ŁASKI
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 15-טען יוני 1930

MIĘDZYNARODOWE TRANSPORTY
ROBERT THOMAS i S-ka
Piotrkowska 85, tel. 208-31, 106-49.

טעקסט פון דער פוילישער נאטע צו דייטשלאנד

וועגען דעם ארויסטריט פון דייטשען מיניסטער טרעוויראנוס

ווארשא, 14 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויסערן מיניסטער זאלעסקי איז באלד נאכ'ן צוריקקומען פון עסטאניע אוועק צום דייטשען שארזש דאפער אין ווארשא און איהם איבערגעגעבן א שארפע פראטעסט נאטע פון דער פוילישער רעגירונג וועגען דעם טרעוויראנוס עגין.

אין דער נאטע ווערט געזאגט, אז אזעלכע רעדעס ווי מיניסטער טרעוויראנוס האט געהאלטען מאכען אונמעגליך פאזיטיווע בעציהונגען צווישען פוילען און דייטשלאנד און שאפען שטימונגען וואס שטערען א פרידליכע צוזאמענארבייט צווישען ביידע מלוכות.

טרעוויראנוס ערקלערט ווייטער, אז די גרעניצען מוזען געענדערט ווערען

בערלין, 14 (ספ. טעל.) דער מיניסטער טרעוויראנוס האט געגעבען א אינטערוויו א מיטארבייטער פון דער „קעניגסבערגער אלגעמיינער צייטונג".

אין דעם אינטערוויו האט טרעוויראנוס ערקלערט, אז די לאגע אין דייטשלאנד איז זעהר שלעכט און אזוי לאנג ווי עס וועט נישט רעגולירט ווערען די פראגע פון פוילישען קארידאר און די אנדערע פראגען פון די גרעניצען וועט די לאגע אין דייטשלאנד זיך נישט פערבעסערען.

דייטשלאנד וויל פראוואצירען פוילען צו א מלחמה

ארטיקעל אין אפיציעלען ארגאן פון דער טשעכישער רעגירונג

פראג, 14 (ספ. טעל.) דער אפיציעלער ארגאן פון דער טשעכא-סלאוואקישער רעגירונג „נארארנא אליסקא" האט אין צוזאמענהאנג מיט טרעוויראנוס רעדע פערעפענטליכט א ארטיקעל אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז דייטשלאנד וויל פראוואצירען פוילען צו א מלחמה, אויב נישט אליין וועט עס מאכען דורך סאוועט-רוסלאנד.

מארטין בובער — פראפעסאר פון פראנקפורטער אוניווערזיטעט

בערלין, 14 (י. ט. א. טעלעגראפיש) די פראנקפורטער אוניווערזיטעט האט באשלאסען מארטין בובער, אז ער זאל איבערנעמען די קאטעדרע פון רעליגיעזער וויסענשאפט.

טראצקי געפינט זיך נישט אין פראנצעסבאד

פראג, 14 (י. ט. א. טעלעגראפיש) אין צוזאמענהאנג מיט די קלאגען, אז טראצקי זאל זיך געפינען אין פראנצעסבאד און אז לונאטשארסקי און משיטשעריז פיהרען מיט איהם אונטערהאנדלונגען וועגען צוריקקעהרען קיין רוסלאנד, דערווייסט זיך דער „ט"א" פארשטעהער, אז טראצקי איז אין פראנצעסבאד נישט געווען און אז די משעכא-סלאוואקישע רעגירונג האט איהם בכלל קיין ארייַנפאָר וויזע נישט געגעבען.

לונאטשארסקי, וועלכער געפינט זיך יא אין פראג, האט דעם „ט"א"-פארשטעהער ערקלערט אז דער גאנצער קלאנג איז אויסגעטראכט פון פינגער און האט נישט קיין שום יסוד.

שטארקער הוראגאן איבער דעם אמור קריין.

א רייהע דערפער פולשטענדיג צושטערט

רינגא, 14 (אי) איבער דעם אמור קריין איז אדורך אן אויסערגעוועהנליך שטארקער הוראגאן. דער שטורם האט אין משך פון עטליכע שעה געבושעוועט מיט אזא קראפט, אז אין איינגע דערפער זענען אלע הייזער צושטערט געווארען און די ביימער זענען ארויסגעריסען געווארען מיט די ווארצלען.

דער הוראגאן האט צושטערט 12 העקטאר מיט תבואה.

30 ארבייטער פערשאטען געווארען

צוליב א איינפאל אין א קויהלען גרובען.

לאנדאן, 14 (אי) פון פרעסטאן מעלדעט מען, אז אין קויהלען-גרובען אאלמאנט, איז קאלומביען, איז פארגעקומען א עקספלאזיע 1 ארבייטער איז דערהרג'עט געווארען און דרייסיג זענען פערשאטען געווארען.

דעלעגאציע פון אמעריקאנישע יודען וועט בעזוכען פוילען

ווארשא, 14 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ווי ס'"א דערוויסט זיך פון גוט אינפארמירטע קוועלען ווערט נישט געפלאנט ארייסצושיקען קיין יודישע סידרום-דעלעגאציע נאך אמעריקא. אין געוויסע וויכטשאפטליכע קרייזען פון די אמעריקאנער יודען ווערט געפלאנט צו בעזוכען פוילען. סיאיז נישט אויסגעשלאסען, אז דער מאטיטעט פון „גוטען ווילען" זאל ארויסשיקען קיין פוילען א דעלעגאציע.

בלוטיגע צוזאמענשטויסען צווישען פערסער און קורדען

עטליכע צעהנדליג דערהרג'עטע און פערוואונדעטע

לאנדאן, 14 (אטא) לויט מעלדונגען פון טעהעראן האט דאס פערסישע מיליטער אנגעהויבען א קאמף מיט די קורדען, וועלכע זענען צושלאגען געווארען דורך די טערקען און בעמיהען זיך איצט א בערצונעהמען די פערסישע גרעניץ.

עטליכע... אויך אונטערגענומען געווארען שריט נישט צו דערלאזען צו א פעראייניגונג פון דעם שבט באלאלי מיט די קורדען פון אריטער געביט.

דער שבט באלאלי, וועלכער האט זיין וואוינארט אויף דער פערסיש-טערקישער גרעניץ האט געהאלטען קומען צו הילף די קורדען.

א אפטיילונג פון הונדערט קורדען, וועלכע איז אריבער די פערסישע גרעניץ האט אנגעטראפען אויף א אבטיילונג פון דער פערסישער גרעניץ-וואך. עס איז ענטשטאנען א קאמף, בעת וועלכען צוויי מיטגליעדער פון די קורדען און 22 פערסער זענען דערהרג'עט געווארען.

צו דער לאדזשער יודישער בעפעלקערונג

(אויפרוף)

חי בעוואוסט עקזיסטירט אין אונזער שטאט שוין א רייהע יאהרען א הילפס-פעראיין „משמרת החולים" וועלכער ערטיילט ערצטליכע מעדיצינישע הילף פאר ארימע עלענדע קראנקע. דער פעראיין האט דין בעזיץ און באלוט אין דער אייסטע געגענד פון דער שטאט און ערטיילט מעדיצינישע הילף און פלעגע פאר ארימע. דער פעראיין האט אין דער איצטיגער שווערער צייט געעפענט א אמבולאטאריום, וועל - איז איינגעארדענט געווארען לויט דער לעצטער מאדערנסטער טעכניק פון הייל-אינשטאלטען, און אמבולאטאריום נעמען איין בעוואוסטע לאדזשער האכמירים ספעציאליסטען ערטיילען הילף טעגליך ביז 80 קראנקע פאר עטליכע גראשען, א גרויסען טייל גענצליך אומזיסט. קומט פאר מאנטאג דעם 18 טען אויגוסט אנאבצייכנונג לטובת דעם פעראיין „משמרת החולים".

מיר ווענדען זיך דארום צו דער יודישער בעפעלקערונג מיט דעם רוף: קויפט א אפצייכענונג לטובת דעם פעראיין „משמרת החולים"! מיט אייערע עטליכע גראשען וועט איהר געבען אונז די מעגליכקייט צו שאפען דאס וואס האבען זיך געשטעלט פאר א ציל צו לינדערען די עלענד און שטיצען די ארימע אין אונזער שטאט.

די פערוואלטונג פון פעראיין משמרת החולים

פרעזעס פישל הבינשטיין

הלוואות

אויף די בעסטע בעדינגונגען פאר בעזיצער פון איינגענטימער אין בערלין ערטיילט די בערלינער באנק. איינצעלהייטען בי

L. Grodzeński, Łódź

Piotrkowska 174, tel. 166-04

פון 2—4 נאכמיטאג.

ערשטקלאסיגער

דאמען = שניידער

און קירזשנער = ווערקשטעל

מ. ברייטשטיין, זגערזשער 24

ווידער טעטיג.

נ'ווערען אנגענומען בעשטעלונגען צום ווינטער סעזאן, אויף מאקען- און שטאף-פאלטען, לויט די נייעסטע מאדעלען. [...] צוגענגליכע פרייזען.

„PRACA"

פרייזען=פאך-קורסען ביי דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען פאך - קענטנישען אין לאדז, וואלטשאנסקא 21

מאכט דערמיט בעקאנט, אז ס'ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען:

1) דאמען-שניידעריי 2) שטיקעריי

3) וועשעריי 4) אנדולאצגע

5) גארסעטען 6) מאניקיר

7) הימען-פיצעריי.

דער סעקרעטאריאט ערטיילט אינפארמאציע טעגליך פון 9—1 נאכמ. און פון 3—7 אוונד.

ביי מאגען, דארם און שטאף-וועקסעל-ליידען

פירט דער געברויך פון נאטירליכען ביטער-וואסער FRANCISZKA JÓZEFA

די פערדויאונגס-ארגאנען צו רעגעלמעסיגער טעטיגקייט צוריק און פערליכטערט אזוי, אז די נאהרונגס-שטאפען קומען אין בלוט אריין.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקס

הי'נט שליסט זיך די וועלט-קאנפערענץ פון די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען

אפגעווארפען דעם פארשלאג צו שאפען א זעלבסטשטענדיגע ציוניסטישע ארגאניזאציע

פראג, 14 (י. ט. א. טעלעגראפיש) דער יט"א פארשטעהער דערוויסט זיך, אז דער קאנגרעס פון די ציוניסטען רעוויזיאניסטען איז פערלענגערט געווארען און וועט וואהרשיינליך געדויערען נאך איבערמארגען מאג.

היינט א גאנצען טאג האבען געארבייט די קאמיסיעס. עס איז אנגענומען געווארען א רייהע בעשלוסען.

דער פארשלאג צו שאפען א זעלבסטשטענדיגע ציוניסטישע ארגאניזאציע איז אפגעווארפען געווארען מיט 12 שטימען געגען 2.

ראבערט שטריקער האט זיך ערקלערט, אלס סימפאטיקער פון די רעוויזיאניסטען און האט צוגעזאגט צוצוגעבען צו זיין ארגאן די „נייע וועלט" א ספעציעלע בייַלאגע אין וועלכער עס וועט בעלויכטען ווערען דער רעוויזיאניסטישער שטאנדפונקט.

פראג, 14 (י. ט. א. טעלעגראפיש) די היינטיגע פערהאנדלונגען פון דעם קאנגרעס פון די ציוניסטען רעוויזיאניסטען האבען געטראגען א שטורמישען כאראקטער. עס איז בעהאנדעלט געווארען די פראגע וועגען די קאנסעקווענצען אין פאל ווען דער ציוניסטישער קאנגרעס וועט נישט צוזאמענגערופען ווערען ביז דעצעמבער פון היינטיגען יאהר, ווי אויך וועגען די קאנסעקווענצען אין פאל ווען דער ארץ-ישראל מאנדאט זאל איבערגעגעבען ווערען דעם פעלקער-בונד.

זשאבאטינסקי האט אין דער פראגע פערנומען א זעהר עקסטרעמע שטעלונג.

קיין בעשלוס וועגען דער דאזיגער פראגע איז נישט אנגענומען געווארען.

אין דער דיסקוסיע איז אויך בעהאנדעלט געווארען דער פארשלאג פון ארץ-ישראל דעלעגאט וויינשטיין וועגען שאפען אין ארץ ישראל א נאציאנאלע ארבייטער-ארגאניזאציע.

זשאבאטינסקי האט זיך ארויסגעזאגט פאר'ן פארשלאג. געגען פארשלאג איז שארף ארויסגעטרעטען דער דעלעגאט פון אמעריקא דאנציס.

—=[][][]=—

BILANS (Brutto)

Łódzkiego Banku Depozytowego, Sp. Akc. w Łodzi na dzień 1 lipca 1930 r.

STAN CZYNNY.

Kasa i sumy do dyspozycji	1.053.631 97
Waluty zagraniczne	497.823.30
Papiery wartośc. wł. i ust. kap. zapas.	565.406.—
Banki krajowe	127.935.49
„ zagraniczne	1.046.873.34
Weksle zdyskontowane	11.070.293 41
„ protestowane	343.715.98
Rachunki bieżące	4.074.987.90
Ruchomości	14.287.39
Nieruchonmości	193.637.63
Rożne rachunki	466.203.02
Koszty handlowe	1.049.804.14
Oddziały	1.219.806.67
	21.784.406.24
Udzielone gwarancje	2.034.026.28
Inkaso	3 284.430.11
	27.102.862.63

STAN BIERNY.

Kapitały własne:		
a) zakładowy	2.520.000.—	
b) zapasowy	1.128.257.35	3.648.257 35
Wkłady		9.395.953.74
Rachunki bieżące		1.325.884.28
Zobowiązania inkasowe		116.112.32
Redyskonto weksli		1.428.491.98
Banki krajowe		836.688.87
„ zagraniczne		1.094.122.55
% % prowizje i różne zyski		1.784.284.45
Oddziały		1.151.907.88
Różne rachunki		461.135.23
Zyski z lat ubiegłych		541.567.59
		21.784,406.24
Zobowiąz. z tyt. udziel. gwar.		2.034 026 23
Różni za inkaso		3.284.430.11
		27 102.862.63

„פיהרער פון דער אײזערנער גווארדיע"

בעפרייט געווארען דורכ'ן רומענישען געריכט

דער פראקוראר גיט אן אפעלאציע

בוקארעשט, 14 (וויפ) היינט איז פארענדיגט געווארען דער פראצעס געגען דעם אנפיהרער פון דער אנטיסעמיטישער בעוועגונג אין רומעניען און ראנגדאנט פון דער „אייזערנער גווארדיע" קאדרעאנו, וועלכער איז בעשולדיגט געווארען אין העצען צו אנטי־יידישע עקסצעסען.

דאס געריכט האט קאדרעאנו בעפרייט פון שטראף. דער פראקוראר גיט אן אנאפעלאציע אויפ'ן ...

א שיף אין פלאמען

פערברענט א שיף מיט קאלאסאלע זאפאסען נאפט

האמבורג. (ספ. טעל.)

אויף דער ענגלישער פראכט־שיף „קאמיליא" וועלכע האט געפיהרט ריזיגע זאפאסען נאפט, איז פארגעקומען נישט ווייט פון האמבורג אן אויפרייס. באלד נאכ'ן אויפרייס איז די גאנצע שיף געשטאנען אין פלאמען.

אלע שיפען וואס האבען זיך געפונען נישט ווייט, האבען געאיילט צו ראטעווען די מאנשאפט, און דאס איז געלונגען, אבער די שיף איז גענצליך פערברענט געווארען.

עס זיינען אנגענומען געווארען פערזיכערונגס־מיטלען, אז דאס פייער זאל זיך נישט איבערכאפען פון דער ברענענדיגער שיף אויף די ארומיגע שיפען.

ד"ר שילס פאהרט קיין ארץ־ישראל

גענף 14 (י. ט. א. טעלעגראפיש) דער אמעריקאנער סעקרעטאר ד"ר שילס וועט פאר זיין אפפאהר קיין א"י גאך זיך אפשטעלען אין גענף וואו ער וועט זיך בעטייליגען אין דער סעסיע פון פעלקער־בונד. ווי י.ט.א. דערוויסט זיך וועט ד"ר שילס אין גענף בעגלייטען אויך מיר טשעגנאלער.

וויטערע צוזאמענשטויס צווישען ענגלאנד און אינדוסען

14 דער'הרג'עטע און 110 פערוואונדעטע

פאריז, 14 (ספ. טעל.) לויט מעלדונגען פון לאנדאן איז אצט אין פעשאוואר 14 דערהרג'עטע און 110 פערוואונדעטע, דערפון דרייצעהן אינדוסען און איין מוזולמענער.

א רייע דעם געפינען זיך אין די שפיטאלען 110 פערוואונדעטע, דערונטער זיבען און צוואנציג אינדוסען און דריי און דרייסיג מוזולמענער.

אין טוקור אליין הערשט שוין רוה אבער אין דער אומגעגענד קומען וייטער פאר צוזאמענשטויסען צווישען מאכטראנער און אינדוסען. די אנגרייפער זיינען אינ'ם פערשלדענע פונקטען עטעמענטען וועלכע ראבירען די שכנות'דיגע דערפער און פיינקען די שוצלאזע בעפעלקערונג.

אונטערדריקט דעם אויפשטאנד פון די אפרידען

1 לאנדאן, 14 (ספ. טעל.) פון קאבול מעלדעט מען, אז דער אפגאנישער קעניג נאדיר כאן האט שטרענג געווארענט די אפגאנישע גרעניץ שבטים נישט צו שטיצען די אפרידען און זייער שאטף געגען ענגלאנד. צוליב דעם פערהאלטען זיך די גרעניץ־שבטים שיכנות און מעהמאנד רוהיג.

לויט מעלדונגען פון טאבלי, איז די לאגע אין פעשעוואר בערוהיגט. די אפרידען ציהען זיך צוריק. די ענגלישע מאכט פיהרט אנגעגרענישע אקציע פילשטענדיג צו אונטערדריקען דעם אויפשטאנד און אומגעליך צו מאכען אויף דער צוקונפט א ערנליכע אויפשטאנד.

קוזיסטען אונטערגעצינדעט א שוהל

בוקארעשט, 14 (וויפ) אין קיטעני איז אויסגעבראכען א שרפה אין דער שוהל. די שוהל איז אפגעברענט געווארען.

מען איז חושד, אז די שוהל איז אונטערגעצינדעט געווארען דורך די קוזיסטען.

א ז י י ד

יעדן קווענטום שטעלען מיר צו פעטריקאווער 116 טעל. 190-18, פאלור־ניאווו 22 טעל. 191-26

אלטשטאטישע פאלקס = באנק
אין לאדז, פל. קאשטשעלני 4. טעל. 133-62

Staromiejski Bank Ludowy w Łodzi
SPÓŁDZ. z OGR. ODP.
PL. KOŚCIELNY 4, tel. 133-62

בעהמט אז מיטגלידער, גיט הלואות און אוואנסען אויף אינקאסא, מאכט דיסקאנטאס, נעמט אן געלד־איבערווייזונגען אויף אלע שטעט אין פוילען.
1) ערלעדיגט אינקאסא פון וועקסלען און פראכטען אויף לאדז און אלע שטעט פון פוילען. צאהלט אויס אינקאסא דעמועלבען טאג פון אנקומען פ'ה'ם טשעק־רעכנונג פאר דער קונדשאפט און גיט ארויס טשעק־ביכלעך. ערלעדיגט שנעל פינקטליך און ביליג.

2) די אפשפארונגען־איינלאגען נעמט אן די באנק פון דער קלענסטער סומע אן און ווערען גוט פראצענטירט. עס ווערען אנגענומען תנאי־אפשפארונגען. ס'ווערען אויך אנגענומען פרעמירטע אפשפארונגען, אויף וועלכע די בעזיצער פון די אפשפארונגס־ביכלעך קענען געווינען אין משך פון יעדן יאהר **א פרעמיע פון 1000 זל.**

די אפשפארונגס־איינלאגען, ווי אויך די טשעק־רעכנונגען זענען פריי פון אלע מינים שטייערן און אפצאהלונגען. די באנק האט אויך איינגעפיהרט א יורידישע אפטיילונג אונטער דער לייטונג פון אדוואקאט ה' הענריק פינקשטיין ווי עס ווערט ערטיילט נענצליך אומזיסט יורידישע עצות פאר די מיטגלידער און אינטערעסענטען פון דער באנק יעדן דינסטאג פון 5 ביז 6 נאכמ.

די באנק איז די איינציגע יודישע קרעדיט־אינסטיטוציע אויפ'ן שטאט, וואס געהער צום יודישען רעוויזיאנס־פערבאנד פון די קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין פוילען און טראגט די גענוי יגע אחריות פאר אלע איהרע באנק־אפעראציעס און די ריבער דארף יעדער אפשפארער גראשען אריינגעטראגען ווערען אין דער

אלטשטאטישער פאלקס־באנק לאדז, פל. קאשטשעלני 4 טעל. 133-62

דאס ערשטע מיידעל

פון ניקאלאי באגדאנאוו

.28

אז האב גענען דעם נישט געקענט אויסזעצען, ... אין פשוטען אויסזעהן. איך האב ... א, איך האב געשריבען א ... דער חברה, אז זיי זענען און אזהר ביז ... פערא נטערעסירט. דערצעהלעניג ... וועגען אזענר ווען מיר זע־נגען ... דארף און געזונגען: „ווייסער ... — אט האבען מיר ... פערנומען מיט נארישקייטען! דאס האט זיך ... די ליבע, ווייטער איז די ליבע ... געוואגע, נו, און נאט אזוי. איצט בין איך ... פריי פון אזעלכע נארישקייטען.

... די קארטאפל, האט זיך מאניע ... אויפן ווארימען גלעגער. איך האב זיך ... גרויסע שטערען האבען ... פענסטער און זיך איבערגעוואונקען ... פענסטער. איך האב נישט ... פנים. נאר א פייער ... איהרע אויגען.

... — האב איך א פרעג געטון, נישט ... ווי אנאטישער חבר, — וואס ... ווען ... דיך, איהם צו ... געשלעכטליך, וואס וואלסט געטון?

[illegible]

פארוואס האט ער געשוויגן?

פארוואס האט „דזשאדעק" נישט גערעדט אין ראדאב? פארוואס איז ער אפילו נישט געווען אויף דער אקאדעמיע?

דאס איז איצט די הויפט־סענסאציע פון דער פרעסע.

ס'ווערט אויס, אז ער האט דאס נישט געהאט וואס צו זאגען און וואס צו טון.

ער האט איינגעפויט פוילען, ער האט נאכדעם געשאפען די סאנאציע, כדי איבערצובויען, איבערצומאכען דעם פוילישען מענשען. אבער פאר דער צייט האט ער זיך שוין געמוזט איבערצייגען, אז א מענשען קען מען איבערנעמען, אדער איבערקויפען, אבער נישט איבערמאכען....

ס'האט אפילו אויפ'ן צוזאמענפאהר איינער פון די הויפט־רעדנערס געזאגט: „מיר שאפען נישט קיין פארטיי, נאר א פאלק". אבער דער מארשאל פילסודסקי ווייס שוין מסתמא, אז די סאנאציע איז נישט מעהר, ווי א פארטיי, סומאכט נישט אויס וואס איהר לאזונג איז אונפארטייאיש. וואס זי איז צוזאמענגעשטעלט פון פערשידענע שיכטען, קלאסען און פארטייען, ווי א מ'ן פאלק אין מיניאטור. זי איז פארט בלויז א פארטיי, שוין דערפאר אליין, וואס דורך איהר זענען נאך געבליבען אלע איבריגע פארטייען, וועלכע לאזען זיך בשום אופן נישט אויסמעקען פון געסטעל...

זאל זיין, אז די סאנאציע האט נאך נישט דערגרייכט דעם אפגאנג פון איהר שטארקייט, זאל זיין, אז ביי די קומענדיגע וואהלען וועט זי געפינען דעם ביישטאנד נאכצואיאגען נאך זיך גאר גרויסע מאסען. זי וועט אבער פארט בלייבען בכלל פון א פארטיי־נישט אריי'ס און וועט אנדערש נישט קענען געוועלטיגען, סיידען אין קאאליציע מיט אנדערע נאהענטע פארטייען.

און נאכמעהר, זי איז א פארטיי נישט בלויז געפערליש, נאר אויך מאראליש, און מען לידען פון אלע פארטייאישע מודעשן. און הגם איהרע אנהענגערס רעדען — און טראכטען אפשר אויך — בלויז וועגען עולם הבא, וועגען מלוכה'שקייט, וועגען אלטרואיזם און אלע איבעריגע אידעאישע זאכען, פונדעסטוועגען מוז מען זיי בעזארגען אויך מיט עולם הזה, מיט בעצאהלטע פאסטענס, מיט פריווילעגיעס. און נאך אלעמען וועט נישט אלע תלמידים געראטען; און רבי'ן, פארדאוט א סך, וואס קערען איבער איבער דעם שקאפעט אז: טוען דער אידעי בעריכטע מצבת...

מיט דער סאנאציע האט פאסירט דאסועלביגע, וואס ס'פאסירט מיט אלע פערזענליכסטע אידעאלען: זיי ווערען גרוי, האלכענדיג, צומאל אפילו אפשטויסענדיג.

אפשר פיהלען עס גאר נישט די פיהרערס פון דער סאנאציע, אפשר איז עס אזא טאקטיק, צו האלטען פאסאן און רעפרעזענטירען בנך, ווי די איינציגע דערלייזערס פון לאנד. אבער די שטימונג אויפ'ן צוזאמענפאהר איז שוין געווען א מעהר אפאטישע און אזוי האט אויך געקלונגען די רעזאלוציע. איב נישט אין די שורות, האט מען צווישען די שורות געקענט זעהן די גרייטקייט צו קאנסאלידאציע מיט אנדערש דענקענדיגע.

דער מארשאל פילסודסקי איז מסתם נישט געבען דעם (והראיה): ער שטערט נישט דער ענטוויקלונג פון די געשעהענישען.

אבער ער האט דערביי נישט וואס צו טון און איך נישט וואס צו זאגען.

ער איז געשאפען אויסצופירען מיט א קאנטיגען ווארט, מיט א גראדליניגער האנדלונג.

דער פאליטישער מסחר איז נישט צוגעפאסט צו זיין נאטור.

פילסודסקי'ס שוויגען — איז א סך גערעדט. דאס דערצעהלט אונז וועגען א ווייטערדיגער פאזע אין דער ענטוויקלונג פון אונזערע אינגערע פאליטישע פערהעלטענישען, וועגען מעגליכקייטען פון א דערנעהנטערונג אויפ'ן גרונד פון קאמפראמיסען.

אפשר בעמערקען עס נישט ביידע קעמפערישע צדדים, וואס שטעהען אויסגעשטעלט אויף די פראנטען מיט געווער אין די הענט. אבער די שטאבען רעכענען מען זיך שוין מכח מיט א פארשטעהענדיגען שלום.

אין דער ווייטיגער אפסערוואטאר זעהט אווראַ, אז אין דער שיסעריי פעהלט שוין דער פריהערדיגער אמפעט...

פ. ק.

דער פאליטישער מאמענט

אונטער'ן צייכען פון סאוויעטישען ערפאלג — דער שטורם נאך טרעוויראנוס'ס רעדע

אין איהר אויסערליכער פאליטיק האט סאוויעט רוסלאנד פאר דער לעצטער צייט דערגרייכט א רייהע ערפאלגען, און זי וואס זאל זיך נישט אויסווייזען פאראדאקסאל, דאס מאל האט צו די ראזיגע ערפאלגען אין דער ערשטער רייהע מיטגעווירקט דאס פאשיסטישע איטאליען.

בכלל איז די אינטערנאציאנאלע לאגע, לעצטענס פאר די סאוויעטען געווען זעהר אונגינסטיג: די בעציהונגען מיט דייטשלאנד האבען זיך שטארק פערערגערט, בפרט נאך דער מאסקווער קאנפערענץ; אין אמעריקא פראנקרייך און און ענגלאנד האט זיך אנגעהויבען א קאמפאניע נעגען אימפארט פון סאוויעטישע סחורות. די אונטערהאנדלונגען מיט ענגלאנד וועגען די רוסישע פאר'מלחמה'דיגע חובות און וועגען קרעדיטען פאר רוסלאנד, בעת וועלכע די סאוויעטען זענען שוין געווען גאנץ נאכגיביג, האבען זיך איבערגעריסען, און ס'האט זיי אפגעלעגט דער ערשטער אויף 2 חדשים.

און דא איז געקומען איטאליען און האט אפגעשלאסען דעם האנדעלס־אפמאך. דער ראזיגער ווירטשאפטליכער אפמאך ווערט אבער בעטראכט אלס פאליטישער ערפאלג, און די איטאליענישע פאשיסטישע פרעסע שאצט טאקע אפ דעם אפמאך, אלס א מפלה פון פראנקרייך און אמעריקא.

כאראקטעריסטיש דערביי איז, אז דער אמעריקאנער פערבאט פאר'ן סאוויעטישען אימפארט קיין אמעריקא איז אפגעשאפט געווארען אונטער'ן דרוק נישט נאר פון געוויסע אמעריקאנער האנדעלס־קרייזען וואס זענען געווען דערין דירעקט פעראינטערעסירט נאר הויפט עכליך אונטער'ן דרוק פון איטאליענישע שיף־געזעלשאפטען, וואס האבען טראנספארטירט דאס האלץ. און די ראזיגע אינטערוועניץ איז געשטיצט געווארען דורך די רעגירונגען פון בריטאניען און סקאנדינאוויע, אמת, נישט אויף אזא אפציעלען דיפלאמאטישען וועג. אמעריקא האט דעם פערבאט אפגעשאפט, אבער דער פערבאט האט געפונען א שטארקען אפקלאנג אין פראנקרייך. און די איינע אקציע האט אנגעפיהרט נישט קיין אנדערער, ווי העריאס נאהענטער מיטארבייטער, סענאטאר ראל בא, א ראדיקאל, וואס האט געפיהרט בשעתו א שארפע קאמפאניע דווקא פאר א סאוויעטיש־פראנצויזישער דערנעהנטערונג. די מעשה איז די, וואס בעת דער פראנצויזישער עקספארט קיין רוסלאנד בעטרעפט 10 מיליאן דאלאר א יאהר, איז דער סאוויעטישער אימפארט קיין פראנקרייך — 3 מאל גרעסער. אין פאר ענגלאנד איז די ווירטשאפטליכע ענטוויקלונג פון די סאוויעטען איצט, ווי א ביין אין האלז. די ארבייטסלאזיגקייט אין די ענגלישע קויהלען־גרובען וואקסט, בעת סאוויעט־רוסלאנד שיקט ארויס קיין קאנאדע יערע וואך 15.000 טאן אנטראציט־קויהלען. די סאוויעטען שטויסען ארויס אויך די ענגלישע טעקסטיל־סחורות. אזוי האט דער ענגלישער טעקסטיל־עקספארט קיין פערסיען ערשט מיט 3 יאהר צוריק גערעקט 53 פראצ. פונ'ם פערסישען אימפארט. איצט איז ער געפאלען ביז אויף 26 פראצ., בעת דער רוסישער איז פון 9 געשטיגען אויף 46 פראצ. די לאגע ווערט פאר ענגלאנד דראהענדע, ווייל די ראזיגע ערשיינונג קומט פאר אויך אין אינדיען און אין כינא.

דאס זענען אלץ ווירטשאפטליכע מאמענטען, אבער זיי געפינען זייער אויסדרוק אויך און אפשר הויפטזעכליך אין די פאליטישע שריט פאר די פערשידענע מלוכות. די ווירטשאפטליכע מאמענטען זענען גורם צו די ראזיגע שריט. אט האט זיך ענגלאנד אפגעזאגט פונ'ם גאנגאט איבער איראק: ס'לוינט נישט דער עסק, ווערט מען גרויסמוטיג, א ס'האט זיך געלוינט האט מען אנערקענט די קורדען אלס א זעלבסטשטענדיג פאלק, הגם די טערקען האלטען זיי פאר זייערס א שבט. די נאציאנאלע בעוועגונג ביי די קורדען ווערט אויסגענוצט דורך ענגלאנד, כדי ארויסצורופען קאנפליקטען מיט די טערקען. אין יאהר 1925 איז אויסגעבראכען א קורדישער אויפשטאנד אין צפון קורדיסטען. ער איז געווען גע־ווענדעט געגען טערקיי און איז דאן בלוטיג דערדריקט געווארען. און איצט ענטשטעהט ווידער א קורדישע בעוועגונג, פערשטארקט דורך די קורדען פון מעד־כאטאמיען און פערסיען. די בעוועגונג רירט אן די אינטערעסען פון טערקיי און צווישען טערקיי און פערסיען האלט עס ביי א קריג, און וועלכען ס'ווערען אריינגעצויגען אויך ענגלאנד, וועלכע שטיצט פערסיען און סאוויעטען, וואס וואלטען האבען א גע־היימען מיליטערישען בונד מיט טערקיי. דער פערסיש־טערקישער סכסוך איז אזוי ערנסט, אז די ענגלישע מיליטערישע לייטונג האט אין מעסאפאטאמיען צו־ריקגעצויגען א טייל ארלויבען פאר איהרע אפיצירען. קיין באגדאד איז ארויסגעשיקט געווארען א פלאטיליע פון 10 עראפלאנען. צום פערסישען ים־אויסגאנג זענען ארויסגעשיקט געווארען ענגלישע מיליטער שיפען.

און די סאוויעטען קאנצענטרירען מיליטער ביי דער פערסישער גרעניץ, בעת די טערקען זענען שוין אריבער די פערסישע גרעניץ און שוין פערנומען דעם בארג אררט.

ס'איז פאר אלעמען קלאר, אז דער קריג פערסיע־טערקיי איז אנהויב פון א קריג ענגלאנד־רוסלאנד. ס'איז אבער שווער צו גלויבען, אז ענגלאנד, וואס האט אזוי פיל צרות און אינדיען און עגיפטען, און ביי זיך אינדערהיים מיט ארבייטסלאזיג־קייט, זאל זיך איצט לאזען אין א נייער וועלט־שחיטה. ווייל א קריג רוסלאנד־ענגלאנד וועט ארייג־ציהען די גאנצע וועלט.

אין כינא קומען ווייטער פאר שלאכטען. וואס קאסטען הונדערטער טויזענדער לעבענס און עקזיס־טענצען. דער אצטיגער אויפשטאנד טראגט א בולט קלאסען־כאראקטער, און די רויטע אויפשטענדיגע בעהערשען אלץ מעהר די לאגע. דער אויפשטאנד געהט אונטער'ן לאזונג: „פערטיילען דעם בארען פאר די פויערים און ארויסטרייבען די פרעמדע" — דאס רירט נאטירליך, אן די אינטערעסען פון די אמע־ריקאנער און ענגלענדער.

די געשעהענישען אין אזיע, וואס שפילען זיך אפ אויך אין אייראפא ווערען אבער אפגערוקט אויפ'ן צווייטען פלאן — ס'וואקסט און א קאנפליקט און אייראפא; די פערגאנגענע וואך האט דער דייטשער מיניסטער פון די אקופירטע געביטען טרעוויראנוס געהאלטען א רעדע, פיל מיט מלחמה־דראהונגען. די דער ארויסטריט, און וועלכען ער האט אנגעגריפען פוילען און האט אנגעקינדיגט א קאמף פאר צוריק־בעקומען דעם פוילישען קארידאר האט ארויסגערופען א שטורם אין פוילען און פראנקרייך. א פיל פון דער דייטשער פרעסע בעהויפטעט, אז די ראזיגע רעדע האט טרעוויראנוס געהאלטען אויף זיין אייגענער פעראנטווארטליכקייט; דאגעגען ווייזען אנדערע אן דערויף, אז טרעוויראנוס איז זעהר נאהענט מיט'ן פרעזידענט הינדענבורג, און אז ער זאל האבען פאר'ן האלטען די רעדע אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט הינדענבורגען.

דער שטורם, וואס איז נאך דער רעדע ארויסגע־רופען געווארען אין אייראפא האט געצוואונגען צו זאמענצורופען א ספעציעלע זיצונג פון דייטשען מיניסטעררראט, כדי אנצונעהמען אפיציעלע שטעלונג צו דער רעדע.

דער דייטשער געזאנדטער אין פראנקרייך האט דערווייל פערזיכערט דעם פראנצויזישען אויסערן־מיניסטער בריאן, אז די רעדע איז געהאלטען געווא־רען אויף טרעוויראנוס'ס אייגענער אחריות. און אין דערוויילער צייט פערעפענטליכט די קאמוניס־טישע „וועלט אם אבענד" דעקלאראציעס וועגען טרע־וויראנוס'עס פלענער פון א רעוואנש־מלחמה, צו וועל־כער ס'גרייטען זיך די דייטשע מאנארכיסטען.

דערווייל ווערט אין אייראפא אומרוהיג. ס'הערט זיך דער קלאנג פון דער שווערד.

פ. ב.

„די צוקונפט פון פאלעסטינע"

אין דעם לעצטען נומער פון דער „ניו רע־פאבליק" איז אפגעדריקט אן אינטערעסאנטער אר־טיקעל פון ה. נ. ברעילספארד, איינער פון די אנגעזעהענסטע און איינפלוסרייכסטע פיהרער פון דער ענגלישער לייבאר־פארטיי, פון די לינקע סאצ־יאליסטען פון ענגלאנד. דער ארטיקעל הייסט „די צוקונפט פון פאלעסטינע". מיר גיבען דא אן איבערזעצונג, ווייל ברעילספארד איז איינער פון די ווירקזאמסטע שריפטשטעלער אין ענגלאנד און מען רעכענט זיך דארט שטארק מיט זיין מיינונג.

* * *

1.

שוין באלד א יאהר זינט א צוויישעטער ארא־בישער מאב אין פאלעסטינע האט געמאכט א היטען פערזוך צו פערניכטען די נאציאנאלע יודישע היים דורך א פאגראם. דער עמפער פון דער ענגלישער רע־גירונג איז צוערשט געווען שנעל און ענטשיידען. די ענגלישע רעגירונג, ווי עס שיינט, האט איינגעזעהן אז איהרע בעאמטע האבען נישט דורכגעפיהרט זייערע פליכטען ווי עס פאסט זיך פאר א ציווילער אדמי־ניסטראציע, און זי האט גענומען די נויטיגע שריט, פערהינדערענדיג דורך מיליטערישע קרעפטען און רע־ארגאניזירענדיג די אונפערטרויליכע פאליציי צו פער־זיכערען ארדנונג פאר דער צוקונפט. דער וועג אבער ווי אזוי די רעגירונג בעציהט זיך צו דעם פראבלעם אין אלגעמיין, ערוועקט א געפיהל פון אונרוהיגקייט. מען קען ציטירען ווערטער סיי פון מאקדאנאלדס רע־דעס און סיי פון די רעדעס פון דריך דרומאנד שיעלדס, דער געהילפס־סעקרעטאר פאר קאלאניעס. אין גענוג פון וועלכע עס איז צו זעהען אז זיי אנערקענען גאנץ אפען די פליכט פון דער מאנ־דאטען־מאכט, צו העלפען פערגרעסערן דעם יודישען ישוב אין פאלעסטינע. אבער די האנדלונגען פון דער ארבייטער רעגירונג שטימען ווייט נישט מיט דעם אינ־האלט פון יענע ווערטער. עס שיינט אויס, אזוי ווי די רעגירונג וואלט זיך געשראקען פאר די שווערעניג־קייטען פון איהר אויפגאבע, זי שטעלט אזעלכע פראגען, וועלכע מאכען דעם איינדרוק, אז זי צווייפעלט, צי איז בכלל די גאראנטיע פון דעם מאנדאט א פראקטישע זאך. צעהן יאהר נאכדעם ווי די פעלקער־ליגע האט איינ־טראגט די מאנדאטען־מאכט צו פערגרעסערן דעם יודישען ישוב אין פאלעסטינע, האט די רעגירונג אוועק־געשיקט אן עקספערט, סער דזשאן האפ־סימפסאן, אויס־צוגעפינען, צי איז גאר בכלל פערהאן לאנד פאר דעם צוועק. די רעגירונג שיינט צו צווייפלען אזוי שטארק, אז ס'איז פערהאן פריי לאנד, אז זי האט דערווייל אינ־גאנצען אפגעשטעלט די יודישע אימיגראציע. דאס איז זיכער געווען א פאליטישער שריט, וואלם די ענגלישע בעאמטע אין פאלעסטינע זענען דאך געווען איי דער מיינונג, אז די עקאנאמישע לאגע פון לאנד פאדערט א גרעסערע יודישע בעפעלקערונג און זיי האבען בעש־לאסען אריינצולאזען נאך צוויי טויזענד הונדערט אימיגראנטען. דער פאקט איז, אז דארט עקזיסטירט א מאנגעל אין ארבייטער. איינציגע אראבישע ארבייטער ווערען געבראכט פון עגיפטען. דאך איז קיין זאך נישט בעשטימט, אלעס העננט אין דער לופטען. קיין ענגלישע רעגירונג וועט זיך קיינמאל עפענטליך נישט אפזאגען פון די ערבי'ת פון דעם מאנדאט. דער אידעאל פון א נאציאנאלער היים איז הייליג, אבער די יידען האבען דאך א רעכט צו שטעלען די האריבע פראגע: קען דען זיין א היים אהן א לאנד און אהן מענשען?

* * *

הינטער דער ערבי'ת פון אנגעטשלאסענהייט ליגט א שווערער און פערפלאנטערטער שטרייטפונקט. עס איז מעגליך אז די ענגלישע שטאטס־מענער, וועלכע האבען אנגענומען דעם ציוניסטישען אידעאל אין דער צייט פון דעם שווערסטען קריזיס פון דער וועלט־מלחמה האבען זיך וועניג פערטראכט וועגען דער שטע־לונג פון די אראבער. זיי האבען געוואלט געווינען די יודישע שטיצע און זיי האבען געהאט איז וועגען צו עטאבלירען אין פאלעסטינע א סטראטעגישען פונקט פאר דער פערטיידיגונג פון דעם סועץ־קאנאל. ווייטער זענען זיי געווען אהן צווייפעל איבערצייגט, פונקט אזוי ווי די בריטישע געזעלשאפטליכע מיינונג פון ענגלאנד איז געווען איבערצייגט, אין דעם געפיהל, אז די קריסט־ליכע וועלט איז שולדיג א פערגיטיגונג צו דעם ליי־דענדען פאלק. ביי די שלום־פערהאנדלונגען איז שוין אט דער גוטהערציגער געפיהל אפגעשוואכט געווארען: מיר גיטיגען זיך שוין מעהר נישט אזוי שטארק אין דער שטיצע פון די יודען, ווי מיר האבען זיך גענייגט, ווען די דייטשען זענען געשטאנען ביי די טויערן; אנגערע רעאליסטען זענען מיט דער מיינונג, אז מיט אן אראבישען שטאט אין פאלעסטינע וואלטען מיר געקענט שליסען א סטראטעגישען בונד, פונקט ווי מיר האבען געטון מיט איראק און פונקט ווי מיר האבען אין זינען צו מאכען מיט עגיפטען. אין אזא שטימונג הייבען זיך אן מענשען שוין צו רעכענען מיט שוועריגקייטען און ביי זיי שאפט זיך א געוויסע נעהמט זיך אן זעהר שטארק פאר אראבישע רעכט. עס איז א פאקט, צי דאס איז שכל'דיג אדער נישט, אז די אראבישע בעפעלקערונג איז דורך און דורך געגען דעם נאצען געדאנק פון א יודישער נאציאנאלער היים.

ביי אייניגע מענשען איז דאס א בעשטימטע זאך און זיי אפעלירען פאר דעם פרינציפ פון זעלבסטבעשטימונג. האט דען נישט די אראבישע בעפעלקערונג, וועלכע וואוינט אין פאלעסטינע כמעט אזוי לאנג, ווי די ענגלענדער וואוינען אין ענגלאנד, א רעכט צו בעשטימען זייער אייגענעם שיקזאל? די זאך איז אבער, וואס ווילסאנ'ס פרינציפ פון זעלבסטבעשטימונג נויטיגט זיך אין א געוויסער אויסטייטשונג, ווי די פאליטיקער פר־טשען עס אויס געוועהנליך. מיר קענען מיר טאקע, אז יעדעס פאלק, עס מאכט נישט ווי הינטערשטעליג עס איז, האט זיך צושפרייט אויף א פיזישער טעריטאריע האט א רעכט צו מאנאפאליזירען זי און נישט צולא־

(זעה ווייטער 14־טע זייט).

DR. MED.

L. Pikielny

אורלאג

ספעציאל־ארצט פאר נירן, בלאז און אורין־קראנקייט

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעמט אן פון 4–7 אוונט.

ווער איז שולדיג

אין דער פערניכטונג פון'ם צאריזם?

(קארעספאנדענץ פון וויען)

ווער איז שולדיג אין דער פערניכטונג פון דעם צאריזם און וואס איז געווען די אמת'ע סיבה, וואס דער צאריסטישער „אייזערנער רעזשים" איז אזוי לייכט, אזוי שנעל און אזוי גרינגליך בעזייטיגט און פערטיליגט געווארען? וואו איז געווען די געוואלטיגע „אכראנע" מיט איהרע טויזענדער און טויזענדער געהיים-פאליציסטען און זשאנדארמען, וואס זייער איינציגע אויפגאבע איז געווען צו שפּאנירען נאך „פאליטישע פערברעכער" און צו זיין גוט אינפארמירט איבער דער שטימונג, געדאנקען און טעטיגקייט פון די פאלקס-מאסען, פון אלע בעפעלקערונגס-שיכטען? ווי אזוי איז מיט איין מאל געווארען צו-ריסען, צופליקט די גרויסע, פּראָקטפאָרע נעץ, וואס די „אכראנע" האט יאהרען לאנג געהאלטען אויסגע-שפּרייט געגען אלע רוסישע אונטערטאנען? וואו איז געלעגען די שרעקליכע געהיימע מאכט, וואס האט בעקאנט אט דאס אלעס אזוי ראדיקאל בעזיגען, אזוי גענצליך אויסראטען?

די דאזיגע פראגען יכדומה זיינען שוין פיל מאל אין פון פערשידענע זייטען אויפגעווארפען געווארען; זיי זיינען אויך שוין פיל מאל און פון פערשידענע זייטען פערענטפערט געווארען אויף כלערליי אופנים אבער נישט גענוג קלאר, נישט איבערצייגענד. און מיר די טעג געפאלען אין דער האנד אריין א נייע, איצט ערשינענעם בוך מיט דעם נאמען „אויס די פאפירען פון דעם לעצטען רוסישען פאליציי-דירעקטאר", מעמוארען פון אלקסיי ט. וואסיליעוו, דעם לעצטען דירעקטאר פון דעם צאריסטישען פאליציי-דעפּארטאמענט, דעם שעף פון דער אכראנע, און אט דאס דאזיגע נייע בוך גיט די אמת'ע און ריכטיגע ערקלערונג אויף די הערמאנטע פראגע, אבער כדי דאס גוט צו קאנען בעגרייפען, איז נויטיג זיך פריהער צו בעקענען כאטש א ביסעל מיט דעם פּראָפעסאָר'ס ערקלערונגען וועגען דעם צאריסטישען רעזשים בכלל און זיין בעציהונג צום יודענטום בפרט.

א וואסיליעוו'ס מעמוארען זיינען פול שבחים און לויב-געזאנג אויף זיין אמאליגע אייגענע פּראפּעס-יע, אויף דער צאריסטישער אכראנע, און, קאן מען זאגען, זעלבסטפערשטענדליך; און די צאריסטישע פאליציי איז געווען איינפאך א אידעאל, די פערקער-פערונג פון מענשליכקייט און גערעכטיגקייט, און אויך, קאן מען זאגען, זעלבסטפערשטענדליך — און די אויגען פון א א מענש, וואס איז געווען ביז צו דער פעברואר-רעוואלוציע פון 1917, א חוץ דעם צאר, דער מעכטיגסטער און געפירכטעסטער איז רוסלאנד און פלוצלינג נעמט ענטלויפען, קוים מיט דעם נאקעטען לעבען, און אריין און מאכטלאז אבריכטען גלות און זיך ערנעהרען פון שרייבען מע-מוארען... און האך בלייבט מען זיצען פערטומעלט, מבולבל, לייענענדיג זיין „הלל" אויף דעם צאריס-טישען פאליציי-רעזשים און מען ווייסט נישט, וואס מען זאל פריהער בעוואונדערען ביי דעם פאליציי-דירעקטאר: זיין אונפערגלייכליכע נאאיוויטעט אדער — אונגעהייערען ציניזם.

רען ווי נאאיוו ארער ציניש מוז מען זיין, כדי צו קאנען הונדערט מאל פערזיכערען בנאמנות, אז די צאריסטישע נאטשאלסטווא, בעזונדערס די פאר-ליציי און נאגא, ספעציעל די פאליטישע פאליציי האט תמיד גערעגעלט „לויט דער שטרענגסטער ריכט אויף די געזעצען" און אפשר וויל עמיצער דאס נישט גלויבען, ערקלערט וואסיליעוו בפירוש, אז אלע אונטערזוכונגען האבען געמוזט איבערגעגע-בען ווערען דעם פּראָקוראר און די אכראנע האט קיין רעכט נישט געהאט צו האלטען ביי זיך פערהער-טע פערזאנען לענגער, ווי צוויי וואכען. דערביי גיפינט ער לגמרי קיין סתירה נישט צווישען דער „שטרענגסטער געזעצליכקייט" און דער ברוטאל-סטער אונגעזעצליכקייט, נעמליך די אזוי גערופענע די פאליציי האט געפלעגט אזוי אפט אויספיהרען אויף איינענער רעכנונג.

נעמיס, ביי וואסיליעוו'ן איז די ארמיניסטראטיווע „ארמיניסטראטיווע פערשיקונג" קיין סיביר, וואס פערשיקונג קיין סיביר פאר „פערדעכטיגע פאליטי-שע פערזאנען" לגמרי קיין שטראף נישט, דען לויט זיינע שילדערונגען האבען די פערשיקטע דארט גע-לעבט ווי גאט אין פראנקרייך, פשוט אין א גן-עדן, און א חוץ דעם האט די פערשיקונג נישט געדויערט לענגער דויערען ווי „בלויז פינף יאהר", ער האט נאר פערגעסען צו בעמערקען, אז נאך די פינף יאהר איז פאר דער פאליציי קיין שום מניעה נישט געווען, נאך אמאל צו פערשיקען דעם „פערדעכטיגען" ארמיניסטראטיוו אויף פרישע פינף יאהר און אזוי ווייטער, א פאקט וואס איז גענוג בעקאנט. אבער וועגען אזעלכע קלייניגקייטען לאזט זיך דעם פער-פאסער נישט בקיין וואורט צו פערלירען. און נישט נאר אין סיביר האבען די פאליטישע פערדעכטיגע געלעבט א גוטען טאג, נאר אויך אין די צעלן פון

דער פעטראפּאוולאווסקער פעסטונג און און די קאר-וועכאצען פון שליסעלבורג זענען די געפאנגענע בע-האנדעלט געווארען אויף דעם הומאניטארסטען אופן און מען האט זיך בעמיהט ווי ווייט מעגליך זיי צו-פרידענצושטעלען קערפערליך און גייסטיג.

און אזוי גערט עס אין דעם בוך ווייטער און ווייטער. אלעס איז געווען אין רוסלאנד וואויל און גוט, געזעצמעסיג הומאניטאר, אלעס על צד היותר טוב, אין דער בעסטער ארדנונג, אז ווי אזוי איז עס גע-קומען צו דער רעוואלוציע און צו דער אויסראטונג פון דעם צאריזם, אויב אלעס איז געווען אזוי גוט און פיין? דערויף גיט וואסיליעוו א תשובה: „די הערען אינטעליגענטעלע בכלל און די יודען בפרט זענען אין דעם שולדיג"! יא, טאקע הויפט.עכליך די יודען, הוא האיה: „אויף די געאגראפישע קארטען פון אייראפע, וועלכע זענען נאך מיט עטליכע הונ-דערט יאהר צוריק בייגעלעגט געווארען צו די „פּראָ-טאקאלען פון די זקני ציון", איז רוסלאנד בעצייכענט אלס א מדבר"...

דער דאזיגער איינציגער זאץ וואלט איינענט-ליך שוין גענוג געווען צו בעווייזען א'ויפ'ן בולט'-סטען אופן, אז דער שעף פון דער גאנצער רוסישער פאליציי איז נישט געווען פלחין, א ראדיקאלער אנטי-סעמיט, אפשר נאך אין א גרעסערער מאס — און אי-גאראנט און א נאר. מען שטעלט זיך נאר פאר וואס פאר א גראטעסקע ראס איז, דער שעף פון דער אבער מאכט, פאר וועלכער די „פּראָטאקאלען פון די זקני ציון" זענען מיט צעהן יאהר צו-ריק עקסטרא פאבריצירט געווארען. האט אין דעם יאהר 1917 קיין אהנונג נישט פון זייער ענטשטעהונגס-געשיכטע און מאכט זיי מיט א פאר הונדערט יאהר עלטער. איבריגענס איז דאס נישט די איינציגע שטעלע אין דעם בוך, פון וועלכער עס שפּראצט ארויס די פארעגלאזע דומהייט, אונוויסענהייט און און פעהיגקייט פון ניקאלאי דעם צווייטענס לעצטען פאליצי-שעף. אט דערצעהלט ער אליין, אז עטליכע וואכען פאר דער פעברואר רעוואלוציע האט ער אין א פּריוואט אוידיענץ ביי דער צארין איהר

היילע פערזיכערט, אז „א רעוואלוציע איז אין רוסלאנד גאנץ אונמעגליך; עס הערשט טאקע אין דעם פאלק א געוויסע נערוואזיטעט צוליב דעם לאנגען קריג, אבער טראָצדעם איז דאס פאלק טריי און מיט ליבע אונטערטעניג דעם צאר, און עס חלומ'ט נישט אפילו וועגען אנ'אן פטשאנג"...

אלזא, נישט ווילענדיג, אהן אפזיכט, גיט דער פערפאסער דער לעצטער אכראנע-שעף דעם ריכטיגען ענטפער אויף דער פראגע, ווער עס איז שולדיג אין דער פערניכטונג פון דעם צאריזם און ווי אזוי עס איז געגליקט בעווען אזא „אייזערנעם רעזשים" אזוי לייכט, אזוי שנעל און אזוי ראדיקאל צו צושמעטערען: שולדיג אין דעם איז נאר די אונגעהויערע טעמפקיים, קורצזיכטיגקייט און דומ-הייט פון די צאריסטישע ארדנונגס-היטער, פון וועל-כע פאליציי-שעפס, וואס צעהן יאהר נאך דער רעוואלוציע און גלות-אבריכטען זענען זיי נישט אויף א האאר קלוגער געווארען און זעהען די איינציגע סיבה פאר דער צושטערונג פון זייער אנבאהנע גליק — „די הערען אינטעליגענטעלע און די יודען".

דומהייט, אונפעהיגקייט און אנטיסעמיטיזם זע-נען די געפערליכסטע פיינד פון יעדען רעזשים, און דאס בעווייזען קלאר און בולט די מעמוארען פון דעם לעצטען צאריסטישען פאליציי-שעף.

י. קיהן

אויס „קאפּריז-מאכער"...

דירעקטארען בעקלאגען זיך, אז די קלאנג-פילמען ברענגען נישט קיין ריוח

(א בריף פון אמעריקא)

דער קינא-עולם אין אמעריקא איז שוין מיד פון די קלאנג-פילמען און קוקט אויף זיי ווי אויף אנ'אלטען ענין וואס הויבט שוין אן דערעסען.

ווי-אזוי אנדערש קאן מען ערקלערען די זעהר שלעכטע איינגאמעס אין די קינא-טעאטערס איבער'ן לאנד? די געשעפטען זענען אזוי שלעכט, אז מען שטויסט זיך שוין מעהר נישט מיט די צרות אינווענ-ניג, אין אנגעליכע קרייזען, און מען רעדט אפען וועגען דעם סיי אויף בראדוועי און סיי אויף די בולווארען און קאפעס פון האליוואוד.

און די הויפט-פראגע, וואס קינא-מענשען שטע-לען זיך, איז: וואס איז געשעהן מיט די קינא'ס? וואס האט פעראורזאכט די שלעכטע איינגאמעס? פאר-וואס הייבען אזוי פיל געוועזענע קינא-בעזוכער פון די קינא-הייזער?

קיינער קען אויף דעם קיין בעשטימטען און קלאהרען ענטפער נישט געבען. טייל שטעהט אין געווען פערשפּרייט די מיינונג, אז די שלעכטע צייטען, דער קראך אין וואל-סטריט, די גרויסע ארבייטסלאזיגקייט וואס הערשט אין לאנד — און אט די אלע עקאנאמישע אורזאכען האבען געבראכט דעם קינא-דלות. איצט, אבער, גלויבען זעהר וועניג אין דעם תירוץ. זיי זא-גען, אז די קינא'ס אליין ליידען פון א כראנישער קראנקהייט, וואס דארף גוט אונטער-זוכט ווערען און אויסגעהיילט ווערען, אויב מען וויל אז די פילם-אינדוסטריע זאל זיך ווידער שטעלען אויף די פיס.

ווערען טאג און נאכט איצט אפגעהאלטען קאנ-פערענצען סיי אין די סטודיאס אין האליוואוד און סיי אין די ביגראס אויף בראדוועי. מען רופט עק-זעקוטיוו-מיטינגען און מיטינגען פון די דירעקטארען און רעזשיסארען און פיל-עולי אנדערע קינא-„זנאכערס" און מען הערט אויס עצות און מען זוכט מיטלען ווי אויפצולעבען די קינא-איינגאמעס.

דערווייל האט מען נאך קיין מיטלען נישט געפונען.

מען פרובירט זיך אפילו טרייסטען דערמיט, וואס די שלעכטע געשעפטען זענען א פעריאדישע ער-שיינונג. זאלען נאר אנקומען די קיהלע הערבסט-טעג, גלויבען זיי, און ווידער וועלען זיך ציהען לאנגע „אנאנקעס" ארום די קינא'ס, ווי אין די גוטע צייטען.

ערנסטע קינא-מענשען, ערפאהרענע לייט, טוים-מען זיך אבער נישט מיט די אס'ען-טעג. זיי גלויבען, אז ערנסטע ענדערונגען מוזען געמאכט ווערען אין די פראגראמען, וואס ווערען געגעבען אין די קינא-טעאטערס. אויב מען וועט נישט געבען דעם קינא-געהער עכטע פערזיילונג, וועט ער אין טעאטער נישט געהן. די איצטיגע „נומערן" אין די קינא'ס (די נומערן וואס ווערען געגעבען אויסער דער פילם) זענען א וועלכע נישטיגע אין די מעהרסטע קינא-טעאטערס, אז דער עולם וויל נישט פערשווענדען דארט קיין צייט. וויל מען דעם עולם צוריקקריגען אין גרויסע מאסען, מוזען די טעאטער-אונטערנעהמער אויפהערען זיך פערלאזען אויף די קינא-פילמען אליין. זיי מוזען זיך אפגעבען ערנסט מיט די „לעבעדיגע" נומערן פון די פראגראמען מיט די נומערן, אין וועלכע לעבע-דיגע שוישפּילער בעטייליגען זיך. אזוי ערקלערען מען שען, וואס האבען זיך צוגעקוקט צו די לעצטע ענט-וויקלונגען אין דער קינא-אינדוסטריע.

איין פראמינענטער פילם-פראדוצירער, וועלכער וויל נישט אז זיין נאמען זאל פערעפענטליכט ווערען, האט זאגאר זיך אויסגעדריקט, אז ער גלויבט אז דער טעאטער וועט ווידער אויפלעבען טאקע אין קאמענ-דען הערבסט; ער איז איבערצייגט, אז די דראמע, די קאמעדיע און די מעלאדראמע וועט ווידער אויפלעבען און צוקריגען זייער פריהערדיגע היכען נאמען.

דער עולם, זאגט ער, האט, א דאנק די קלאנג-פילם זיך אויסגעלערנט צוצוהערען צו דעם גערעדטען ווארט.. די גרויסע פאלקס-מאסען אין די פערוואָרפענס-טע ווינקלען פון לאנד האט, צוהערענדיג זיך צו די קלאנג-פילמען, ענטוויקעלט אין זיך אנ'אפּעטיט צו דיאלאגען, געשפּרעכען, רייד. פאר דעם אנקומען פון די קלאנג-פילמען האבען מיליאנען מענשען אפילו נישט געוואוסט וואס איז'נס טעאטער איז. די קלאנג-פילמען האבען זיי אויפגעקלערט.

צוערשט זענען די קלאנג-פילמען אליין געווען א וואונדער און האבען אומגעדרעט די צושויער. די אינטי-נאטירליכקייט פון די רייד, דער מאשינאווער קלאנג פון די שטימען, די איינטאניגקייט פון די קלאנגען, וואס ווערען געטראגען אויף די לופט-כוואליעס — דאס אלץ האט שוין דערעסען דעם עולם. זיי ווילען איצט עכטע שטימען; זיי ווילען הערען רייד פון עכטע מענשליכע העלזער; זיי ווילען זעהען און צוהע-רען זיך צו לעבעדיגע מענשען פון פלייש און בלוט און נישט צו מעכאנישע שטימען פון שאטענס.

מען מוז אבער צוגעבען, אז דאס איז די מיי-נונג פון בלויז איין פילמפראדוצענט. האליוואוד, די גרויסע, לוסטיגע פילם-שטאט, איז גאר נישט איינ-שטימיג מיט איהם. מען גלויבט דארט נישט, אז די בינע האט א שאנס. מען איז דארט איבערצייגט אז דער קלאנג-פילם וועט פערנעמען דעם איבערגאנג אין דער אמוזירונגס-וועלט און וועט דארט פערבלייבען. ש'זיך דאס אליין בעהויפטען זיי, וואס דער בילעט אין א קינא-טעאטער איז אזוי ביליג, דערלאזט נישט אז דער טעאטער זאל קאנען ערנסט קאנקורירען מיט דעם קינא. היינט דערצו, ווי קאן די בינע זיך פערגינען אזא לוקסוס, אזעלכע מעגליכקייטען, אזא פערנעהם, ווי דאס קינא וועלכע פערמאגט אונערשעפליכע געלד-מיטלען און פאטאגראפ'שע מעגליכקייטען?

פערשטעהט זיך, זיי פערגעסען אז אויך די שטומע קינא האט פערמאגט די זעלבע רויגע מעגליכקיי-טען ווי דער קלאנג-פילם און אפשר נאך גרעסערע. דער קלאנג-פילם ווערט פארט איבערגעבען אין דער סטודיא, בעת דער שטילער פילם האט מען געקאנט פאטאגראפירען אומעטום. דער שטילער פילם האט געהאט א ברייטערען פערנעהם ווי דער קלאנג-פילם. האט ער געקאנט אריינעמען אויספּרויוענטע מאכען-סצענעס, אויפּכאפּען נאטור-בילדער וואס דער קלאנג-פילם קאן די נישט איבערגעבען. און די בולעטען האבען זיכער נישט געקאסט טייער דאן, ווי איצט.

פונדעסטוועגען האט דער טעאטער זיך נישט געשראקען פאר דער קאנקורענץ פון דעם שטומען פילם. מען האט ביידען בעטראכט ווי צוויי בעזונדערע אבו-דיהונגס-געבילטען, וואס קאנען נישט קומען אין קיין צוזאמענשטוס איינער מיט'ן צווייטען.

דער קלאנג-פילם איז שוין יא אן ערנסטער קאנקו-רענט פאר'ן טעאטער. וועניגסטענס, איז ער געווען א קאנקורענט. ער האט געהערט ווי די בינע און מען האט געמיינט, אז עס איז די בינע, ער איז געווען דער „ביי-וואונדער" פון דער אמוזירונגס-וועלט.

ווי שוין איבען געזאגט, האט מען זיך אבער שוין צוגעוואוינט צו איהם, און איהר שטימע האט אנגעהויבען גרילצען אין די אויערן. דער עולם האט זיך איבערגעגעסען מיט די לאנגע און קורצע קלאנג-פילמען, און ער — ער לויפט שוין נישט ווי אמאל און ברענגט נישט זיין קליינגעלד.

ש'ז אנ'אלטער ענין פאר איהם.

דאס פערשטעהען די קינא-פראדוצירער און די זוכען מיטלען, ווי צו ראטעווען זייער בעזיצטענס. די זיכערסטע מיטלען זענען די אלטע. זיי יענען, ווע-ניגסטענס, שוין אויסגעפרובירט.

אין האליוואוד גופא האבען ביסלעכווייז אלע קינא-טעאטערס אנגעהויבען ווידער אויפפיהרען וואדעוויל-פראגראמען. די ברידער ווארנער האבען אין זייער דארטיגען גרויסען טעאטער ווידער אנגעשטעלט א בינע-דירעקטאר, וועלכער דארף צושטעלען די פראג-ראמען און די קינא-קאלאניע וואַרט מיט גרויס אינ-טערעס צו זעהן ווי ערפאלגרייך זיי וועלען זיין. אמאל איז דער דאזיגער קינא-טעאטער געווען געוואוינט צו זעהן לאנגע רייהען ארום זיך. ער איז געווען בערימט מיט זיינע „אנאנקעס". וועלען די זיך אומקערען?

שנעל בייטען זיך די מאדעס אין אמעריקא דאכט זיך נעכטען זענען די קלאנג-פילמען געווען די סענסאציע פון טאג. שוין זענען זיי אלט און שוואך, און מען מוז זוכען מיטלען זיי אונטערצושטיצען אין זייער עלטער.

דער טעאטער איז א פאר מיינענד יאהר אלט און ער איז נישט טויט, ווען מען וויל פערשטארקערען דעם קלאנג-פילם אויפמונטערען איהם מוז מען זיך פארט ווענדען נאך הילף צו דעם אלטען טעאטער.

האליוואוד איז אפשר גערעכט: דער קלאנג-פילם וועט פערבלייבען. ער וועט אפשר זיך בע-זעצען איבער'ן. דער טעאטער איז נאך אבער ווייט נישט טויט. און עס איז נאך א פראגע, צי ער וועט איפגעבען דעם איבערגאן.

ג. פ—ם

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וענעריש
קראנקהייטען. מענער- שוועכע, אלט פרט
באזעלייזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קווארץ- שטראהלען.
נעמט אן פון 8 – 2 נאכמ. און פון 6 – 9 אווענד.

לאדז, 15 אויגוסט 1930

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 15 אויגוסט 1980

נאכ'ן רעש / פון לעא קעניג

דער מבול פון מלחמה־ליטעראטור האט זיך, גייט אויס, אויף א ווײלע אפגעשטעלט, כאטש די שלום־טויבען האבען זיך נאך נישט בעוויזען.

אויף די ליטעראטור מארקען איז דער האנדעל מיט מלחמה־ראמאנען און נאוועלען געווארען שטילער. דעם עולם זענען געווארען איבערדריסיג אט די מגילות פון בלוט און בלאטע, האבען די שרייבער און דיכטער אויפגעהערט צו שרייבען, ארער ווי מען רופט עס „צו שאפען".

מלכותא דרקיע כמלכותא דרעיא. אין דער וועלט פון שאפען, אין דער וועלט פון אידעען הערשען די־זעלבע עקאנאמישע געזעצען, ווי אויף די פראזאאישע ערדישע מארקען און בערזעס.

פאדערט מען אן ארטיקעל, פראדוצירט מען איהם, ווערט דער אנפאט קלענער — הערט מען איהם אויף צו פראדוצירען.

דער עולם איז זאט געווארען מיט די שרעקלי־כע עמאציעס און ליידען פון די מלחמה־ראמאנען, האבען די ראמאניסטען און נאוועליסטען אויפ־געהערט, ווי הורך כשוף זיי צו שאפען.

אזוי איז עס פארט, כאטש דער גרויסער רוב קינסטלער און שרייבער האלטען זיך פאר געוואלטיגע פרייע מענשען אנדיווידואליסטען און בוגטעווען זיך מאראליג, ווען וועלכע ס'איז קריטיק קומט און וויל זיי דיקטירען, וואס זיי דארפען שרייבען און וואס זיי דארפען נישט שרייבען.

זיי זענען טאקע פרייע קינסטלער, אבער דעם דיקטאטור פונ'ם מארק פאלגען זיי דאך, ווילענדיג און נישט ווילענדיג.

אז די מאדע אויף מלחמה־ליטעראטור געהט שוין אריבער, קען מען אויך זעהען פון יענעם פאקט, וואס מען האט שוין אנגעהויבען אונטערצופיהרען סך הכל'ען צו דער געוואלטיג גרויסער מלחמה־ליטע־ראטור (און במית) וואס איז געשאפען געווארען אין די לעצטע פאר יאהר.

קריטיקער און פובליציסטען האבען לעצטענס שוין געפרובט אפמעסטען און אפוועגען דעם קינסט־לערישען און מאראלען ווערט פון דער ניי־געשאפע־נער מלחמה־ליטעראטור.

וועלכע זענען געווען די בעסטע מלחמה־ביכער, און וואס איז געווען זייער איינפלוס אויף בעזער, און בעזונדער אויפ'ן יונגען דור לעזער, וועלכע איז אויפגעשטאנען נאך דעם וועלט־קריג? און אנבער־האפט, צי איז די נייע מלחמה־ליטעראטור געווען געגען אביעקטיוו און נישט צו פאציפיסטיש? סי־האבען זיך געפונען אפילו אזעלכע קריטיקער און פוב־ליציסטען, וועלכע האבען געפונען פאר נויטיג זיך אנגענעמען פאר'ן כבוד פון מלחמה איבערהויפט: לויט זייער מיינונג האט מען דעם אריטען מארס (גאט פון קריג) שוין צופיל פערשפיגען דאס פנים מיט טינט און בלאטע. א רחמנות געבעך אויף מארס'ן, ער איז דאך געווען אמאל א העלד, א נאט!

צי איז מחמת רעאקציע צו דער מאדע אויף פאציפיזם, צי מחמת דערפאר וואס מענשען האבען פראסט־פשוט א התגעגעות נאך ראנגען אלס זיך אליין: „וואס, זיי זאלען האבען טאקע געבראכט אזוי פיל מיליאנען קרבנות אומזיסט און אומנישט... ס'קען נישט זיין, אז קריג מוז דאך עפעס שענעס זיין, הערואאישעס, אידעאלעס".

האט מען זיך לעצטענס אפילו אנגעהויבען שטעלען די פראגען:

צי קריג איז טאקע אזוי מיאוס, ווי דער רוב נאוועליסטען האבען געשילדערט? זענען די אלע לעצטע מלחמה־נאוועליסטען געווען אויפריכטיגע אמת'ע קינסטלער, אדער זיי האבען פשוט נאכגע־געבען דעם צייטווייליגען געשמאק פון די מיליאנען לעזער פאר מלחמה ליטעראטור?

געוועהנליך האט די קריטיק די אלע פראגען נישט געקענט פערענטפערען, ווייל קריטיקער פונקט ווי קינסטלער דארפען האבען פערספעקטיוו:

די ניי־געשאפענע מלחמה־ליטעראטור איז צו נאהענט צו זיי, אז זיי זאלען קענען משפט'ן וועלכע פון די מלחמה־נאוועלען זענען די בעסטע און אויפ־ריכטיגסטע; צי דער גאנצער מבול פון מלחמה־נאוועלען איז אן אמת'ער ביטראג צו דער ליטערא טור, צום כאצאלען און אינדיווידועלען וועלבסט־בעוואוסטזיין? אדער מיר האבען פראסט־פשוט גע־האט א מין „איבערגאנג", א מין מגיפה פון מלחמה־ליטעראטור אזוי ווי מ'האבען זיך מגיפות אויף רעטעקטיוו־נאוועלען, שונד־ראמאנען און אנדערע אזעלכע ליטעראריש „מגיפות־אנגעטען".

אט די פראגע אריבער נאך א צוואנציג יאהר און מער, וועלכע פון די לעצטענס־געשאפענע מלחמה־נאוועלען וועלען נאך געלייענט ווערען, און וועלכע וועלען אינגאנצען פארגעסען ווערען.

פערספעקטיוו איז נאך אלץ די בעסטע קריטיק, וויפיל סענסאציע־ביכער פון אמאל זאלען זיך היינט אין די גרויסע קאסטענס אלטע ביכער וואס קיינער געדענקט נישט זייער „שאפער" און וויל זיך צו זיי אפילו נישט צוריהרען.

און דאס איינענע קען געשעהען מיט א סך פון די היינטיגע מלחמה אדער שלום־ראמאנען.

דערפאר וועט מען ערשט שפעטער צו קענען אינטערפיהרען א סך הכל צו דער מלחמה־ליטעראטור, וואס איז געשאפען געווארען אין די ערשטע עטליכע יאהר נאך דער גרויסער וועלט־מלחמה.

אינטערעסאנט איז אבער נאך א פראגע, וועלכע איז, דאכט זיך מיר, ביז איצט נאך פון קיינעם נישט בעריהרט געווארען:

פארוואס האט די מאדע אויף מלחמה־מאטי־ווען, וועלכע האט לעצטענס אזוי פערכאפט די ליטער־ראטור, דעם קינא און דעם טעאטער אויך נישט אנגעגריפען אזעלכע קונסטען, ווי מאלעריי און סקולפ־טור, וועלכע זענען אמאל און די אלטע צייטען, דווקא מעהר שטארק געווען בעשעפטיגט מיט מלחמה־סצענעס און עפיזאדען, און וואס פאר א מוזעאום פון אלטער קונסט איהר וועט נישט אריינגעהען וועט איהר דארטען זעהען אזוי פיל בעריהמטע מלחמה־מאלערייען פון בעריהמטע אלטע מייסטערס.

שלאכטען, פערשידענע הערואישע, ס'רוב מלחמה־עפיזאדען זענען געווען זעהר פאפולערע מאר־טיוון אין דער מאלעריי פון די אלטע צייטען.

פארוואס האט די היינטיגע מאלעריי און סקולפ־טור זיך אזוי ווייניג בעשעפטיגט מיט די מלחמה־מאטיווען, אפילו לעצטענס, ווען דער גרויסער עולם האט פלוצלינג אזא שטארקען גוסט געקראגען פאר זיי.

אמת, באלד נאך דעם קריג האבען איינינע אייראפעאישע קינסטלער — און בעזונדער מאדער־נע — געפרובט מאלען מלחמה־מאטיווען; ס'איז אויך אמת, אז מלחמה־מאטומענטען, ס'רוב קינסט לעריש־ארימע, ווערען נאך אלץ געשטעלט און אלע לענדער, וואס האבען אנטיילגענומען אין דעם קריג.

אבער פון קיין מאלערישע אדער סקולפטורישע מייסטערווערק אויף דעם געביט, וואס זאל זיך פער גלייכען מיט א „סערושאנט גרישא" אדער „אויפ'ן מערב־פראנט קיין נייעס" האט קיינער נישט געהערט.

פאר וואס זשע האט די מאלעריי וועלכע האט אמאל אזוי פיל פראכטפולע מלחמה־בילדער געשאפען דווקא אצונד ווען ס'איז געווען אזא אנבאט אויף די מאטיוון כמעט גארנישט ווערטפולעס גע־שאפען?

ס'איז נישט בלויז דערפאר, ווייל מאלעריי און סקולפטור שפילען שוין נישט די ראלע וואס אמאל אלס לעבען פון דער געוועלשאפט.

ס'איז אויך נישט דערפאר, ווייל די היינטיגע מא־לעריי איז הויפטועכליך מיט קליינע לייטמעגטען קליינע שטוב־דעקאראציעס, בעשעפטיגט.

מען מאלט היינט אויך גרויסע לייוונטען און פרעסקעס, און דאך האט די היינטיגע מאלעריי קיין מלחמה־בילדער נישט געשאפען.

און אפילו דער תירוץ, אז די היינטיגע מא־לער און סקולפטור זענען געווארען צו פארמאליסטיש צו קינסטלעריש, און זיי ווילען זיך בעשעפטיגען מיט אזעלכע „ערצעהלערישע און ליטעראריש" טעמעס

זענען דאך דא היינט גענוג קינסטלער, וואס ווי קריג און שלום — ווילען נישט אינגאנצען.

נאלען זיי סיוזשעט־בילדער, און אמת'ע קינסטלער קענען און יערען מאטיוו געפינען ריינע פארמען און פארבען.

פארוואס־זשע האט די מאדערנע מאלעריי כמעט גארנישט געשאפען קיין גרויסע מלחמה־בילדער?

מיר דאכט זיך, אז דער קומענדיגער קריטיקער פון דער מלחמה־ליטעראטור וועט זיך מוזען רעכ־ענען מיט דער לעצטער פראגע, ער זאל קענען געבען א פולע אפשאצונג פון דער מלחמה־ליטע־ראטור, וואס מאדערנע מלחמות רופען ארויס.

א מאדערנע קריג איז צו גרויס און צו פארמ־לאז, רעאליסטיש, אזוי צו זאגען, אז זי זאל קענען ארויסרופען די קונסט־ווערק וואס זאלען בעפרידיגען און פערענטפערען. דער מאדערנער קריג האט זיך אליין איבערגעשטיגען און אינגאנצען פערניינט. דאס גרויע לעבען האט שוין פיל מעהר הערואישע פארמען און פראבלעמען.

מעטאפארען און פאראפראזעס
וואס שטאמען פון אלטען יודישען אוצר

די לאנגע אמנם

אויסגעצויגען ווי די לאנגע אמנם.

אין חודש תשרי זענען פאראן א סך ימים־טובים: ראש־השנה, יום־כפור, סוכות. אין די דאזיגע טעג, ביים דאווענען, ווען דער חזן לאזט אויס א ברכה, ענטפערט מען א געצויגענעם אמן: „א—א—מי—ן נו" און דערוואכען אבער ענטפערט מען קורץ אמן.

אין די טעג פון די לאנגע אמנם איז פאראן געטוג צום עסען און קיין דאגות זענען נישטא, אבער אויף מארגען נאך סוכות קומט דער וואכעדיג מיט אלע זיינע דאגות.

פלעגט זיך דער יוד א קרעכץ טון און זאגען: — א שאד, ס'איז אויסגעגאנגען די לאנגע אמנם!..

על חטא צו נעילה

עס שלעפט זיך ווי על־חטא צו נעילה.

יום־כיפור דאווענט מען א גאנצען טאג און ביי איטליכע תפלה זאגט מען „על חטא". אין דער פריה אין ביינאכט זאגט מען נאך דעם „על־חטא" פריש און מונטער און מען קלאפט זיך לעבהאפט אין הארצען. אבער אז עס קומט צו נעילה, מען איז שוין אויסגעמאטערט פון תענית, קוים וואס מען שטעהט שוין אויף די פיס, שלעפט מען שוין דעם „על־חטא" פאמעלעך און אויך דער קלאפ אין הארצען איז קוים אנגעהערט...

אז א יוד קען נישט ארויסקריכען מיט א חיוב וואס מען צאהלט איהם אויס גראשענווייז, זאגט ער: — עס שלעפט זיך, ווי על־חטא צו נעילה...

א האן אין בני־אדם

בשעת מען געדענקט שלאגען כפרות, האלט מען דעם האן א געבונדענעם אין דער רעכטער האנד און מען זאגט פריהער אין סידור די תפלה „בני אדם". דער האן, חוכם זיך, קוקט אריין אין סידור גלייך מיט מענשען, אבער וואס פערשטעהט ער דארטען?

ווען מען זעהט ווי אן עם־הארץ קוקט אין א ספר, כאטש ער פערשטעהט דארט גארנישט, אדער ווען עמיץ קוקט אין דעם אנדערען תמיעזאטע, זאגט מען:

ער קוקט ווי א האן אין „בני־אדם".

א יון אין סכה!

א סאלדאט קריכט אויף בידים גנביענע, בע־מערקט ער נישט, ווי ער קריכט אריין אויפ'ן סכך פון דער סוכה. דער סכך ברעכט זיך איין און ער פאלט אריין אין סוכה.

יודען לויפען זיך צונויף און זעהען דעם קאפ־מישען בלבול, ווי ער סכך מיט די אנגעהאנגענע פירות און צולעכערטע, און צושלעגען די בע־האנגענע מיט טעפיכען, זיצט דער סאלדאט מיט צו־בלומעלטע אויגען.

ווען עמיץ פאלט אריין אין א קאטישער אדער אומאנגענעהמער סיטואציע, זאגט מען:

ער איז אריינגעפאלען, ווי א יון אין סוכה.

פארוואס רופט מען א סאלדאט: יון? דאס שטאמט שוין פון גאר זעהר לאנג, פון 2500 יאהר צוריק, ווען די גריכען (יונים) האבען זיך איינגע־ריסען אין ירושלים און געמאכט פאגראמען.

מ'דארף זיך אבער נישט פארשטעלען, אז שוין דאמאלס, מיט דריטהאלבען טויזענד יאהר צוריק, האבען יודען אנגעהויבען רופען איטליכען סאלדאט יון. אין דער יודישער שפראך, וועלכע איז דאך דאך אליין סך הכל אלט עטליכע הונדערט יאהר, איז דער ווארט אריין דורכדעם, וואס יודען אין גטא האבען חנוכה געזאגט על הניסים, געלערנט די מגילה פון חשמונאים און זיך פארגעשטעלט ווי לעבעדיג די דאמאלדיגע בילדער. אזוי איז אין זייער פאנטאזיע דער דייטשער אדער פוילישער סאל־דאט אידענטיפיצירט געווארען מיט אמאליגען יון (גריך). אז מ'האט געזעהן א מארש פון סאלדאטען, פלעגט מען שרייען: יונים געהען!!...

בענטשען גומל

אז עמיצער קומט ארויס גאנץ פון א גרויסער צרה, זאגט מען: ער דארף בענטשען גומל.

אמאל טרעפט טאקי, אז א מענש שטעהט אויף פון א שווערער קרענק, אדער ער ווערט ניצול פון א קאטאסטראפע, זאגט ער שבת צום לייענען די ברכה: הגומל.

אז עמיצער קומט ארויס גאנץ פון א גרויסער צרה, זאגט מען: אז עמיצער קומט ארויס גאנץ פון א גרויסער איז נאך געשטאנען, איז געווען א ספעציעלער קרבן, וואס האט געהייסען קרבן תודה (דאנק). מיט אט דעם קרבן האט דער יוד געדאנקט גאט פאר א ספעציע־לען חסד.

זאגט די גמרא: אז ביי פיר פאלען דארף מען ברענגען א קרבן תודה: ווען איינער ווערט געזונט פון א קרענק, ווען ער קומט פון א ים־נסיעה, ווען ער קריכט ארויס פון א מדבר און ווען ער געדעט ארויס פון תפיסה.

אט די פיר פאלען זענען אין זעהר א פאעטיש־בילדליכער שפראך געשילדערט אין א געוויסען פא־סוק תהילים.

אסרו חג

דער ערשטער טאג נאך יום־טוב הייסט: אסרו־חג. וואס עס איז פאר א מאדנער נאמען?

דאס שטאמט דערפון, וואס אמאליגע צייטען פלעגט מען בינדען דעם קרבן און אוועקלייגען איהם לעבען מזבח.

יודען ווילען זיך נישט שיידען מיט'ן יום־טוב, ס'איז שווער אריבערצוגעהן פלוצים פון דער נשמה־היתרה־דיגקייט אין א וואך־שטימונג. האט מען גע־מאכט אין טאג א האלבען יום־טוב, ווי מ'האלט דעם יום־טוב צוגעבונדען מיט שטריק, ער זאל נישט אנטלויפען.

בדליכא

א גמרא־ווערטעל: בדליכא — אז ס'איז נישטא כולי עלמא לא פליגו — קריגט (שפארט זיך) קיי־נער נישט.

אין פאלקס־מויל ווערט עס פאראפראזירט אזוי: אז ס'איז נישטא, קריגט (בעקומט) קיינער נישט!

דער ווערטעל געדענקט אויך צוזשען פאדריט, וואס הויפט ביי א באנקראט.

חסורי מחסרא

א גמרא־ווערטעל: חסורי מחסרא — ס'פעהלט א ווארט אין פסוק; והכי קתני — און אזוי דארף מען עס לערנען, פערשטעהן.

טרעפט, אז א יוד האט א גאנצען לעבען גע־האנדעלט, געוואנדערט, און אויף דער עלטער איז ער געווארען א ארימאן און זיך אוועקגעזעצט אין בית־מדרש לערנען, זאגט מען אויף איהם: חסורי מחסרא (אז ס'פעהלט איהם צום עסען) והכי קתני (ערשט איצט זעצט ער זיך לערנען).

למה זה אנוכי? צו וואס דאס איך?

למה זה אנוכי

א קאריקאטור אויף די מלמד'ישע טייטשען - איטליכעס ווארט בעזונדער, נישט דעם אינהאלט.

ברוך הגבר

א מענש, וואס האט פער־מאכטע הענד און האט פיינד צו געבען א נדבה, רופט מען איהם אין א המצאה: ברוך הגעבער!!

קרנים שמשי

א פאראד'ע אויף א עם־הארצישען בריוועל אין העבראיש. קרנים — הער נאר (געהערנער), שמשי - מיין זוהן (בני)...

ב. צ—ן

די זעקס-יאהריגע מלחמה

א קאפיטעל יודישע געשיכטע

פון ז. ווינשטיין

ר' יהונתן פראגער (אייבעשיץ), געב. 1690 און געשטארבען 1764), איז געווען א גרויסער גאון און מקובל. בעת ער איז נאך געווען גאר יונג, איז נאך די שבתי-צבי-בעוועגונג נישט געווען אינגאנצען ליק-ווידירט און ער איז געווען בעקאנט מיט עטליכע פון איהרע פיהרערס, ווי דוד'ן, לייבעלע פראסניץ און אנד. דאס האט שפעטער געהאט א פאטאלע ווירקונג אויף זיין קאריערע.

צו 18 יאהר איז ער שוין געווען רב אין א שטעטעל און צו 21 יאהר — ראש-ישיבה אין פראג, וואו ער האט געהאט טויזענדער תלמידים. קלאנגען זענען ארומגעגאנגען, אז ער האט צו טאן מיט פער-שידענע שבתי-צביניקעס, אבער צוליב זיין גרויסען שם, האט קיינער זיך נישט דערוועגט ארויסצוטרעטען געגען איהם עפענטליך.

אין עטליכע יאהר שפעטער איז ער אויסגע-קליבען געווארען פאר רב אין מעץ. האבען אבער שונאים אויסגעטראכט אויף איהם א בלבול, אז ער איז פערטישט אין א געלד-אפערע פיים הזוגען דעם תלמוד — הגם ער האט פאקטיש מיט יענער אפע-לאגע געראטעוועט דעם תלמוד פון א שווערער גזירה — און די דאזיגע רבנות איז נישט צושטאנד גע-קומען. עס האבען זיך אנגעהויבען בלבולים און מסירות און לסוף איז איהם פערוועהרט געווארען איינצופאהרען קיין עסטרייך. באלד נאכדעם האבען זיך אנגעהויבען שלעכטע גזירות אויף אלע יודען פון מעהרען און מיראוויע און ר' יהונתן איז געשטאנען אין קאנטאקט מיט די יודען פון מאנקרייך און פון ים, וועלכע האבען אויף זייערע בקשות געהאלפען און געראטעוועט די געליטענע פון די גזירות.

נאכדעם איז ער געווארען רב אין דריי פער-איינגטע קהלות אה"ו (האמבורג). דאמאלס האט זיך אויפגעהויבען געגען איהם א גרויסער שטורם מצד דעם בעריהמטען מלומד ר' יעקב עמדין.

ר' יעקב עמדין האט געוואוינט אין אלטאנא, ביי האמבורג, וואו ער האט געהאט א דרוקעריי און איז געווען א רייכער באלעבאס. צוליב זיין לומדות און יחוס, האט ער אבער אויך געהאט אמביציעס אויף רבנות, בעזונדערס אויך צוליב דעם, וואס זיין טאטע און זיידע זענען געווען רבנים אין אה"ו. האט ער געפועל'ט ביי קהל, מען זאל איהם דערלויבען אויפבויען ביי זיך אויפ'ן הויף אן אייגענעם בית-מדרש, וואו ער האט געפראוועט רבנות פאר זיך. פיסלעכוויז איז די צאהל פון זיינע אנהענגער גע-וואקסען אלץ גרעסער, ארום איהם האבען זיך גרו-פירט דערהויפט די פאנאטיקער, און זיין דירה איז געווארען די הויפט-קווארטיר פונ'ם קאמף געגען די רעשטלעך פון דער שבתי-צבי-בעוועגונג, וואס זענען נאך נישט אינגאנצען געווען אויסגעוואָרצלט ביי יודען.

ווען ר' יהונתן האט אנגענומען די רבנות, האט ר' יעקב עס געהאלטען פאר „הסגת גבול" און איז באלד געווארען זיינער א שונא. עס האט זיך אנ-געהויבען א שטילע מחלוקת, וועלכע איז אינגיכען צופלאקערט געווארען אין א שטורם. ר' יעקב'ס מקור-בים האבען אנגעהויבען זוכען עוולות אויף ר' יהונתן, און פלוצים איז אויסגעבראכען א סקאנדאל אויף פאלגענדיגען געבים:

ר' יהונתן פלעגט, ווי א סך אנדערע מקובלים אין יענער צייט, ארויסגעבען קמיעות פאר קראנקע. האט ר' יעקב איבערגעכאפט א קמיע, פונאנדער-געשפרייט די אותיות לויט דער שיטה פון את"ב"ש און האט אויסגעפונען דארט א שפרוך וועגען שבתי-צבי. באלד האט מען די ידיעה פונאנדערגעשפרייט אין שטאט און עס איז שווער איבערצוגעבען דעם רושם, וואס זי האט ארויסגערופען.

ר' יעקב האט ארויסגעלאזט א כרוז, אז ר' יהונתן איז א שבתי-צביניק, און אין שטאט האבען זיך געבילדעט צוויי צדדים.

ר' יהונתנס מקורבים האבען אויסגערופען א חרם אויף ר' יעקב'ן, האבען ר' יעקב'ס מקורבים מתיר גע-ווען ר' יהונתן.

עס איז געקומען דערצו, אז ר' יהונתן האט אין שול פייערליך אפגעגעבען א שבועה, אז די קמיע איז א געפעלשטע. האט גלייכצייטיג אויסגערופען א קללה געגען דעם שרייבער פון דער קמיע און א חרם געגען אלע אנהענגער פון שבתי צבי — סיי בגלוי און סיי בסתר.

ר' יהונתנס צד איז געווארען אלץ שטארקער, ר' יעקב'ס אלץ שוואכער, און דער סוף איז געווען, אז ר' יעקב האט געמוזט אנטלויפען קיין אמסטערדאם. אבער ערשט דארטען האט ער אויפגעהויבען אן אר-גאניזירטע קאמפאניע געגען ר' יהונתן. ער האט ארויסגעלאזען א רייהע פאמפלעטען, האט געשריבען בריף צו די רבנים פון מעץ און אנדערע, וואס זע-נען געווען ר' יהונתנס פערזענליכע שונאים און האט אויך פערקלאגט ר' יהונתן פאר'ן ועד ארבע ארצות.

די מחלוקת האט זיך דעמאלט איבערגעוואר-פען איבער דייטשלאנד, האלאנד און אנדערע לענ-דער און עס האט געברענט ווי א שרפה אין אלע יודישע ישובים. די יודען פון דייטשלאנד און פון פוילען זענען צוטיילט געווארען אין צוויי מחנות, וואס האבען פערביטערט געקעמפט איינע געגען דער אנדערער. א טייל רבנים האבען פראקלאמירט ר' יהו-נתן פאר א שבתי-צביניק, דער גרעסטער טייל פון די רבנים האט אבער גענומען ר' יהונתן אונטער זייער שוץ. איינער פון זיי, ר' חיים לובלינער, האט אויס-גערופען א חרם געגען אלע שונאים פון ר' יהונתן און האט דעם חרם פערנאנדערגעשיקט איבער אלע שטעט. ר' יהונתן אליין האט ארויסגעלאזט א בראשור „אגרת קנאה", אין וועלכע ער האט געבעטען זיינע תלמידים און פריינד אננעהמען זיך פאר איהם און פירען ענער-גישער דעם קאמף. האט זיך די מלחמה נאך מעהר צופלאקערט און, עס שרייבען די כראניקעס פון יע-נער צייט, אין פלאמען זענען געשטאנען אלע יודישע קהלות, פון לאטוויע ביז פאדאליע...

אין אלע שטעט און שטעטלאך האט מען פסקר געלייגט חרמים, דא געגען דעם מחבר פון דער קמיע און דא געגען זיינע שונאים.

ביז לבסוף איז ר' יעקב עמדין געשטארבען אבער די מלחמה האט זיך שוין נישט אפגעשטעלט,

צווישען ר' יהונתן פרא-גער און ר' יעקב עמדין

נאר זיך נאכמעהר צוטרעט.

ביסלעכוויז איז אלץ שטארקער געווארען דער לאגער פון ר' יהונתנס שונאים און זיין מצב איז גע-ווארען זעהר קריטיש.

עס האט זיך אריינגעמישט אויך די אייסערליכע מאכט וועלכע האט אנגעהויבען ארויפלייגען שטראפ-סען אויף פערשידענע קהלות.

לסוף האט ר' יהונתן מסכים געווען אונטערוואר-פען זיך דעם פסק-דין פונ'ם ועד ארבע ארצות, וואס איז אין יאהר 1753 זיך צונויפגעקומען אין יאראסלאוו. דער ועד האט געגעבען גערעכט ר' יהונתן און גע-הייסען פערברענען א סך פאמפלעטען געגען איהם.

די געגנער האבען אבער זיך דערמיט נישט בא-פרידיגט, עס האבען זיך אנגעהויבען מסירות, און דער ענין איז דערגאנגען אפילו ביזן קעניג, וועלכער האט איבערגעגעבען א קאמיסיע פון טעאלאגען, צו בעטראכטען די קמיע און ארויסזאגען א מיינונג, צי זי איז א שבתי-צביאיש, אדער נישט. דעמאלט איז ר' יהונתן ארויס מיט זיין ספר „לוחות העדות", אין וועלכען ער קלערט אויף די גאנצע געשיכטע.

פלוצים איז אויסגעבראכען א פרישער סקאנ-דאל: א געוויסער קריסטליכער פראפעסאר און גלח. מעקעליין האט געמעלדען, אין א בראשור, אויפ'ן גרונט פון דער קמיע, אז ר' יהונתן איז גאר א פער-באהגענער קריסט און ער דארף זיך אינגאנצען אפ-זאגען פון יודישקייט. דערויף האט ר' יהונתן שוין גאר נישט געענטפערט.

זעקס יאהר האט די מלחמה געדויערט, לסוף האבען די קהלות פון אה"ו, לויט א פאדערונג פון דער מאכט, בעשטימט אויפסניי בחירות פאר א רב. דער סענאט האט די בחירות בעשטעטיגט און דער-מיט איז די מלחמה איינגעשטילט געווארען.

יענע מלחמה, וואס האט געמאכט צו שאנד און צו שפאט דעם יודישען נאמען, האט געבראכט א נוצען: עס איז ווארשיינליך געווארען דער אלטער בי-טול פון די פאנאטיקער, דער חרם, און מען האט אויפגעהערט מיט איהם זיך בענוצען אזוי אפט, ווי ביז דעמאלט.

—:[]:—

צי איז נויטיג א ספעציעלע צוגרייטונג צו קאנען בענעמען קונסט?

פון רחל אויערבאך

דער בעגרינדער פון סטרוקטור-פסיכאלאגיע עדוארד שפראנגער טיילט איין די קולטור אין זעקס געביטען: וויסענשאפט, ווירטשאפט, קונסט, דאס סאציאלע לעבען, פאליטיק און רעליגיע.

יעדען פון די דאזיגע געביטען ענטשפרעכט אין דעם קלאסיפיקאציע-סיסטעם פון מענשליכע פערזענליכקייטען און פעראינטערעסירונגען א בעזונדע-רער טיפ מענש, וואס איז מסוגל אין א העכערען אדער קלענערען גראד צו ווירקען שעפעריש אויף דעם געגעבענעם געביט.

א טייל פון די דאזיגע קולטור געביטען פער-נעהמט אבער אין לעבען דעם פלאץ פון אזא „אי-בערבוי"-געביט, אזוי צו זאגען.

אזא „סטעטס-שער" צווייג פון דער מענשליכער גייסטיגקייט, וואס ווערט בעווירקט פון דעם מצב פון די אנדערע צווייגען, וואס איז אפער אין א גע-וויסער מאס פון די אנדערע קולטור-געביטען בע-הויפטען צו זיין דער אויסדרוק פון דעם גאנצען — איז די קונסט. די קונסט איז די אפשפיגלונג פון דעם פאלקס-לעבען און גלייכצייטיג איז זי דער פאק-טאר וואס איז אויף פערשידענע אופנים גורם דעם גייסטיגען אינהאלט פון דעם דאזיגען פאלקס-לעבען.

זי איז דער פאקטאר, אדער דארף זי ערשט אין דער פולער מאס אזא פאקטאר ווערען? צום בעדויערען איז ריכטיגער צו ענטפערען „יא", ערשט אויף דער צווייטער שאלה. די אמת'ע אנוועהנדיגע השפעה פון דער קונסט אויף דעם לעבען איז היינט מעהר א פאסטולאט, ווי א געשעהענער פאקט.

א נאך וויכטיגער פאסטולאט פון דער מאדער-נער קולטור-פאליטיק.

דאס ווערט קלאר, ווען מען נעמט קודם כל אין בעטראכט, אז די קונסט האט היינט ווי די לוי-טערען און ענגהייזערען פון דער מענשהייט און ווי דער אנבעגריף פאר די לעצטע ווערטען, פערנו-מען אין דער היינטיגער תקופה אין א גרויסער מאס דעם פלאץ, וואס עס האט אין אנדערע צייטען פער-נומען די רעליגיע. א דאנק איהר טיפערער איינגע-ווארצלטקייט אין די עמאציאנאל-אינטימע שיכטען פון דער נשמה איז די קונסט פיל מעהר בערופען דעם דאזיגען פלאץ צו פערנעמען, ווי די וויסענשאפט, דאס דערציהען אין די פאלקסמאסען א וואס אמאל טיפערען און אמתדיגערען איבערלעבען. פון קונסט ווערט דעריבער א פאדערונג פון דער צייט. לגמרי נישט קיין ענין פון לוקסוס און צווייט-ראנגיגע אדער נאר צענט-ראנגיגע בעדארפעניש, נאר א ענין פון סאמע ערשטען בעדארף, א וויכטיגע נויט-ווענדיגקייט פון דעם טאג-טעגליכען לעבען און א מיטעל אפצוהעלפען אין א געוויסער מאס דער נויט-טיגער נויט פון דעם היינטיגען מענש און מענשען-קא-לעקטיוו אין זיין שווערען גראנגעל מיט דעם קריזיס פון דער רעליגיעזער וועלט-אנשויאונג.

צי נויטיגט זיך אבער דער מענש אין א ספעצי-עלער דערציהונג, כדי צו קאנען בענעמען קונסט?

מען שמועסט דאך, אז קונסט בענעמט מען מיט אינטואיציע. הייסט עס, אדער מען פערמאגט זי, אדער מען פערמאגט זי נישט.

פערהאן א הויזיש ווערטעל: „א גוטען דארף מען נישט, און א שלעכטען העלפט נישט". ווען מיר ווענדען דאס דאזיגע ווערטעל אן אין אונזער פאל, טרעפט עס אין זיך אבער נאר א האלבען אמת.

עס איז אפשר אמת, אז „א שלעכטען העלפט נישט". נישט אלע מענשען פערמאגען דעם בע-זונדערען „חוש" אדער די ספעציעלע אנשטעלונג, וואס איז נויטיג, כדי צו קאנען בענעמען קונסט, פערהאן אויף דעם געביט פארבענבלינדע, נישט-מוזיקאלישע און אויך — „נישט-ליטעראַרישע" א-דער „נישט טעאטראלישע". אזוי וואלט מען בע-דארפט אנרופען מיט א בעזונדערען נאמען די מענ-שען וואס זענען נישט מסוגל — פשוט ווי צוליב עפיס אנארגאנישען פעהלער — צו בענעמען און איבערלעבען די קאמפאזיציע, די שטימונג, דעם אינעווייניגסטען ריטם, מיט איין ווארט די קונסט, פון א ליטעראַריש ווערק צי פון א טעאטער-אויפ-פיהרונג: די מענשען וואס זענען נישט אומשטאנד פונאנדערצושיידען צווישען גוט און שלעכט, עכט און פאלש אויף דעם געביט פונקט ווי דער נישט-מוזיקאלישער קאן נישט אפטיילען א פאלשען טאן פון א ריכטיגען אין דער מוזיק, אדער ווי א פארבען-בלינדער קאן נישט אפשיידען רויט פון גרין.

פערשטעהט זיך, אז דא ווערט גערעדט פון עקסטרעמען. עס זענען פערהאן פערשידענע מדרגות פון נישט-מוזיקאלישקייט און אויך פון נישט-ליטעראַרישקייט" און „נישט-טעאטראלישקייט". און פונקט ווי דער נישט מוזיקאלישער הערט דאך די מוזיק, די מעלאדיע, אזוי פערשטעהט אפט למשל דער „נישט-ליטעראַרישער" דעם סיפור המעשה, אדער טייל-מאל די אידעע צי טענדענץ פון דעם געלעזענעם ווערק.

אין יעדען קונסט-ווערק זענען פערהאן שיכטען פון בעדייטונגען און ביי יעדען קאנסומענט פון דעם ווערק קאנען פערהאן זיין פערשידענע מדרגות פון פערשטעהען, פון בענעמען דאס דאזיגע ווערק. עס לאזט זיך דא אנווענדען די שטארק צוגעפאסטע תורה'שע פארמעל פון פשט, רמז, דרש און סוד. דער „פשט" פון א קונסט-ווערק קאן זיין צוגענגליך פאר אלע, פאר זעהר א סך אלגעמיין אבער כדי צו דערגרייכען די ווייטערע שיכטען דעם „רמז" דעם „דרש" און דעם „סוד" זענען שוין נויטיג נאך בע-זונדערע בעדינגונגען.

דער „נישט-ליטעראַרישער" לייענט אזוי ארום און ער „פערשטעהט" אפילו א ליטעראַריש קונסט-ווערק, ער בענעמט עס אבער נישט.

א כלל — א שלעכטען העלפט עס נישט!

א גוטען דארף מען אבער — יא, דארף מען!

עס איז אן אבסורד ווען מען רוקט דא ארויס מיט דער סענטענץ: וויי צו דעם קונסט-ווערק, וואס מען דארף עס פערטייטשען. עס איז אן אבסורד צו פערלאכען זיך אין דער פראגע פון צוגרייטען און ארויסהעלפען דעם בעוואוסטען קונסט-קאנסומענט ביי דער קונסט-איבערלעבונג. בלויז אויף זיין אינטו-איציע, וואס מען שוין אליין גורם זיין דאס ריכטיגע בענעמען פון דעם קונסט-ווערק. עס איז אמת, אז אן דער אינטואיציע איז דאס גארנישט נישט מעגליך. א חוץ דער אינטואיציע מוז דא אבער קומען אויך אנ'אויסבילדונג — אנ'עלעמענטאר בעקענען זיך פון דעם מענש מיט די וויכטיגסטע געזעצען, רעגלען סימבאלען א. אז. וו. פון דעם בעטרעפענדען קונסט-געביט קודם כל אויך א בעקענען זיך מיט די כוונות און פרינציפען פון דער געגעבענער קונסט-ריכטונג, מען רוקט דא אפט ארויס מיט דער פראזע, אז אמת'ע קונסט דארף נישט קיין פערטייטשונגען און פירושים, ווייל זי רעדט אליין פאר זיך, און ספעציעל ווערט עס אנגעווענדעט אלס ארגומענט געגען דער מאדערנער קונסט, וואס מען פערשטעהט און פיהלט זי נישט יעדער גלאט פון אנהויב און דאס זאל זיין א סמן, אז זי איז כלל קיין קונסט נישט. ווער עס רוקט ארויס מיט אזעלכע ארגומענטען, איז דא פונקט ווי איינער, וואס וואלט פערלאנגט אז א קונסט-פאעמע אין דער פראנצויזישער שפראך, זאל פער-שטאנען ווערען פון יעדען, וואס איז מסוגל פאעזיע צו פערשטעהען, אויך דעמאלט ווען ער קאן כלל נישט קיין פראנצויזיש. מיר ווייסען דאך אבער פאר-ט, אז כדי די פאעמע אין פראנצויזיש צו קאנען לעזען און געניסען, מוז מען יא קאנען פראנצויזיש. און פונקט אזוי מוז מען קאנען די „שפראך" פון געגע-בענעם קונסט-געביט און קונסט-ריכטונג, כדי צו קאנ-נען געניסען פון איהרע ווערק. עס איז נויטיג אנ'עלעמענטאר ארייננפיהרען אין די פרינציפען פון יע-דען געביט און ריכטונג, עס קאנען אויך פאר די בעגאבטע נויטיג זיין קאמענטארען און אויפקלערונגען צו יעדען ווערק בעזונדער.

א ברייט פעלד עפענט זיך דא בפרט פאר דער טעגליכער פרעסע — אט דער דערציהער פון דער-וואקסענע, וואס דארף דערגענצען די ארבייט פון דער שול און פערפולען די בלויזען, וואס דער שול-דער-ציהונג אדער איהר מאנגעל האט איבערגעלאזט אין דער גייסטיגער ענטוויקלונג פון דעם לייענער און זי דארף דאס טאן אויך פאר דער דערציהונג פון דעם פעהיגען קונסט-קאנסומענט צו דעם אמת'ן איבער-לעבען און בערייכערט ווערען פון א יעדען קונסט-ווערק.

אויסערגעוועהנליכע איבערראשונג פאר'ן לאדזער פובליקום!

די פאפולערע און קאנקורענצלאזע פערפומעריע פירמע ד. מארקוס אין לאדז, פיעטריקאווער 59, טעל. 128-02, האט פארגעבריי׳ט איבעראשענדע סורפריזען פאר דער געעהרטער קונדשאפט. יעדער קונדע בעקומט ביים קלענסטען איינקויף גענצליך גראטיס א שטיק טואלעט-זייף מיט א שאכטעל שוה-פאסטע. אויסערדעם ווערען אלע קאסמעטישע אר-טיקלען בערעכנעט צו שטרענגע פאבריקס-פרייזען. ווער עס קויפט ביי מיר איינמאל, בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע. געדענקט די אדרעס.

רעכטס-פובליציסט
י. אינפעלד
פיעטריקאווער 31
נעמט אויף אונטער אויסצוגלייכען אלערליי סכסוכים
און בעטייליגט זיך אין בוררים-געריכטען.
שפרעכשעה'ן פון 5 — 8 טעגליך

ווי אזוי דער בעש״ט ז״ל האט מחזיר בתשובה געווען א פערשטויסענעם — א מעשה

פון בן ציון פייגאן

איידער דער ארון הקודש, דער בעש״ט הקדוש איז נעפאנגען געווארען דורך די מלאכים, און ער איז נעדר געווארען פון דעם עולם האט זיין משמש זעהר געפאטערט און געוויינט:

— רבי, — האט ער געטענה׳ט — וואו וועל איך איצט נעמען די הצטרכות פאר די ל״ו צדיקים נסתרים?

שוין אזוי פיל יאהרען, או איהר שיקט צו זיי דורך מיר, אלע זייערע הצטרכות און וואס וועלען זיי איצט טון?

איהר פערלאזט אונז און, אויב די ל״ו נסתרים וועלען זיין פערדאגה׳ט מיט פרנסה און מוזען מבטל זיין זייער „עבודה״ וועט חי״ש דער ס״מ זיך מתגבר זיין און מכשיל זיין די וועלט.

האט דער בעש״ט איהם בערוהיגט און איהם געזאגט:

— דיין עבודה וועט פון איצט אן זיין, ארומ־צופאהרען מעיר לעיר ומכרך לכרך און דערצעהלען פון מיר מעשה׳ס א.ע.וו. און, וואס דו האסט געזעהען פון מיר וועסטו זיי אלעמעט איבערדערצעהלען, און וועסט הייסען זיך בעצאהלען פאר יעדען ספור, וועסטו פון דעם האבען ממציא צו זיין די הצטרכות פון די ל״ו צדיקים און בהמשך הזמן וועסט דו קאנען מפרנס זיין בהרחבה און וועסט אליין אויך נתעשר ווערען.

פאר נאכ׳ן בעש״ט פטירה, איז דער משמש בקודש פונ׳ם בעש״ט ארומגעפאהרען פון שטאט צו שטאט, כך היה:

צו שטאט און פון הארף צו הארף און האט דער־צעהלט מעשה׳ס פון איהם ז״ל, און חסידים זענען צופרידען געווען פון די הייליגע ספורים פונ׳ם בעש״ט ז״ל און האבען פיל נחת געווען וואס „שפתותיו דובבות בקבר״, האבען זיי איהם בעצאהלט דערפאר, און האט יעדען גראשען צוטיילט אויף איבענאנדערגעטיילט חלקים: פאר זיך און פאר די עקס־טרא־ארדינערע צדיקים נסתרים, חלק כחלק. האט ער מיט זיינע בני בית געליטען זעהר פיל דחקות.

ער האט געמוזט תמיד זיין נע ונד און מעהר ווי אויף לחם צר ימים לחץ האט ער נישט געקאנט מספיק זיין, מילא די ל״ו צדיקים האבען נישט מתרעם געווען, האבען אנגענומען באהבה, געווען שוין רגיל בכך און קיינער אויסער דעם משמש און איינע פון די צדיקי הדור — האט קיינער נישט געוואוסט פון זייער דוחק.

דעם מצב אבער, פון דעם משמש בקודש, האט יעדער געזעהען, זיינע בני־בית האבען מתרעם גע־ווען, אויסדערצעהלט פאר די מקורבים זייער דוחק, האבען איינע מקורבים, אויס רחמנות צו זיינע בני־בית, איהם געעצה׳ט, ער זאל זיך נעהמען טון עפעס אנאנדער עבודה, א מסחר פון וועלכען ער וועט האבען מעהר הכנסה און וועט אויסבעסערן זיין אייגענעם מצב און אויך דעם מצב פון די צדיקים נסתרים.

און זיי וועלען איהם אויך העלפען ביזווילפינג זיין מיט געלד.

אבער, ער האט בשום אופן נישט געוואלט אפילו הערען דערפון:

דער הייליגער בעש״ט האט איהם צוגעזאגט אז פון די ספורי מעשיות וועט ער בהמשך הזמן קאנען ממציא זיין די הצטרכות הפרנסה צו די צדיקים נסתרים בהרחבה און אליין אויך נתעשר ווערען און דאס וועט אהן שום ספק מקויים ווערען.

טרעפט ער זיך אמאל אין א שטעטעל ערגעץ, מיט „בעל דרשן״ און יענער דערצעהלט איהם: אז אין דער שטאט איז פעראנען א גרויסער עושר וואס האט זעהר ליב צו הערען דערצעהלען מעשה׳ס פון בעש״ט און צאהלט פאר יעדען ספור פון איין גילדען א רענדעל. און אז ווי ער קאן פיל מעשה׳ס דערצעהלען פונ׳ם בעש״ט, עצה׳ט ער איהם צו פאהרען אהין, וועט ער נתעשר ווערען פון די מעשה׳ס.

פאלט איהם איין א מחשבה, דעם משמש, אז דא הויבט אן מקוים ווערען די הייליגע דבורים פונ׳ם בעש״ט און ער וואלט נישט קיין סך צייט און פאהרט אוועק אין יענער שטאט, שטעלט זיך פאר פארן גביר: אז ער איז דער משמש בקודש פונ׳ם בעש״ט און ער וועט איהם דערצעהלען פיל ספורים פון איהם ז״ל. דערפרייעט ער זיך דער גביר און גיט איהם אפ גרויס כבוד. געקומען איז ער צום גביר פרייטאג פ״ה. מיטאג צייט, ביים עסען, בעט גאר איהם דער גביר, ער זאל עפעס דערצעהלען א מעשה פונ׳ם בעש״ט, ווייל ער דערצעהלען, האט ער פערגעסען אינגאנצען, ער געדענקט גאר נישט, קיינשט ער דעם שטערען, ער וויל זיך דערמאנען די הייליגע צורה פונ׳ם בעש״ט, כדי דורך דעם אויפ־ברענגען זאל אויפ׳ן זכרון עפעס וואס ס׳איז נישט או א מעשה. אבער ס׳איז אומזיסט ער קאן נישט.

מילא, פערשטעהט ער שוין, דער משמש, אז דאס איז נישט קיין דבר ריק, אז דא וועבט זיך עפעס ארום איהם.

דער גביר בעמערקט זיין „שכחה״ און טרייסט איהם:

— איהר וועט מיך פונ׳ם וועג, איהר דארפט איך נאר נישט אנשטרענגען, לעגט זיך צו אויסרוהען, וועט איהר זיך דערמאנען.

אויף דער נאכט ביי דער סעודה של שבת, ווי־סענדיג אין שטאט, אז ס׳איז דא ביים גביר אויף שבת דעם בעש״ט׳ס א משמש, זענען זיך צונויפגע־קומען צום טיש, כמעט די גאנצע שטאט מענשען, כדי צו הערען די ספורים פונ׳ם הייליגען בעש״ט.

יעצט ער, דער משמש, טראכט, קנייטשט דעם שמעת און... ער קאן זיך גאר נישט מזכיר זיין.

פערשטעהט ער, אז זיין שכחה איז נישט בחנם. אפשר צוליב זיינעם א חטא? איז ער חוזר בתשובה אין דער מחשבה, טוט א תפילה קצרה צו השי״ת מיט זיינע רעיונות, ער איז מכוון כונות, בפי ער דאס מסכל געווען פונ׳ם בעש״ט. אבער ס׳איז אלעם

ללא הועיל, אומזיסט.

ער האט פערגעסען און קאן זיך גאר נישט דערמאנען.

דער פערזאמעלטער עולם סור׳עט זיך צווישען זיך און מ׳חינקט זיך איבער. איינע זענען איהם חושד, אז ער האט דעם בעש״ט גאר קיינמאל נישט משמש געווען, ס׳איז אן אויסגעטראכטע זאך.

אנדערע ווידער, גלויבען, אז דאס איז מן השמים צוליב אנאיינעם חטא ארער צוליב איינעם פון די פערזאמעלטע וואס איז נישט ראוי צו הערען די הייליגע ספורים און דינפלאות פונ׳ם בעש״ט הקדוש.

דער גביר אבער, זיצט רוהיג און רעדט איהם אויס האס הארץ:

— זארגט אייך נישט, איך גלויב אז איהר קאנט פיל, זעהר פיל דערצעהלען פונ׳ם בעש״ט, נאר איהר זענט איצט מיד פונ׳ם טלטול הדרך, איהר וועט זיך אויסרוהען, וועט איהר איה״ש מארגען דערצעהלען.

דאס זעלבע האט אויך פאסירט אויף מארגען צו סעודת שחרית און צו שלש סעודות.

נאך הבדלה, זיצט ער אזוי דער משמש בקודש אין גרויסע יסורים. ער זינגט די זמירות של מוצאי שבת מיט גרויס כונה און ביים פסוק „פורה דרכתי לבדי,״ האט ער מכין געווען די הייליגע כוונות וואס ער האט געהאט בקבלה פונ׳ם בעש״ט. און ער האט משפיע געווען דעם שר של שכחה, „פורה״, מיט גרויס כונה, און ער האט שופך דמעות געווען כמים און... ער האט זיך דערמאנט א מעשה.

האט ער אויסגעשריען מיט שמחה:

איך האב מיך דערמאנט א מעשה! דער גביר, און דער גאנצער פערזאמעלטער עולם, האבען מיט גרויס שמחה אהם ארומגערינגעלט און האבען זיך אנגעשטרענגט מיט גרויס ערנסטקייט און כונה צו הערען,

און דער משמש האט אנגעהויבען: — איינ־מאל זאגט מיר דער בעש״ט הקדוש: הייס אלעקסען שפאנען די פערד.

ווען אלעקסע האט אנגעשפאנט, האבען מיר זיך אוועקגעזעצט אין קאטש.

אלעקסען האט ער געהייסען צובינדען די לייצען, און זיך לעגען שלאפען או די פערד ווי דער מנהג זייערע, האבען געמאכט א קפיצת הדרך און און א קורצער צייט זענען מיר אנגעקומען אין א דארף.

די פערד האבען זיך אפגעשטעלט לעבען א קרעטשמע, וואו קעגענאיבער איז געווען א קלויס־טער מיט א זעהר גרויסען פערזאמעלטען המון.

מיר ווילען אריינגעהען אין קרעטשמע און מיר און טויער צוגעמאכט און פערשלאסען.

הייסט מיר דער בעש״ט אנקלאפען און מיר און פאדערען מען זאל מיר עפענען. הויב איך אן צו שרייען:

עפענט! דער הייליגער בעש״ט איז דא.

האט זיך די טיר אויפגעעפענט און דער בעה״ב האט געשריען:

— גיכער, אריין, לאמיר פערמאכען די טיר, ווייל מיר זענען אין א גרויסער סכנה! מיר זענען

אריין אין א שטוב, האט דער בעה״ב אויך גיך פער־שלאסען די טיר און האט דערצעהלט:

תנה. זייט וויסען אז יעדעס יאהר איז דא א גרויסער „חגא״ (יום טוב) און קלויסטער, קומען זיך צונויף א סך גוים פון אומגעגענד און דער בישוף האלט א רעדע פאר זיי און ער פאראקערט פון זיי אז זיי זאלען געהען שלאגען יודען, און ווען ער ענדיגט רעדען נעמט זיך דער המון א לאז און וואו נאר מען טרעפט א יודען, שלאגט מען איהם מכת רצח. און דערפאר מוז איצט זיין פערמאכט די טיר מיט די פענסטער, ער יעבר זעם. אויסגעהערט וואס דער ארענדאר דערצעהלט האט דער בעש״ט ז״ל גענעבען א שמייכעל און זיך אנגערופען:

— האב קיין מורא נישט, האט אלע און דעת מחשבה דעם פסוק:

„ה׳ לי ולא אירא״.

און ער האט זיך געווענדעט צו מיר און בעפוילען:

— געה עפען אויף די טיר מיט די פענסטער.

איך האב באלד אויסגעפאלגט די רייד פון איהם ז״ל און האב געזעהען דורכ׳ן פענסטער ווי דער בישוף רעדט.

גיט מיר א זאג דער בעש״ט:

— געה צום בישוף און זאג איהם: אז ער זאל תיכף ומיד קומען צו מיר.

— דער בעה״ב און זיין בני בית זענען שטארק דערשראקען געווארען און האבען אויסגערופען:

— הייליגער רבי, שיקט איהם נישט, דער המון וועט איהם אויף שטיקלעך צערייסען!

האט דער בעש״ט געענטפערט בניחותא:

— שרעקט אייך נישט, השי״ת איז דער שומר ישראל, און ער איז נאך דערצו א שליח מצוה, וועט ער אוודאי נישט ניזוק ווערען.

איך האב געהאט גרויסאמונה און בין געגאנגען אהן פחד.

ווען איך בין צוגעקומען אהינצו, האט דער גאנ־צער המון אויסגעגאסן זייערע אויגען אויף מיר און קיינער האט קיין ווארט נישט ארויסגעלאזט פונ׳ם מויל. ס׳איז אויף זיי אנגעפאלען א גרויסער פחד און זיי האבען מורא געהאט זיך א ריהר צו טון און איך בין צוגעגאנגען צום בישוף מיט פעסטע טריט און האב איהם געזאגט:

— דער בעש״ט האט בעפוילען: איהר זאלט תיכף ומיד קומען צו איהם, ער ווארט אויף אייך דא אין קרעטשמע.

ווי נאר ער האט געהערט די רייד, האט ער ארונטערגעווארפען פון זיך זיין בישופ׳ס מאנטעל און איז געגאנגען מיט מיר גלייך אין קרעטשמע אריין און אויסגערופען:

— הייליגער רבי, הייַנט ביינאכט בין איך מקיים! איך אנטלויף פונגראנען און קעהר מיך אום צום יודישען דת. נאר, ווי אזוי אבער וועל איך וויסען, אז השי״ת האט מיר מוחל געווען מיינע גרויסע זינד? האט דער בעש״ט געענטפערט:

— דערמאלט ווען עמיצער וועט קומען און דיר דערצעהלען די געשיכטע פון דיר אליין, וועסטו וויסען אז נאט ב״ה האט דיר שוין מוחל געווען.

דער המון נעבען קלויסטער א: געשטאנען אויף זיין ארט, און זיך נישט גענעבען קיין ריהר. ביז דער בישוף האט פערענדיגט זיין דרשה מיט גוטס אויף יודען, און ער האט זיי געווארענט די גוים, אז זיי זאלען נישט אנריהרען קיין יודען צו שלעכטס טון.

דער המון איז זיך רוהיג צעגאנגען אהיים און דער בישוף איז אוועקגעגאנגען און דעם טאג אהיים איך נישט ביז׳ן היינטיגען טאג.

ווי דער משמש האט געענדיגט די מעשה דער־צעהלען איז דער גביר זעהר געווארען בשמחה און ער האט זיך אנגערופען:

געלויבט איז זיין ליבער נאמען!

די ענדע וויים איך און און וועל איך דער־צעהלען:

דער דאזיגער בישוף איז נעמען פריהער א ... א גרויסער למדן:

האט דער ס״מ ר״ל געלאקערט אויף איהם און גובה געווען און ער איז ר״ל געווארען א כופר באלהי ישראל און ווי ער איז געווען זעהר גע־לערענט, האט ער נאך דערגרייכט די מדרגה פון בישוף.

האט ער תמיד געפרעדיגט שלעכטס אויס׳ן יודי־שען פאלק און אנגערייצט דעם המון צו שלאגען יודען.

האט דער בעש״ט זעהר חס געהאט אויף א יודישער נשמה און איז געקומען עטליכע מאל צום בישוף בחלום און ער האט איהם געווארענט:

ער זאל זיך צוריקקעהרען צום יודישען דת און ער האט איהם, דער בעש״ט מבטיח געווען אז ער וועט חוזר בתשובה זיין.

און ווען ער האט געוואלט מקיים זיין, האט דער שטן געארבייט און איהם געשטעלט פערשידענע שטרויכלונגען און נישט דערלאזט איהם צוריקצו־קעהרען צום יודישען דת. ביז דער בעש״ט איז אליין געקומען, איהם געשיקט רופען און אליין מיט איהם גערעדט ...

האט דער ס״מ אונטער די בליקען פונ׳ם בעש״ט — זיך געמוזט אפטון פון איהם און ער איז יענע נאכט שוין בכח געווען אוועקצופאהרען און אנאנדער שטאט און זיך צוריקגעקעהרט צום יו־דישען דת.

ער האט חוזר בתשובה געטון און געווארט אז עמיצער זאל קומען און איהם איבערדערצעהלען אט די גאנצע מעשה, אויב כדי ער זאל וויסען אז זיין זינד איז איהם נתכפר געווארען, האט ער געצאהלט א רענדעל פאר א מעשה דערצעהלען פונ׳ם בעש״ט.

היינט, אז איהר זענט געקומען, האב איך אייך באלד דערקענט, זעלבסטפערשטענדליך, אז דאס בין איך דער געוועזענער בישוף.

איך האב מנדר געווען, אז דער וואס וועט מיר דערצעהלען די מעשה, דורך וועלכער איך וועל שוין זיין זיכער, אז מיין נשמה איז געלייטערט פון א שמוץ ווגר, יענעם וועל איך אוועקגעבען א האלב פון מיין פערמעגען. ווען איהר האט פערגעסען און זיך נישט געקאנט דערמאהנען קיין שום מעשה פון איהם ז״ל, האב איך געוואוסט, אז דער גורם בין איך, און איך האב מרבה בתשובה געווען, אזוי האט געדויערט ביז איצט.

בייוועגענדע — איהם ערי, אז איך בין מקיים מיין און איצט — האט ער זיך געווענדעט צו אלע נדר און גיב איבער דעם משמש האלב פון מיין פערמעגען.

דער גאנצער עולם איז שטארק נתפעל גע־ווארען פון אט דער מעשה און דער משמש האט זיך פון דארטען צוריקגעקעהרט צו זיך אהיים מיט א גרויס פערמעגען און איז געווען ביכולת צו שפייזען די ל״ו צדיקים נסתרים פיר רחבות.

אקראנץ-פערל פון תלמוד און מדרש

פוסטע זאכען געדענקט מען נישט איבער צו דערצעהלען

(סנהדרין כ״ט)

* * *

פון פערשלאפענע מענשען קאן מען נישט קרי־גען קיין קלארע תשובה

(יבמות נ״ד)

* * *

מאנכע ווייבער היטען נישט צו צודעקען דאס טעפיל, דאך ווילען זיי עס זאל זיין ריין

(עבודה זרה ל)

* * *

דורך א גדר קאן מען פארמיידען צו זינדיגען

(אבות פ״ג)

* * *

אז עס בילט אויף דיר א הינד, קאנסטו געהן ווייטער, בילט אבער אויף דיר א הונדין — טא געה צוריק

(עירובין פ״ו)

* * *

שעהנע פרויען זענען זעהר שעהן, ווען זיי ווערען ארויסגעזאגט פון פרומע מענשען, וואס זענען זיי מקיים

(ב״ר פ׳ ל״ד)

* * *

דער מענש איז נישט קיין בעל-הבות
איבער זיין אייגענעם אטעם
ער קאן איהם מיט געוואלד נישט פארהאלטען
אויס יחסן, אויס גבורה אינם טאג פון טויט
קיין געוועהר וועט נישט העלפען
אין דער מלחמה מיטן מלאך המות
אויך מיט זיין געלט קאן דער רשע
זיך נישט אויסקויפען

(קהלת ח. ח.)

* * *

דורך אויפקלערונגען ווערען שווערע זאכען פערלייכטערט

(סנהדרין פ״ו)

* * *

ווען דער וויין איז שוין איבערציג איז די „צוגג״ אויסוועגדיג

(עירובין ס״ה)

* * *

ס׳איז גלייכער, אז דער מענש זאל זיך ארייני־ווארפען אין א קאלך-אויוון, איידער ער זאל זיין חבר מבייש זיין ברבים

(ברכות מ״ג)

* * *

די מתנה פון א מענשען איז א קליינע, אבער די הרפה פאר׳ן נעהמען איז א גרויסע

(ירוש׳ ברכות פ״ד)

* * *

נאריש וועהט אויס דער מייסטער אהן זיין געצייג

(שמ״ר פ׳ מ.)

* * *

ווען א גערטנער בעגיסט דעם גארטען, בע־גיסט ער דעם גאנצען גארטען, ווען אבער ער בע־האקט די שפראצונגען בעהאקט ער נור די, פון וועלכע ער ערווארט גוטע פרוכטען

(סנהדרין ל״ט)

* * *

פארוואס זוכט דער מאן די פרוי און נישט די פרוי דעם מאן? ווייל דאס איז גלייך, ווי איי־נער, וואס האט עפעס פערלארען! ווער וועמען זוכט? דאס פערלארענע דעם פערלירער, אדער דער פארלירער דאס פערלארענע?

(נדה ל״א)

געזאמעלט דורך
אברהם שלעזינגער.

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואר

דייטשלאנד האט שוין מיזרח אנגעהויבן פאַ-כען מיט'ן שווערדעל; און נאר פראנקרייך האט זיך אראפגעקוילערט פון רהיין-ליקען, האט דייטשלאנד גענומען וואַרפן בייזע בליקען אויף פוילענ'ס זייט און אז דער דייטש קוקט מיט בייזע בליקען, ווערט אין יעדער לופט א מלחמה-סוואנד; קומען זיך צונויפצו די וועלט-דיפלאמאטען, די וועלט-פאליטיקער און כען הייבט אן שמעקען, שנופען מיט די נאָז — אפשר וועלען זיי עפעס אויסשמעקען, עפעס אויבשנופען.

דערווייל האט מען גענומען אויפ'ן טיש ארויף דעם מלחמה-סוואנד, וואס דער דייטש פערשפרייט און מען אנאליזירט איהם, פון וואסערע עלעמענטען דער דאזיגער סוואנד איז פאבריצירט.

דאס איז אויך א וואזשנע שטיקעל ארבייט.

א שווער שטיקעל ארבייט איז אויך אין פיגע.

און די דיפלאמאטישע קרייזען הייבט מען מיט די פלייצעס און מען בעגרייפט נישט, וואסערע צוועק עס האט דער כינע-שטורם. נישט אנדערש, פרובט מען צו דרינגען, טאר דער איינציגער צוועק דארט איז, פון צייט-צו-צייט, אויסצוקוילען א פאר צעהנ-דליג מיזוגעדיגע כינעזער.

אויב דאס זאל טאקע זיין דער צוועק, טא צו וואס זאלען מיר, דיפלאמאטען, נעהמען א ווארט וועגן דעם?

ער זוכט א דאקטאר

— קענט איהר מיר זאגען, צו וועלכען דאקטאר זאל איך געהן מיט מיין קינד?

— וואס האט געטראפען?

— ער האט אריינגעשלונגען א גאלדענע שטיק.

— געהט צו דאקטאר ר.

— קען מען זיך אויף איהם פערלאזען?

— זיכער. ער איז זעהר אנערהליכער מענש.

——=[][][]=——

גוט מאהלען

ע ר: — איהר זענט א גרויסער טאלאנט. איהר קענט גוט מאהלען.

ז י: — ווי אזוי דערקענט איהר?

ע ר: — פון אייער פנ'ם.

מאלע וואס איהם ווילט זיך

— דו זעהסט, ברוך, אט יענע מיידעל — איז א גאנץ שעהנע?

— יאָ א שעהנע, טא וואס?

— נו, וואלט איך וועלען נאך אמאל איהר א קוש טון.

— וואס, דו האסט איהר שוין איין מאל געקושט?

— ניין. אבער איך האב שוין איין מאל געוואלט.

זי מאכט עם שנעל

ז י: — ווארט דא פאר מיר פינף מינוט צייט איך וועל זיך נישט זוימען מעהר, ווי א שטונדע.

זי האט זיך בערוהיגט

א פראפעסאר לייענט א לעקציע און ווייזט אויף אז אין 500,000 יאהר ארום וועט די וועלט אונ-טערגעהן.

— ווען, ווען, אין ווי פיל יאהר ארום? — איז אויפגעשפרונגען א דערשראקענע סטודענטקע.

— אין 500,000 יאהר ארום?

— אה, כ'האב זיך דערשראקען, כ'האב געמיינט אין 100,000 יאהר ארום.

מיין ביימעלע

געהאט האב איך א ביימעלע,
וואונדער - שעהן צעבליהט!
דאס ביימעלע, דאס שעהנינקע,
האב איך אפגעהיט:

די צווייגעלעך, די בלעטעלעך,
שטענדיג גאר געגלעט.
געזונגען פאר דעם לידעלע —
נאר פון דעם געבעט...

ווען דאס שעהנע ביימעלע,
איז געוואקסען גרוי'ס —
געקומען האט עס טריקענע,
טריקענען און אוי'ס:

געבליבען איז מיין ביימעלע,
אויסגעטריקנט שטעהן.
— מיין ביימעלע!... מיין ביימעלע!...
בין איך אפן וויין.

ת' ל. פארבגבר.

ווי צוויי אויף צוויי...

——:[]:——

(וואַד-קלאַנגען)

לויפען מיר ארום פעדראוועט
דער — אהער, און דער — אהין,
פלוצים האט זיך גייעס „געאוויעט"
פון תל-אביב און פון ווילנע...

ס'רייסט זיך שטאלץ אויף זיינע רעדלעך
דער תל-אביב'ער ציקליסט,
און „הכורח" האט אויך כוח
אויף צו קאפען מיט די פיס...

יודען לויפען, יודען יאגען —
ס'איז א פרייד, א טאראראם,
אי', א טראפען פון נדחמה —
און די מייסט דאך מן הסתם...

אט דאס מייסטעלע דאס ביסעל —
דאס איז דאך א גרויסע זאך,
ס'איז געווען אינגאנ'ן גזול,
און סיבעצאהלט זיך — כך וכך...

וואס איז דא א סך צו רעדע,
פילאזאפ'ע דאס און יענ'ע,
אז דער עיקר - חכמה איז דאך:
מאכ'ן פיס א טערעבענע!...

דייטש איך אלע פי נרחמה
סילעבען זאל אונז זיין פערזיכט —
דעם נעמט פון הכורח'אנער,
צי פון ווילנער ציקליסט...

אבעל בו פלעקעל.

דער צייט-רייטער

— געוואלד, ווי אזוי בעפרייט מען זיך פון דאזיגן רייטער?!

א געלערנטער און א מאטראס

——=:[]:=——

א גרויסער געלערנטער און וויסענשאפטסמאן איז געפאהרען אויף א שיף. פרעגט ער דעם מאטראס:

— קענסט געאגראפיע?

— ניין!

— א שאד זאגט דער געלערנטער — איבער געפירט א פערטעל לעבען. און מאטעמאטיק פער-שטעהסטו?

— ניין, איך ווייס אליין נישט מיט וואס מען עסט דאס!

— א פערפאלענער מענש, וואס דו ביזט, פער-שפילט נאך א פערטיל לעבען. און און אסטראנאמיע האסטו א בעגריף?

— ניין פראפעסאר, איך האב אין דעם קיין שום אהנונג נישט.

— אויב אזוי האסטו פערלוירען נאך א פער-טעל לעבען.

אין די צייד האט זיך גראד די שיף אנגעהויבען צו זינקען.

— קאנט איהר שווימען? — פרעגט דער מאטראס.

— ניין, — האט דער פראפעסאר געענטפערט.

— אויב אזוי, האט איהר פערלוירען דאס גאנצע לעבען, ווייל די שיף זינקט.

זיין צארן אויפ'ן קריטיקער

לייפא מנחם פיפיק דער פאעט, א פערשוויצ-טער, א צעהיצטער, א פערצארנטער, מיט'ן שטעקען אין האנד שטעלט איהם אפ חיים זוניק, דער סקי-צען-שרייבער:

וואהין לויפסטו עס, פיפיק? וואס ביזטו עס אזוי צעטראגען? וואס האט געטראפען?

— איכ'ל איהם די ביינער צוברעכען: שוויים אוים פיפיק אין פלאגע שו'מט פון זיינע ליפען.

— וועמען?

— דעם קריטיקער צ'בוילים פארנאס'ס... וואו איז ער? איכ'ל איהם דעם קאפ צופלעטען:

— פארוואס? וואס האט ער דיר געטון?

— מהו נאר א שאק, וואס דער פאדלעץ שרייבט וועגן מיר און מיינע לידער...

זוניק נעמט די צייטונג אין האנד און לייענט:

„פיפיק איז א מערקווירדיגער פאעט. זיינע לידער זענען א הארמאנישער צונויפגוס פון ראמאנטיזם און רעאליזם. ער וואקסט א גרויסע קראפט אין דער וועלט פון פאעזיע".

— משוגענער — דאס פערוואונדערט אויסגעש-

— איך וועל איהם ווייזען!! — האט פיפיק זיך נאך שטארקער געקאכט. — וואס, ער מיינט, דאס דען, דער פאדליעץ? ער וויל דאך בלויז חוזק מא-כען פון מיר.. איכ'ל איהם צעקאליעטשען, צו-מוזיקען....

— קאך זיך נישט, ער האט עס געווים געמיינט ערנסט, — האט איהם זוניק געפרובט איינשטילען.

— איך צושפאלט דיר דעם קאפ — האט פיפיק מיט כעס א געשריי געטון.

זוניק האט גענומען לויפען און פיפיק נאך איהם מיט א געשריי: „איך וועל נישט לאזען פון זיך מא-כען קיין נאר!! איך וועל אייך אלעמען דערהרגענען"!

ר. ב. פארבגבר.

רבנו זוניק — קען דען זיין א בעסערע קריטיק?

אריינגעזאגט

דאקטאר (אין כעס): כ'האב דאך אייך געהייסען מראגען וואלענע וועש. ווארום פאלגט איהר נישט?

פאצ'ענט (אין אייער): ס'איז נישטא קיין געלד פאר וואלענע וועש, הער דאקטאר!!

דאקטאר: וואשע וועש געהט איהר מיר צו בע-צאהלען?

פאצ'ענט: פאר'ן דאקטאר האט מען זיך דא...

ביאגראפיעס

פון „קונדס"-לעקסיקאן

יוסף קאמען

יוסף קאמען איז דאס בן-יחידל פון די „ווילנער". ער איז דער איינאציגער, ער איז דאס רעה, אויף וועלכען אלע דארפען טייטלען מיט די פינגער: „אט איז א ווילנער!!"

פאר'ן ביאגראף איז דאס געווען א גרויסע אי-בערראשונג, צו געפינען, אין די ביאגראפישע ארכיוונען פון דער ווילנער טרופע, א ווילנער פון ווילנער לאנד.

יא, יא, אלע שפורען פון קאמענס אפשטאמונג, פירען קיין ווילנע. דירעקטאר מזאה האט זיך שטארק פערענטפערט, ווען מען האט איהם געוויזען, אז אין זיין טרופע האט זיך אריינגעקוקט א ווילנער און האט אויפגעוויזען, אז קאמען איז גאר נישט קיין אמת'ער ווילנער, ווייל זיין הולכשני איז א לאדזשער. קומט אויס, אז ער איז נאר א האלבער ווילנער.

זיין אקטיאר'שע קאריערע זאל קאמען האבען אנגעהויבען, ווען ער איז נאך געגאנגען אין חדר. שוין דאמאלס איז ער אויפגעטרעטען מיט גרויס ער-פאלג אין די ספעקטאקלען-שפילערייען: „די בלינדע קוה", „בלינצעלעך" „יאגעלעך" „קנעפ" „טשטשעקיס", „עלע מעלע יאסקע", „שלאנגען" א. אנד.

דאס, וואס ער האט זיך היינט אראפגעלאזען צו שפילען „הערשעלע אסטראפאליער", איז ער נעבען נישט שולדיג, דאס האט איהם דר. ווייכערט גע-צוואונגען דערצו.

קאמען וואלט זיך זעהר גערן אויסגעוויזט עפעס אנ'אנדערע פרנסה, נאר וואס זאל ער נעבעך טון, אז ער קען נישט שפילען עפעס אנדערש, ווי טעאטער.

א גוטע אורזאכע

זן: — איך וויל, דו זאלסט מיר קויפען א בוך.

ע ר: — דו אינטערעסירסט זיך דען מיט לי-טעראטור?

ז י: — ניין, אבער איך האב געקראגען פון מיין מאמען אלס פרעזענט א לאמפ אויף צו לעזען.

צווישען גנבים

ערשטער גנב: — ביי די רייכע פירלט זיך'איצט איך די שלעכטע צייטען.

צווייטער גנב: — איך האב לעצטענס געגנבע-נט דריי גאלדענע זייגערלעך און קיינער פון זיי איז נישט נעגאנגען, נישטא פשוט קיין גנבה זיי צו פערדינען.

ביים שדכן

פרוי: — דער מאן, וועמען איהר האט מיר פארגעשטעלט, זעהט נישט אויס צו זיין קיין אריס-טאקראט.

שדכן: — איך האב אייך דען פערשפראכען אנ'אריסטאקראט?

פרוי: — איהר האט געזאגט, אז ער שטאמט ארוים פון אנ'אלטער פאמיליע.

שדכן: — דאס איז ער טאקע. זיין טאטע איז 88 און זיין מאמע 84 יאהר.

א גוטע עצה

— איך ווייס נישט וואס צו טון, איך האב צוויי פערעהרער. איינער איז רייך און איך ליב איהם נישט. דער צווייטער איז ארעם און איך ליב איהם.

— טא נעהם די דעם, וואס דו ליבסט און שטעל מיר פאר פאר דעם צווייטען.

מאלעריי

— וואס טוט א מאלער, ווען ער ווערט געוואהר, אז ער קען נישט מאהלען?

— ער געהט און שול זיך לערנען.

— ניין, ער גרינדעט א שול און לערנט יענעם.

אפגענארט

מאן (צו א מיידעל): — ווייסט איהר, אז אייער דיתן איז געוועסען אכט טעג אין טורמע?

מיידעל: — וואס? אוא לומפ!! מיר האט ער געזאגט פיר וואכען. טא וואו איז ער געווען די איבעריגע צייט?

זייער ווייסען שוין

א יונג פאר-פאלק האט צווישען זייערע חתונה-פרעזענטען געקראגען צוגעשיקט צוויי טעאטער בילעטען מיט א צעטעלע וואס האט זיך געלייענט: „טרעפט, ווער עס האט אייך דאס געשיקט?"

זיי זענען געגאנגען זעהען די פארשטעלונג. ווען זיי זענען אהיימגעקומען, האבען די געטראפען די האזינונג אויסגעליידיגט פון גנבים מיט א צעטעלע אויפ'ן טיש:

„איצט ווייסט איהר שוין!"

אין שול

לעהרער: — ווייסט איהר, ווער עס האט גע-זאגט די ווערטער: „די שעהנע טעג פון פרייהייט און גליק האבען זיך געענדיגט!"

שילער: — יא! דאס האט געזאגט מיין טאטע ווען מיין מאמע איז צוריקגעקומען פון דאטשע.

די פערשאלטענע ירושה

(6 גרויסער ראמאן פון ליידענשאפט, ליבע און פערברעכען

קיצור פון ראמאן

אין א גרויסער וועלט־שטאט האט א געוויסער ווילעם גוטערמאן אויסגעבויט א ריזיגע הויז, אין וועלכע עס האבען זיך געפונען די פרעכטיגסטע אקאדען און די הערליכסטע ביורא׳ס און אויפגענגען. דאס הויז איז געווען איינע פון די זעלטענסטע זעהענסווירדיגקייטען אין דער שטאט.

אין א געוויסען מאמענט אבער האט מען דאס הויז אנגעהויבען צו סמיידען און וויכען, ווי א ווייסטע קללה וואלט אין איהם אריין, און דער הערליכער בנין איז געשטאנען, ווי א בייזער געשפענסט אין דער גאס.

ביז לביגר, ווערט פריהער דערצעהלט, אז אין דער שטאט־שער טורמע האט מען בעפרייט איינעם אנ׳ארעסטאנט מיט׳ן נאמען מארקוס קאשטאן, וועלכער איז אפגעזעסען אין דער טורמע פיער יאהר מיט זיבען חדשים פאר א גנבה. ער האט נישט געהאט קיין חשק בעפרייט צו ווערען, ווייל ער האט עפעס מורא געהאט פאר דער פריי... און — און דערוועלבער נאכט האט מען איהם טאקע געפונען אנ׳אויפגעהאנגענעם אין וועלדעל לע׳ם דער שטאט.

עס איז כדאי צו וויסען, אז ביי גוטערמאנען ארבייט אלס פריוואט־סעקרעטארין א יונג מיידעל, א יתומה, מערי קאהן, וועלכע האט א נאהענטען פריינד, אנ׳אייגענעם בעשיצער — לעאן שטיינמאן. דער פאטער איהרער איז א צוריקגעהאלטענער געהיימנישפולער מענש, און אין א געוויסען מאמענט פערטרויט זיך מערי פאר לעאנען, אז עפעס האט זי מורא פאר גוטערמאנען:

לעאן בעט ביי מערין, אז זי זאל זיך אין יעדער פערלעגענהייט ווענדען צו איהם, ער וועט זי בעשיצען. לעאן דערצעהלט דערביי מערין וועגען דריי ברידער מיט די נעמען מאקס, מאריץ און מאטעס, מיט׳ן צונאמען „די דריי מאלפעס״, פאר וועלכע מען דארף זיך היטען.

לעאן האט זיך פארגעשטעלט פאר מערין אלס זשורנאליסט, ווען מערי איז אבער אוועקגעגאנגען, האט לעאן אנגעקלינגען צום פאליציי־אינספעקטאר ראפאלסקי און זיך אנגעמאלדען אלס לעאנארד שטיינמאן, פונ׳ם אדוואקאטען־ביורא „שטיינמאן״.

מערי האט ביי איהר שעף אויף דער טיר געטראפען אנ׳אויפשריפט „פערנומען״, דארט איז געזעסען א גאסט...

ביי איהם אין קאבינעט איז געזעסען אנ׳אומבעקאנטער פערשוין, עפעס אנ׳עקעלהאפטער טיפ וואס האט זעהר געגלייכט צו איינעם פון די „דריי מאלפעס״, לויט לעאנ׳ס דערצעהלונג. געהאנדעלט האט זיך וועגען דעם, אז דער פערשוין האט געוואלט אפקויפען דאס „גוטערמאן־הויז״, און גוטערמאנען גופא איז דער פלאן גאר נישט געפעלען אין קאפ אריין. ער האט דעם גאסט גראב געענטפערט, און ער האט נישט בדעה, דאס הויז צו פערקויפען,

און איהם ממש ארויסגעבעטען פונ׳ם קאבינעט.

ביים ארויסגעהן פון קאבינעט האט זיך דער פערשוין צוזאמענגעטראפען מיט מערי׳ן, וועלכע האט אויף איהם געווירקט ווי א מין איבערראשונג. זי האט אויך א קוק געטאן אויף איהם, זיך דערמאהנט אין לעאנ׳ס שילדערונג פון איינעם פון די „דריי מאלפעס״...

דער פערשוין איז אוועק אין האטעל, וואו ער האט געוואוינט און דארט האט ער געטראפען א דעפעשע, אז „די סחורה איז אוועקגעשיקט געווארען אויפ׳ן אדרעס״.

אויפ׳ן צווייטען טאג האט מערי, געהענדיג אין ביורא געקויפט א צייטונג, און דערזעהן אויף דער ערשטער זייט די פאטאגראפיע פון דעם אויפגעהאנגענעם מארקוס קאשטאן. זי האט שיער נישט געחלשט פאר שרעק און איבערראשונג אינמיטען גאס, ווייל דער אויפגעהאנגענער איז געווען, ווי צוויי טראפען וואסער, ענליך צו איהר פאטער, וועלכענס אימעזען עס האט פון קינדהייט אן געלעבט אין איהר זכרון. אנ׳איבערגעשראקענע אויף טויט, האט זי זיך פערבונדען טעלעפאניש מיט לעאנ׳ען, און דערצעהלט איהם וועגען דער פאטאגראפיע פון דעם אויפגעהאנגענעם. יענער האט זי בערוהיגט, און געראטען, זי זאל נישט געהן היינט צו דער ארבייט, נאר זיך צוריקקעהרען צו זיך אהיים, וואו ער וועט באלד צוקומען.

און איצט לייענט ווייטער

לעאנ׳ס קול האט געקלונגען געלאסען און זיכער. דאס האט בערוהיגט דאס מיידעל.

אהן ווידערשטאנד, אהן דיסקוס עס האט זי זיך געפאלגט און, צוריקקומענדיג אהיים א ביסעל א בערוהיגטע, האט זי זיך אליין געוואונדערט מחמת איהר נאכגיביגקייט.

אין א האלב שעה ארום איז געקומען לעאן. מערי האט איהם געוויזען די צייטונג.

ער האט אויפמערקזאם בעטראכט די פאטאגראפיע און א שמייכעל געטאן.

— זעלבסטפערשטענדליך, איז עס א נאַרישקייט! אייד׳ן ווען אהערצו האב איך אפגעשטאטען אין דער רעדאקציע, און וועלכער איך ארבייט צייטענווייז מיט, און איך האב זיך אינפארמירט וועגען קאשטאנ׳ען. מען האט מיר דארט געגעבען גאנץ גענויע איינצלהייטען, און — קודם כל ווייזט זיך ארויס, אז קאשטאן איז געווען אנ׳אלטער בחור — אז ער האט קיינמאל קיין ווייב נישט געהאט.

לעאן האט גערעדט פעסט און זיכער, אין דער האפנונג, אז זיין ליגען וואגען וועט מאכען דעם געהעריגען איינדרוק.

ער האט אפילו מורא געהאט, אז בעת׳ן איבערגעבען די פערשידענע „פרטים״ קאן ער פערטריכען און בולבעריק, אבער מערי האט מיט אזא טיפער דערלייכטערונג בעגעגענט די בערוהיגענדע ידיעה, אז זי האט בכלל פערגעסען צו שטעלען א פראגע וועגען פרטים.

— לעאן!! דאס איז אמת?

— איהר מעגט שלאפען רוהיג, — האט דער יונגערמאן אויפ׳ן גאנצען זיכער דערקלערט — ס׳איז פאר ריינסטער אמת! אין דער דאזיגער צייטונג מיינט מען אים אויסצוברענגען ליגענס, ווי די פעסט... אמת, דאס שטערט איהר אפילו גאנץ שטארק צום מסחר און צו דער פאפולאריטעט, אבער איהר כבוד איז מיט גארנישט בעפלעקט, און ווען זי וועט זיך, חלילה, אמאל אפשטעלען, וועט מען אויף איהר רעדאקטארס קבר אוועקשטעלען א גאלדענע מצבה, אויף וועלכער עס וועלען זיין אויסגעגראווירט די גרעסטע שבחים. דער רעדאקטאר איז וועדער א לאנגווייליגער, אבער א זעלטענער, וועדער א זעלטענער מענש — אויף אריינצושטעלען אין א מוזעאום איינגעמארינירטערהייד...

מערי האט זיך פונאנדערגעלאכט.

זי איז שוין אינגאנצען געקומען צו זיך.

— איהר זענט א מאדנער נאר, לעאן... ס׳איז דאך מיט אייך אוממעגליך ערנסט א ווארט צו רעדען!... אבער, פונדעסטוועגען, זאגט ס׳ארא מערקווירדיגע עהנליכקייט! — האט זי צוגעגעבען, קוקענדיג אויף דער פאטאגראפיע.

מיט צופרידענהייט האט לעאן פעסטגעשטעלט פאר זיך, אז די פאטאגראפיע פון דעם אויפגעהאנגענעם מאכט שוין אויף איהר נישט אזא שווערען איינדרוק, ווי פריהער.

זי האט אויף איהר געקוקט מיט א רוהיגער נייגעריגקייט.

— זי האט אין מיר ארויסגערופען אזעלכע לעבעדיגע ערינערונגען, אז איך האב זיך לכתחילה דערשראקען...

— ס׳איז א צופאל! — האט לעאן האסטיג דערקלערט — ווען איהר וואלט געלייענט ליטעראטור, וואס ווערט געווידמעט דער טעאריע פון עהנליכקייט־צופאלען, וואלט איהר אליין געזעהן, אז אזעלכע זאכען פאסירען טאג־טעגליך... אויב אבער איהר וועט זיך ווייטער פרובען פייניגען מיט אזעלכע נאר־רישקייטען, וועל איך אייך פערווערען צו לייענען צייטונגען און אויסשרייבען פאר אייך אזעלכע פערווילונגס־ביכלעך, וואס צושטערען נישט דאס נערווען־סיסטעם... איהר וועט ביי מיר לייענען פלי׳ערליי באבע־מעשיות און [illegible], אבער נישט קיין שטוח׳עריען פון די בלעטער...

מערי האט א שפיץ געטאן.

— איך בין אייך זעהר דאנקבאר, וואס איהר בעמיהט זיך מיך צו פערוויילען, אבער איך וואלט געוואלט, אז איהר זאלט זיין ערנסטער... איהר פערשטעהט גאר נישט, ווי דאס האט מיך צובראכען!.. נו, און איצט, דאכט זיך, דארף איך געהן צו דער ארבייט.

דער מיידעלס בליק האט זיך ווידער אפגעשטעלט אויף דער צייטונג.

לעאן האט געטענה׳ט, אז אויב ער וועט זי אפלאזען אין איבעראויגען איהריגע געדאנקען געווענדט אויף דער פאטאגראפיע, וועט קיין גוטס דערפון נישט ארויסקומען, און זי וועט זיך ווידער אנהויבען צו דענערווירען.

— איך האב געקלונגען גוטערמאנען, אז איהר וועט נישט קומען — האט ער זיך אפגערופען — איהר וועט אזוי גוט זיין געהן מיט מיר, ווייל איך נויטיג זיך אין אייער עצה.. איך קויף זיך היינט אנ׳אויטא, און איך וויל, איהר זאלט מיר העלפען אויסקלייבען א גוטע כלי...

— לעאן!... אנ׳אויטאמאביל גאר?

— יא, א צוויי־ערטערדיגען „בחור״, אדער עפעס עהנליכעס פון דעם מין...

— פונוואנען האט איהר געפאקט אזוי פיל געלד?... איך האב געמיינט שטענדיג, אז זשורנאליסטען זענען די ריכטיגע קבצנים.

— און איהר זענט פולשטענדיג געווען גערעכט, טייערע! אלא כלל איז עס שוין אין דער גאנצער וועלט!... אבער די חברה־שרייבערס זענען כיטרע לייט, זייער ארבייט איז א פיגע און א קונצ׳ע, און זיי קענען ארויסקריכען דורך א לעכל פון א נאדעל מיט דערזעלבער לייכטקייט, ווי דורך א פאהן־טויער... מיט איין ווארט: איך קויף זיך היינט אנ׳אויטא, און איהר וועט מיר בייהילפיג זיין אין דער קניה! איך וועל אויסקלייבען דעם נעהעריגען קאלאר, און איהר וועט זיך זעהן צופאסען אזא כלי, וואס איהר קאליר און די פארם זאל זיך פאסען צו א פיגור און אייערע האר... דאן וועט אלץ זיין אין דער בעסטער ארדנונג!

— דאס איז אנ׳אנגעצוהערעניש חרופה, אז איך וועל דארפען מאכען א שפאציר אין אייער אויטא.

— קיין שום אנצוהערעניש נישט, מיין טייערע אוצר׳ל... עס הייבט זיך נאר נישט אן!... ס׳איז פשוט א פאקט, וואס איז אויך צוזאגען, א קאנסעקווענץ פון דעם פערגאנגענעם... אלזא, פאהרען מיר!

נישט אכטענדיג אויף איהרע פראטעסטען האט ער זי אוועקגעפיהרט מיט זיך אין א גרויסען אויטאמאביל־געשעפט, און א גאנצען פריהמארגען האבען זיי פערבראכט אין בעטראכטען פון א צוויי צעהנדליג אויטאס מכל המינים און פון פערשידענערליי פירמען.

צום פריהשטיק צו האט ער שוין געהאט געקויפט א הערליכען זעקס־צילינדערדיגען קאבריאלעט, און געצוואונגען מערין ארויסצופאהרען נאך מיטאג אויף א שפאציר הינטער דער שטאט, כדי צו זעהן א שטייגער, ווי עס ארבייט מעשים „אט דאס בלעכענע שפראטען־שאכטעל״...

ווייטער האט עס שוין אליין פון זיך פאסירט, אזוי ווי דארף האבען זיי זיך אונטערגעלעהנט דאס הארץ, און אהיים איז מערי געקומען אנ׳ערך צעהן א זייגער אוונט.

— יא, איהר זענט א וואוילער יונג, — האט זי זיך אפגערופען, אראפגעהענדיג פונ׳ם אויטא — איהר האט פערבראכט מיט מיר א גאנצען טאג, און פערטריבען פון מיר אלע מיינע שרעקען... איך דאנק אייך זעהר דערפאר.

לעאן האט איהר פעסט געדריקט די האנד.

— אט־צו מיינער, איך האב דאך פערבראכט א וואונדערבארען טאג!.. און ווי האט עס דען געקאנט אנדערש זיין, ווען איך האב פערברענגט מיט אייך!?.. ס׳איז פיין געווען? האַ?

ער האט זיך פונאנדערגעלאכט, נאר די אויגען זיינע האבען אויפמערקזאם נאכגעפאלגט דאס מיידעל.

זי האט געענטפערט מיט א צארטען, דאנקבארען בליק און איז אוועק מיט א פריינדליכע ווארעמקייט אין הארצען.

„עס איז געווען — האט זי ביי זיך געטראכט — ס׳איז געווען... זעהר רוהיג צו פיהלען, אז ערגעץ דא, אונטער דער האנד איז שטענדיג דא לעאן!..

וואס שייך לעאנען, איז ער אפגעפאהרען אויף זיין „זעקס־צילינדערדיגען בחור״ איבער די טונקעלע גאסען, כאטשיגאל קערעווענדיג מיט׳ן רודער, און טראכטענדיג וועגען מארקוס קאשטאנען, וועגען דער פרוי, וואס ער האט צוזאמען לעבען, וועגען דעם מענטשען, וועלכען מ׳האט געשאנקען... וועגען א סך זאכען, און, דער עיקר, וועגען די דריי טייוואלים, בעקאנט אונטער׳ן נאמען „די דריי מאלפעס״...

(המשך קומט).

דאס לעבען פון א יודישער אקטריסע

דערצעהלט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אדלער

געשריבען ספעציעל פארן „נייעם פאלקסבלאט״ פון זלמן זילבערצווייג

פון ביאליסטאק זענען מיר געפאהרען קיין בערדיטשעוו צו יוליוס׳עס עלטערען. אנגעקומען זענען מיר פרייטאג פארנאכט.

יוליוס׳עס פאטער האט מיך שוין געקענט פון פריהער, אבער די מוטער, א ברודער און די שוועסטער האבען מיך איצט געזעהן צום ערשטען מאל.

די שוויגער׳ין מיינע האט זיך נישט פארגעשטעלט, אז דאס בין איך דאס יונגע מיידעל, און זי האט נאכגעפרעגט יוליוס׳ן:

— וואו איז דיין ווייב?

ווען יוליוס האט אנגעוויזען אויף מיר, האט זי אויסגערופען צו דער שוויגער:

— מאמע, גיב נאר א קוק אויף דעם שיינעם מיידעל, וואס יוליוס האט געבראכט!!

מען האט זיך דא מיט מיר זעהר געצאצקעט. די שוויגער האט פשוט נישט געוואוסט, וואו מיך צו זעצען. שבת אין דערפריה האט מען מיך געפיהרט אין שוהל אריין. ווייבער זענען געקומען מיך בעקוקען. מיין שווער האט זיך מיט מיר צוקושט און געזאגט: „אין דיין זכות איז מיין זוהן פריי געווארען פון מיליטער״.

פון פרייטאג ביז דינסטאג האבען מיר דא ווידער געפראוועט שבע ברכות. די שוויגער־עלטערען האבען געהאט עגמת נפש, וואס זיי זענען נישט געווען אויף דער חתונה און האבען געוואלט מיט אלע כחות זיך דא משמח צו זיין.

6 וואכען צייט האבען מיר אונזער האניג־חודש פערבראכט ביי די שוויגער־עלטערען. דערנאך זענען מיר געפאהרען קיין קיעוו צו א ברית צו די קאמינסקי׳ס. דאס איז געווען דאס ערשטע מאל, וואס זיי האבען געבוירען א יינגעל און קאמינסקי האט אונז איינגע מאל טעלעגראפירט, אז מיר זאלען איהם פערשאפען דעם גרות און קומען צום ברית. צום ברית האבען מיר אבער געמאכט א שמחה — אנגעטראפען א טרויער. דאס קינד האט נישט דערלעבט צום ברית.

אזוי ווי אין קיעוו גופא האט מען נישט דערלויבט צו שפילען, זענען מיר אפגעפאהרען מיט קאמינסקי׳ן קיין יעקאטערינאסלאוו, וואו מיר האבען געשפילט א קורצע צייט און דערנאך זענען מיר ווידער ארויסגעפאהרען אין דער סביבה.

נאך מיט איינע יאהר פריהער, ווען מיר האבען געשפילט אין קריוואי־ראג, איז פארגעקומען אויף דער בינה א זעהר קאמישער אינצידענט: נישט קאנענדיג זיך פערגינען א גרויסע זאנגער־טרופע, פלעגען מיר יעדען איינעם, וואס איז געווען פערבונדען מיט אונז, געבען אין א ראל. אזוי האט אונזער רעקוויזיטאר וויטקאף געשפילט אין „בר־כוכבא״ די ראל פון „קעניג׳ס צעזאר״. געגאנגען אנגעטהאן איז ער אין א לאנגען „קעניגליכען״ מאנטעל, וואס איז איהם אראפגעהאנגען איבער די פיס און פערשטעלט זיינע שטיוועל, וועלכע מען האט דערמאנט נישט אנגעזעהן. דער טראן איז, ווי געוואנט, געשטאנען אין דער זייט פון דער בינה, מעהר אריינגערוקט אין די קוליסען. די ראל „בר כוכבא״ האט געשפילט אבעלמאן, וועלכער פלעגט האבען א טבע צו רעדען האלטענדיג געבויגען דעם קאפ אויף א זייט. ווען ער איז צוגעגאנגען צו „אייער״ קעניג און א געשריי געטאן, אז ער זאל בעפרייען דינה׳ן, האט זיך וויטקאף דערשראקען אויף אנ׳אמת, האט זיך געגעבען א ציה צוריק און האט איבערגעקעהרט דעם טראן. אויף דער בינה זענען געבליבען ארויסשטעקען זיינע פיס, די פיס מיט די שטיוועל. מען האט זיך פאר־שמעלען דעם געלעכטער ביי דער סצענע. ווען מען האט שפעטער געטראפען וויטקאפ׳ן, האט מען אהן א פאצוואס געלאכט.

אין אט האט זיך אזא עהנליכע סצענע אפגעשפילט אין יעקאטערינאסלאוו מיט קאמינסקי׳ן. ער האט געשפילט „דעם קעניג״ אין „חורבן ירושלים״ און בעת ער האט געזעסען אויפ׳ן טראן, אויסגעשריגען: „צום זעבעל, צום זעבעל, געשווינד — געשווינד!״, האט ער זיך אויסגעגליטשט און איז ארונטערגעפאלען הינטער די קוליסען אין דער זעלבער פאזע, ווי דער רעקוויזיטאר אין קריוואי־ראג. נאר אנשטאט שטיוועל האבען ביי איהם ארויסגעשטארמעט א פאר אלטע שטעק־שיך...

ס׳איז אויסגעבראכען א שטארק געלעכטער, נישט נאר ביים פובליקום, נאר אויך צווישען די אקטיארען און עטליכע יאהר נאכדעם פלעג איך נאך אליין לאכען, ווען ס׳פלעגט מיר איינפאלען אויף דער בינה צו שפילען א סצענע אליין מיט קאמינסקי׳ן און כ׳פלעגט זיך מיר פלוצלינג דערמאהנען אן דעם קעניג מיט די שטעק־שיך...

קאמינסקי האט זיך דערווייל בעפריינדעט מיט פישזאנ׳ען און צוזאמען געשפילט אין אדעס. באלד אבער האט מען זיך ווידער צוטיילט און מיר זענען מיט קאמינסקי געפאהרען קיין כערסאן און דערנאך קיין ניקאלאיעוו. פישזאן האט דערווייל פערלאזט אדעס און איז געפאהרען קיין לאדז. דורך דער צייט זענען מיר צוריקגעפאהרען קיין אדעס, אבער, ווי דער שטייגער, האט מען זיך באלד צוקריגט מיט קאמינסקי׳ן און זענען אוועק צו פישזאנ׳ען אין לאדז, וואו מיר האבען געשפילט דעם גאנצען ווינטער.

דא האט יוליוס אנגעהויבען פלאנעווען צו פאהרען קיין אמעריקע. זיין כוונה איז געווען זיך צו הע־קענען מיט׳ן דארטיגען פערשוא׳ר, וועגען וועלכען מען האט זעהר פיל גערעדט אין איירופא. אויף הוצאות האט ער גערעכענט צו האבען פון א בענעפיס, אויף וועלכען ער האט געוואלט שטעלען „לא תרצח״. פישזאן איז אבער נישט געווען צופרידען, וואס יוליוס פאהרט אוועק און ער האט צוריקגעצויגען זיין בענעפיס. יוליוס איז געווארען זעהר אפגעבראכט. זיי האבען זיך געזידעלט און איינמאל האט יוליוס איבערגעקעהרט ביי פישזאנ׳ען אין שטוב א טיש מיט א קאכעדיגען סאמאוואר מיט די גלעזער. אזוי האט זיך צווישען זיי געטומעלט, ביז מיט אמאל האט זיך יוליוס אויפגעכאפט און איז אוועק קיין אמעריקע.

עס איז דאמאלס אנגעגאנגען א קאנקורענץ צווישען די שיפס־געזעלשאפטען. דריטע קלאס האט געקאסט אינגאנצען 6 דאלאר. יוליוס האט דעריבער זיך געקאנט פערגינען דעם לוקסוס פון דער רייזע. מיין ברודער לייביש (שפעטער לעאן) איז איהם באלד נאכגעפאהרען און זיך אפגעשטעלט אין לאנדאן.

אין אמעריקע זענען מיר נישט געווען אינגאנצען פרעמד. יוליוס האט דא געהאט זיין טאטע׳ס צוויי ברידער, זיין מוטער׳ס א שוועסטער און ברודער. מיט [illegible], א גרויסע פאמיליע, וועלכע האט געוואוינט שוין דארט איינע פערציג יאהר. איך ווידער האב דארט געהאט איין שוועסטער פון איין מאטער, וועלכע איז שפעטער געשטארבען אין עלטער פון פיר־און־דרייסיג יאהר פון א לונגען־אנצינדונג.

דריי חדשים נאכדעם, ווי יוליוס איז געפאהרען קיין אמעריקע, האב איך פערלאזט לאדז. געלד האב איך געהאט נאר ביז לאנדאן און דארט האב איך געוואלט בעקומען געלד צוגעשיקט פון מיין מאן פאר מיר און פאר מיין ברודער אויף צו פאהרען קיין אמעריקע.

דאס איז געווען מיין ערשטע רייזע קיין אויסלאנ־

(המשך קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 15 כא אב תר"ץ	אויגוסט זון-אויפגאנג 3.56 זון-אונטערגאנג 7.28 ליכט-צינדען: 6.45

פון די שולען

(2) נעכטען האט דער שול-קוראטאר פער־עפענטליכט די רשימה פון די מיטעל־שולען, וועלכע האבען באקומען רעגירונגס־רעכט אויפ'ן יאהר 1930־31.

רעכט פון מלוכה'ישע שולען האבען בעקומען: מענער גימנאזיום א. נ. פון פילסודסקי, פוילישע גימנאזיום, „ספאלעטשנע", גימנאזיום א. נ. פון סקארזשסקי, „אשוויאטא", גימנאזיום ביים סוחרים פעראיין, יודישע גימנאזיע.

פרויען־גימנאזיעס: פון העלענא מיקלאשעווסקא, פון זאפיא פענטקאווסקא און זימאטשינסקי, פון אנינא פרוסעוויטש; א. נ. פון אושעשקא, מאריא האכשטיין.

נישט פולע רעכט האבען דערהאלטען: מענער גימנאזיעס פון זימאווסקי, 2־טע יודישע גימנאזיע, גימנאזיע פון קאצענעלסאן, גימנאזיום אויף פאמארסקא 46, פרויען גימנאזיום פון קאנאפ־טשינסקא מאפאלעווסקא; פון סקשיפקאווסקא; „קול תורה", יודיש מערעל־גימנאזיום; „וויעדזא", דייטשע מענער־גימנאזיום; מענער גימנאזיום פון אנגעא נאטהעכט, דייטשע מערעל גימנאזיום.

נייער שול-בנין

(מ) דער מאגיסטראט האט אפגערופען אויף 7 יאהר א נייעם שול־בנין אויף דער שאפען און טרעלענבערג און פאלעם. אינ'ם בנין, וואס וועט אנצייכנען אויסגעשפרייטע לויט אלע בעדערפענישען פונ'ם שול, וועלען זיין 11 שטובען פאר לעקציעס, א גימנאסטישער זאל א. אז. וו.

נייער בנין פון דער פינאנץ-קאמער

(2) די מיסיליט אונז מיט זאלען שוין די נייע מאך פערענדיגט ווערען די אויבענטען ביי דער נער־ביידע פון דער פינאנץ־קאמער, דער פייער־ליכער חנוכת־הבית וועט פארקומען דעם 1. סעפטעמבער אין די פייערליכקייטען וועט אנטיילנעהמען דער פי־נאנץ־מיניסטער מאטושעווסקי און א ריי הויכע־רע בעאמטע.

פאליטישער פראצעס

(2) אין קרייז־געריכט איז פארגעקומען דער פראצעס פון דער 19־יעהריגער נאלהארט און 18 יעהריגען יעקב לעווקאוויטש, וועלכע זענען בעשול־דיגט געווארען אין פערשפרייטען קאמוניסטישע אויפ־רופען. זיי האבען זיך נישט מודה געווען. דאס גע־ריכט האט פער'משפט נאלהארט אויף 3 יאהר און לעווקאוויטש אויף 2 יאהר טורמע.

א גרויסע שרפה

(2) אויף 11. ליסטאפאד נומער 14 איז אויס־געבראכען א שרפה, אין קעלער, וואו ס'געפינען זיך פאפיר־אפפאל פון דער פירמע „קאקטעפאל". א בערג לאגער געפינען זיך פריוואטע וואוינונגען אין א ווייטערע וואוינונגען האט אנגעהויבען ארייג־דרינגען רויך און צווישען די שכנים ענטשטאנען א פאניק, מ'האט אנגעהויבען ארויסווארפען די זאכען און מעבעל דורכ'ן פענסטער. די אנגעקומענע פייער־לעשער האבען די שרפה איינגעלאשען. די שרפה איז ענטשטאנען פון א פאפיראס.

געביסען אין א פוס

פס ווייזט זיך ארויס, אז דער ביס איז געווען א שאס

(2) נעכטען ביינאכט, ווען אהרן סאוויצקי איז פערבייגעגאנגען די טראמוואי־סטאציע אויף קאש־טשושקי פ' און קאנסטאנטינ', האט ער דערפיהלט א ביס אין רעכטען פוס. ער איז א דורך עטליכע שריט און האט דערפיהלט א וועהטאג, אז ער האט שוין ווייטער נישט געקענט געהן. ערשט דאן האט ער נאכגעקוקט דעם פוס און בעמערקט בלוט. ס'איז אנגעקומען א פאליציאנט, וועלכער האט איהם אפגעפיהרט אהיים און דער אויסגערופענער ראק־טאר האט איהם אפגעשיקט אין שפיטאל קיין לאדז. פאליציי זוכט דעם שיסער.

געפונען 4 גראנאטען

(2) אויף ציגעל־גאס 57 האט דער סטרוזש געפונען אין קעלער א פעקעל, וואס איז געלעגען אין דער ערד פון קומען. אינ'ם פעקעל האבען זיך געפונען 4 גראנאטען. מ'האט באלד ווענע דעם מיטגעטיילט דער פאליציי.

דאס פעקעל איז איינגעוויקעלט אין א צייטונג פון 9 יוני, 1916. די פאליציי האט ארויסגערופען א פאכמאן פון בעוואפנונגס־לאגער און נאכקוקען, מ'רעכענט, אז די גראנאטען זענען בעהאלטען גע־בליבען נאך דער מלחמה אין לאדז זענען געווען די דייט־שע אקופאנטען.

אויסזיכטען אויף א בעסערונג אינ'ם האנדעל

אין זיין לעצטע בעריכט שטעלט פעסט דער אינסטיטוט צו פארשען די ווירטשאפטליכע קאניונקטורען אין פוילען, אז היי־יאהר איז הערבסט וועט דער קריזיס דערגרייכען זיין העכסטע שטופע. די אלגעמיינע בעדינגונגען ווייזען אן, אז דער קריזיס איז ווירקליך דערגאנגען צו זיין העכסטע שטופע. דער זומער־סעזאן איז אויסגעפאלען פיל ערגער, ווי מ'האט עס פארויסגעזעהן. די אומזאצען האבען זיך פערקלענערט ביז צו א מינימום.

עס האט זיך געשאפען א סיטואציע, ווען ס'איז א גאנצען פערשוואונדען דער צוטרוי פון באנק צום קרעדיטאר; פון פאבריקאנט צום הורט־סוחר און פונ'ם סוחר צום רעטאליסט. אין דער זעלבער צייט זענען די פרייזע קאפיטאלען ארויסגעצויגען גע־וואָרען פון ווירטשאפטליכען לעבען און זענען אפ־געליינט געווארען אין פערשידענע בענק, אדער פ. ק. א. דער א מפארט איז פערקלענערט געווארען און צוליב מאנגעל אין מיטלען האט זיך פערקלענערט אויך דער עקספארט.

די פראדוקציע האט געהאלטען אין איין פאלען און א ריהע פראדוקציע־צווייגע וואלטען אפשר אינגאנצען ליקווידירט געווארען, אויב ס'וואלטען בע־צייטענס נישט געקומען די רעגירונגס־בעשטעלונ־גען, פון די פאנגען אויף די קאמענדיגע יאהרען. א ריי פון די הויפט־סיבות פונ'ם שלעכטען זומער־סעזאן איז דער שטילשטאנד אין דער בוי־בעוועגונג וואס האט זיך בעגרעניצט מיט'ן אויספערטיגען די פון פריהער אנגעהויבענע געביידעס. דאס האט זיך אפגערופען אויך אויף דער מעטאל־בראנזשע א. אנד. וואס זענען פערבונדען מיט דער בוי און אין איינ־גע צווייגען האט זיך דער אומזאץ פערקלענערט אויף 70 פראצ. אין פערגלייך מיט פאראיאהרען.

אין אנהייבען הערבסט־סעזאן ווייזען זיך ארויס סימנים פון בעסערונג. די לאגע אין דער לאנד־ווירטשאפט בעסערט זיך, דאס ווירטשאפטליכע לע־בען שטייגט אין מיט'ן פערשטארקען זיך פון דער קויפס־קראפט ביי דער בעפעלקערונג, וועט צוריק־קומען דער פערטרויען, וואס איז א וויכטיגער מא־מענט א נ'ם האנדעל.

דער קריזיס האט אונז געלערענט, צו וואס פאר א פאלגען ס'קען ברענגען די וועקסעלן־אינפלאציע, פון דעם אבער דארף מען נישט מאכען קיין אויס־פיהר, אז מ'דארף איבערהויפט נישט קיין וועקסלען קיין קרעדיט.

דער סחורות־אויסטויש וועט זיך אבער וואס מוזען שטיצען אויף מעהר סאלידערען בארען.

א דערפרעהענדע ערשיינונג איז, וואס לעצ־טענס זענען די צאהלונגס־שוועריגקייטען אפיסעל לייכטער געווארען און די צאהל פראטעסטען האט זיך פערקלענערט. די לאגע וועט ווארשיינליך ווייטער אנהאלטען. בפרט, וואס די טראנזאקציעס ווערען איצט אין א גרויסער מאס געמאכט פאר מזומן.

ביי די לאגע בעדינגונגען קען זיך מאכען, אז דער וועלט־קריזיס זאל נישט ווירקען אויף אונזער ווירטשאפטליך לעבען. דאס פוילנ ווערט פון דיסקאנטא וועט בעגינסטיגען דעם צופלוס פון קאפיטאל. עס קיין פוילען און דאס פוילנ ווערען פון רויה־מאטעריאלען וועט פערבילינערען די פראד־דוקציע און פערלייכטערען די עקספארט — מעג־ליכקייטען.

די קראפט־מעגליכקייטען פון דער בעפעלקע־רונגס־קאנסומציע אין פוילען וועט זיך זיכער בעסע־רען. די אויסזיכטען דערויף זענען גראד אין פאר־לען בעסערע ווי אין אנדערע לענדער.

עוזר בוימאן האט א ווייב מיט קינדער אין לאדז

און ער קלויבט זיך נאכאמאל חתונה־האבען אין קאליש

מאנ'א קאהן פון שרעדניא 50 האט מיט 3 יאהר צוריק חתונה געהאט מיט עוזר בוימאן פון קאמיטאו. בוימאן איז געווען אנגעשטעלטער און האט קיין פערמעגען נישט געהאט, האט ער בע־קומען פון דער כלה א וואוינונג מיט איינאָרדנונג און זיי האבען זיך בעזעצט אויף שרעדניא 50 אין גע־מואינט אין דער איינענער דירה. און האבען זיי אפגעלעבט דריי יאהר. פרוי מאנ'א האט געהאט 2 קינדער — מיידלעך. איינע איז איצט אלט דאס ערשטע יאהר און דאס צווייטע — צוויי יאהר.

דערווייל האט בוימאן בעקומען א פאסטען אין מאגיסטראט און ס'איז אלץ געגאנגען גוט, ווען מיט־אמאל איז די פרוי קראנק געווארען. מ'האט זי אפ־געפיהרט אין שפיטאל, וואו זי איז פערבליבען אנ־עד א יאהר צייט. ווען די פרוי איז ארויס פון שפיטאל און האט געוואלט קומען אהיים, האט זי זיך דערוואוסט, אז קיין היים האט זי נישט: דער מאן האט פאר דער צייט פערקויפט די דירה מיט דער גאנצער איינאָרדנונג. ער האט אפילו פערקויפט דער פרוי'ס וועש און מלבושים. כאן ברירה, האט די פרוי מאנ'א געמוזט אוועקגעהן צו אנדערע על־טערען אויף דער פאמארסקא און זי געפינט זיך דארט ביז היינט.

בוימאן איז אבער א לעבעדיגער מענש: איז איהם אומעטיג צו זיין אליין, האט ער זיך בעקענט מיט א קעלנערקע אין א רעסטאראן אויף נאווארניא, און אזוי ווי דאס פאָרל איז זיך געפעלען געווארען, קלוי־בען זיי זיך חתונה־צו־האבען און בוימאן האט גע־מאכט א ווינקע ביים מיידעל'ס עלטערען אין קאליש און די חתונה איז בעשטימט געווארען אויף היינ־טיגען שבת־צו־נאכט.

ווענען בוימאנ'ס פרוי האט זיך דערוואוסט ווע־גען דעם פלאן פון איהר מאן, איז זי צו איהם אוועק מיט איהר פעטער. בוימאן האט ערקלערט, אז ער איז א פריידענקער און דערצו מעג ער חתונה האבען עטליכע מעל, בפרט אז מיט זיין פרוי מאנ'א האט ער קיין אפיציעלע חתונה־אקטען נישט גע־מאכט. די קינדער זענען יא איינגעמאלדען. און געקומען פרוי בוימאן אין רעדאקציע און האט אונז געבעטען שרייבען אין דער צייטונג, מ'זאל וויסען, אז עוזר בוימאן איז א מאן פון א פרוי מיט מעד־כער ער האט די חופה וקידושין און אז ער טאר נישט נאכאמאל חתונה־האבען. ווענען בוימאנ'ס פלאן נאכ־אמאל חתונה צו האבען האט די פרוי אויך מיט־געטיילט אין ראבינאט.

פערגוואלדיגט, דערמארדעט און דעזערטירט

(2) דער 25־יעהריגער סטאניסלאוו מילעווסקי פון פיעטריקאוו איז נעכטען גע'משפט געווארען אין מיליטערישען קרייז־געריכט פאר רעזערציע, פער־גוואלדיגונג און וועלען בעגעהן א מארד. מילעווסקי איז גענומען געווארען אין מיליטער און צוגעטיילט געווארען אין 25. פולק, ער האט זיך אליין נישט געכאפט און מ'האט איהם ערשט גענומען אהער־פירענגען אויף א צוואנגס־אופן.

איינמאל אין וועלדעל, אין דארף אושטשיצע, איז מילעווסקי בעפאלען א פרוי סטאניסלאווא שמשא פטשינסקא און זי פערגוואלדיגט און נאכדעם געוואלט זי אומפעהנגען. זי האט זיך נאטירליך נישט געלאזט, האט ער איהר דערפאר דערלאנגט עטליכע מאל מיט א שטע קען איבערן קאפ און זי איז געבליבען פער'חלש'ט. האט ער זי צוגעבונדען צו א בוים און איז אנט־לאפען. ווען זי איז געקומען צו זיך, האט זי געמאל־דען וועגען דעם אנפאל דער פאליציי.

צום ערשטען מאל איז דער פראצעס פארגע־קומען פאראיאהרען אין אקטאבער און מילעווסקי איז פער'משפט געווארען צוזאמען אויף 8 יאהר טורמע. מילעווסקי האט דעם אורטייל אנגעקלאגט און דעם העכסטען געריכט, וועלכער האט דעם אורטייל אפגעשאפט און פעראורדענט, אבער מילעווסקין אדורכצופיהרען א פסיכיאטרישע עקספערטיזע.

נעכטען איז דער פראצעס פארגעקומען נאך אמאל. די עקספערטיזע האט פעסטגעשטעלט, אז מילעווסקי איז נארמאל, הגם ער האט איינגעשאפען צו מאכען אזאנטערעס. דאס געריכט האט איהם פער'משפט צוזאמען אויף 6 יאהר טורמע.

ברודער דערמארדעט די שוועסטער צוליב ירושה

ווי מיר האבען נעכטען מיטגעטיילט איז אין דארף ראפאלק דערמארדעט געווארען די 36־יעה־ריגע אלמנה מאריא באגראטש. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דעם מארד האבען אויס־געפיהרט איהרע ברידער אפאלינארי און אנטאני באגראטש. אפאלינארי איז ארעסטירט געווארען נאר ער איז זיך נישט מודה. ווען אנטאני האט דערזעהן, אז פאליציי קומט אן, האט ער אויפגעהויבען א שיסעריי. די פאליציי האט דאן אומגערינגעלט א טערעהרער־באמבע, כדי אויף אזא אופן צוואנגען א הם זיך אונטערצוגעבען. באגראטש האט נאך א קורצע צייט זיך אפגעשאסען און איז שפעטער בעגאנגען זעלבסטמארד.

די ברידער זענען דעם מארד בעגאנגען אין דער אנגעוועזענהייט פון זייער מוטער און האבען גע־וואלט ירשנ'ען די קראנקע מאריא. אנטאני באגראטש איז געווען א פערברעכער און איז שוין פיל מאל בעשטראפט געווארען פאר גנבות און אנד. פעריגע־כענס, אפאלינארי און די מוטער זענען ארעסטירט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) זאטשיצקי (נאפיורקאווסקי 27), ראזי־לעצקי (פיעטריקאווער 127), אלניצקי און צימער (וואלטשאנסקא 37), לינעוועבער (פריוואטים־פלאץ 2), הארטמאן (סלינארסקא 1), קאהאנע (אלעקסאנ־דראווסקא 80).

אויסערגעוועהנליכע איבערראשונג פאר'ן לאדזער פובליקום!

די פאפולערע און קאנקורענצלאזע פערפומעריע פירמע ד. מארקוס אין לאדז, פיעטריקאווער 59, טעל. 128־02, האט פארגעגרייט איבערראשענדע סורפריזען פאר דער געעהרטער קונדשאפט. יעדער קונדע בעקומט ביים קלענסטען איינקויף געגצליך גראטיס א שייך טואלעט־זייף מיט א שאכטעל שוה־פאסטע. אויסערדעם ווערען אלע קאסמעטישע אר־טיקלען בערעכענט צו שטרענגע פאבריקס־פרייזען. ווער ס'קויפט ביי מיר איינמאל, בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע. געדענקט די אדרעס.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

גאסטראלען פון די ליבלינגס־ארטיסטען

ווערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן

שבת, דעם 16־טן, זונטאג, דעם 17־טן, מאנטאג, דעם 18־טן, דינסטאג, דעם 19 טן, 9 אוונד

דער שלאגער פון סעזאן! בענייטע אויפפיהרונג!

פרייליך! לעבעדיג! געזאנג! טענץ!

№ 30 געזאנג — ווערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן צום ערשטען מאל אין לאדז אין דער שיינער פרייליכער אפערעטע — № 30 געזאנג

אמעריקאנער חתונה

אין 2 אקטען מיט פראלאג, מוזיק פון רומשינסקי.

ראלען: סטעל — ווערא קאניעווסקא. מלך — פאול ברייטמאן.

שבת, 4 נאכמ. פרייזען פון 80 גר. ביז 3 זל. שבת, 4 נאכמ.

די אויסגעצייכנעטע שיינע קאמישע אפערעטע

דאס חוגדל

אין 3 אקטען פון שטיינבערג

ראלען: חוגדל — וו. קאניעווסקא. דוד — פ. ברייטמאן.

אין די פארשטעלונגען בעטייליגט זיך דער ניי־אנגאזשירטער ארטיסט מ. הילסבערג

ס'נעמען אנטייל פרויען: בעזמאן, דיכטענבערג, ליבראווסקא, גערה, פעדערמאן. מענער: אריעל, באלבירסקי, האמבורגער, הערשקאוויטש, גייהויז, ראקאו. דירינ. ל. זעלמאן. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארם.

אנאנס! די נאהנטסטע פרעמיערע דער גרויסער אפערעטען־שלאגער „איציקעל קאזאק"

„לאדזער פראוואקאטארען"

פינסטערע געשטאלטען פון דער לאדזער פערגאנגענהייט

(המשך).

איך האב מיר אנדערש פארגעשטעלט די פראָוואקאַטאָרישע ארבייט, וואָס מ'וועט פון מיר פערלאַנגען, איך האב געמיינט, אז איך וועל דארפען אַנווייזען אויף חברים וועדער אויף ארבייטען, וואָס וועלען געמאַכט אין באַלד וועלען די חברים אַרעסטירט ווערען און די ארבייטען וועלען פערשיט ווערן. ס'איז אבער געווען אנדערש, איך האב מיך יעדען צווייטען טאָג געמעלדען אויף דלוגע 6, יעדעס מאָל איז דאָרט געווען סעמיאָן איוואַנאָוויטש און געבען אהם אריעל. די ערשטע פראַגע ביי יעדען אריינקומען מיינעם איז געווען:

— וואָס הערט מען?

און איך האב דערצעהלט אַלץ וואָס טוט זיך אין דער פאַרטיי, וועלכע חברים ס'זענען געקומען צופאָהרען, וואו זיי זענען איינקוואַרטירט געוואָרען, וואָס פאר אַ ליטעראַטור ס'איז פערהאַן און וואָס פאר אַ פּראָקלאַמאַציעס ס'גרייטען זיך, וואָס פאר אַן אַקציעס ס'גרייטען זיך, וואו און ווען ס'וועלען פאַרקומען „סכאָדקעס" און אויך וואָס פאר א טעמעס. סעמיאָן איוואַנאָוויטש איז ביי מיינע אַלע ערצעהלונגען געזעסען ווי אויף אַ כינעזישען באַטעס־ריגעם. ס'האט געמאַכט דעם איינדרוק, אַז ער פערשטעהט דערפון נישט קיין איין וואָרט. דערפאר האט „אריעל" אַרויסגעוויזען אַ וועלטענע בקיאות אין אַלע ענינים, וועלכע איך האב איהם דערצעהלט, איך בין געקומען צו דער איבערציינונג, אַז די אַלע ידיעות, וואָס איך גיב איהם איבער ווייסט ער שוין פון אַנאַנ־דער קוועלע און בנוגע מיר איז ער נאָר אַ קאָנטראָלער, וועלכער קאָנטראָלירט נאָך, צי איך זאָג איהם אמת. דאָס אַלץ, וואָס איך האב איהם דערצעהלט, האט ער געוויס נאָטירט און זיינס אַ קליינטשיקען טאַשען־ביכעלע.

אַ לאַנגע צייט האט מען אבער קיינעם פון מיינע חברים נישט גערירט, קיין שום אַ־בייט איז נישט פערשיט געוואָרען און אַלע אקציעס האבען זיך זעהר גוט איינגעגעבען.

איינמאָל האט פּאַסירט א מאָדנע געשיכטע, בעת מיין בעזוך ביי סעמיאָן איוואַנאָוויטש האב איך דערצעהלט, אַז ס'איז צו אונז געקומען צו פאָהרען דער חבר ר. (וואו ער איצט, ווי כ'האב געהערט אין ווילנא) און וועט אָפּהאַלטען אַ זיצונג מיט אונזער קאָמיטעט. איך האב געגעבּען אַנטשעפּטען די אדרעס, ווייל איך בין געווען דער, וואָס האט אויסגעזוכט די האַלטונג צו דער פערזאַמלונג. אויף מאָרגען בין איך ווידער אַמאָל געקומען צו סעמיאָן איוואַנאָוויטש. ווי נאָר איך בין אריינגעקומען אין צימער, האט זיך סעמיאָן מיט גרוים רציחה אַוועקגעשטעלט פון זיין שטוהל און אַ געשריי געטאָן צו מיר:

— ס'דערנעהנטערט זיך דיין סוף.

— וואָס איז געשעהען, האב איך מיך געווענדעט צו „אריעלן".

— ס'איז געשעהען אַ מיאוס'ע זאַך, האט ער צו מיר שטיל געזאָגט, א חבר האט אונז אָנגעגעבען דעם אַדרעס, וואו ס'האט געזאָלט פאָרקומען די זיצונג פון אייער קאָמיטעט מיט דעם חבר ר. דער־ווייל האבען מיר זיך דערוואוסט, אַז אויף דעם אָנגעוויזענעם אַדרעס איז קיין שום זיצונג נישט פאָרגעקומען.

כ'האב נישט געוואוסט, וואָס צו ענטפערן. פון איין זייט בין איך געווען צופרידען, וואָס זיי האבען נישט ענטדעקט די זיצונג פון דער אַנדערער זייט בין איך נישט געווען זיכער, צי דאָס איז נישט א נייע גאַנג, און וועלכער זיי ווילען מיך פאַנגען.

ס'איז מעגליך, האט „אריעל" ווי איינגערוימט אַ סוד פאר מיר, א אַנדער חברה האט דערשנאַפּט א אַנדער זאַגט עפּעס נישט אין ארדנונג און זיי האבען ספּעציעל געענדערט דעם אַדרעס פון דער זיצונג. דער „אַלטער" האט אבער (ער האט אָנ־געוויזען אויף סעמיאָנען), אַז איהר האט אונז ספּעציעל אריינגעפירט אין אַ טעות.

— איך וויל איך זעהען אין 2 שעה ארום, האט סעמיאָן איוואַנאָוויטש געשריגען, פערשטעהט זיך מיט גענויע אינפאָרמאַציעס וועגען דעם ענין.

— איך בין אַוועק, איך בין בכלל געגאַנגען ווי אַ פערדעל אין רישעל, אהן איינעם ווילען און אַ איניציאַטיוו, ווי כ'בין גלייך אַוועק זיך דערוויסען, וואָס ס'איז פאָרגעקומען מיט דער זיצונג.

ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אַז די זיצונג איז טאַקע פאָרגעקומען אויף אַן אַנדער אָרט. די סיבה איז געווען, וואָס אין דעמועלבען טאָג האט מען געפונען אין הויז, וואו די זיצונג האט געזאָלט פאָר־קומען א גנבה און פּאָליציאַנטען האבען זיך דאָרט געדרעהט א גאַנצען טאָג. איך האב זיך שטאַרק דערפרעהט פון דער בשורה, בין אַוועק צו סעמיאָנען און דערצעהלט וועגען וואָס ס'האָנדעלט זיך. סעמיאָן איוואַנאָוויטש האט אָנגערערהט דעם טעלעפאָן, האט זיך מיט אימיצען פערבונדען און גע־פרעגט, צי אויף דער סטאַראַ גוואַ 8 איז פאָרגע־קומען עהערגעכטען א רעוויזיע וועגען אַ גנבה, וואָס מ'האט איהם געענטפערט, ווייס איך נישט, אָבער האט דער „אקקעגעליינט האט טרייבעל און מיר געזאָגט:

„איהר קענט גערהען, איהר וועט אבער קומען מאָרגען און נישט איבערמאָרגען".

כ'האב ווידער גאַרנישט געענטפערט און בין אַרויס, ווען כ'בין שוין געווען אין דער טיר האב איך געהערט אריעלס שטים:

— אַ נאַריש אַ בהור איך האב גלייך געזאָגט, אַז ער איז גערעכט.

פון דער איבער אויספירונג פון סעמיאָנס און אריעלען האב איך ארויסגעפיהלט, אַז זיי גראַ־טען עפּעס צו, נאָך מעהר האט מיך דאָס איבער־צייגט, ווייל מ'האט מיך געהייסען קומען נישט ווי געוועהנליך אויף איבערמאָרגען, נאָר צומאָרגענס. ווען איך בין אויך געגאַנגען אַראָפּ פון די טרעפּען פערטיפּט אין מיינע געדאַנקען האב איך געהערט ווי עפּעס אַ דאַמענישטים רופט אָן מיין נאָמען. איך האב זיך אומגעקוקט, פאר מיינע אויגען איז געשטאַנען חנה, א נסטינקטיוו האב איך מיך געכאַפּט צו דער טאַש, וואו ס'איז געלעגען מיין רעוואָלווער.

(המשך קומט).

פראָצעס פון א שאָפער

פאר איבערפאָהרען א פרוי

אויף נאַוואַמיעיסקא 26 לעבען הויז נומער 26 האט דער שאָפער קאַזימיר אַנגלינסקי דעם 28. פעב־רואר 5 א זייגער נאָכמיטאָג איבערגעפאָהרען אויף טויט די 56 יעהריגע א. נא בערמאַן.

נעכטען איז דער שאָפער אַנגלינסקי געשטאַנען פאַר'ן קרייז געריכט. דער בעשולדיגטער האט ער־קלערט, אַז אין אומגליקספאַל איז ער נישט שולדיג, ווייל ער האט די גאַנצע צייט געגעבען סיגנאַלען, די בערמאַן איז אבער געווען אַזוי איבערגעשראָקען, אַז זי איז געבליבען שטעהן, ווי א סלופּ, ער זידער־האט געמיינט, אַז זי וועט בעווייזען אַראָפּצוגעהען פון וועג און ער האט שוין נישט בעוויזען בעצייטענס אָפּצוהאַלטען די מאַשין.

אַנגלינסקי איז פערמשפּט געוואָרען אויף 8 חדשים טורמע און אָפּלעגען די שטראָף אויף 3 יאָהר.

מאַגיסטראַט־בעאַמטער

פערשוועגדעט איינקאַסירטע שטייערן

(א) אין געוועלב פון אַלטער אָקסענבערג (גאַ־טאַ עסקא 2) איז געקומען אַ סעקוועסטראַטאָר פון שטייער־אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט און האט גע־פאָדערט צו בעצאָהלען דעם שטייער פאַר'ן יאָהר 1926. אָקסענבערג האט ערקלערט, אַז ער האט דעם שטייער שוין בעצאָהלט ער האט אָבער דעם קוויט נישט געהאַט און דער סעקוועסט־ראַטאָר האט בעשטימט אַ טערמין פון דער ליצי־טאַציע. עטליכע טעג שפּעטער האט אָקסענבערג געפונען דעם קוויט אויף 716 זל. פון 17 פעברו־אַר 1928 אויסגעשטעלט דורך מיעטשיסלאַוו העניג, די אויספאָרשונג האט פעסטגעשטעלט, אַז העניג האט דעם קוויט אויסגעגעבען און אונטערטען און האט דאָס געלד אין קאַסע נישט צוגעשטעלט. דעם ענין איז איבערגעגעבען צו דער פּראָקוראַטור, וועלכער האט פערפירט א פּראָצעס געגען העניג און געשט־טען איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען אין קרייז־געריכט. ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז העניג, וועלכער האט געאַרבייט אין מאַגיסטראַט א האַלב יאָהר איז ענטזאָגט געוואָרען, ווייל ער פלעגט פון די שטייער־צאָהלער נעהמען מעהר ווי ס'פלעגט קומען.

העניג איז פערשפּאַרט געוואָרען אויף 6 חדשים טורמע, צוליב דער אַמנעסטיע איז די שטראָף פער־קלענערט געוואָרען אויף אַ העלפט.

אויטאָ־אונגליקס

(2) אין דאָרף ציגענקי הינטער לאָדז איז איי־בערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָ דער 3־יעהריגער עזגעניוש האַזאַ. דער שאָפער איז אַנט־לאָפען. דאָס קינד איז אָפּגעפירט געוואָרען אין אַ שפּיטאַל, זיין צושטאַנד איז כמעט הָאָפענונגסלאָז.

געשלעג ביי קאָרטען־שפּיל.

(ב) אין כאָיני ביי דער טושינער גאַס האבען 4 יונגעלייט געשפּילט אין קאָרטען. 2 פון זיי האָ־בען געהאַלטען אין איין געווינען: אויף דעם בּאָדען אין צווישען זיי ענטשטאַנען א קריגערייי און אַ געשלעג, בעת וועלכען א גער פון די „גליקליכע־געוויינער וואַצלאַוו פּענקאַלאַ (זשיראָווע 7) איז פער־וואונדעט געוואָרען אין האַנד. פּאַגאָטאָוויץ האט אַ אהם ערשטע הילף. דער צווייטער פערוואונדעטער איז נעלם געוואָרען.

היינט און פאָלגענדע טעג!
גרויסער ערשטקלאַסיגער פילם, וואָס איז ווינערציימט געהן אָנ'עפּעט ... אויף דעם טעמע:
צי בעהער די חופּה־נאַכט דעם מאַן?
רעזשי: FITZMAURICE
ראָמאַן פון לעבען פון אַמעריקאַנער מיליאָנערען א.ג.
דעם מאַנ'ס רעכט
אין די הויפּטראָלען:
BILLIE DOVE i ROD LA ROCQUE
אויסערן פּראָגראַם: פּלאַרענצישע באַר וועט אויספיהרען א דייה לידער און אריעס פון דער אָפּערע
„CARMEN"
אָנהייב אין געוו. טעג 5 נ"מ, שבת און זונטאָג 2 נ"מ

4 נייע באַנקראָטען

טעגליכער כראָניק פון האַנדעלס־געריכט

די פירמע בר. צינגעלבערג איז ערקלערט געוואָרען פאר באַנקראָט. די פירמע האט אין יאַנואַר מיטגעטיילט אין האַנדעלס רעגיסטער אַז זי ווערט ליקווידירט אין דער ווירקליכקייט האט זי דעם ליק־ווידאַציע אַקט נישט פאָרגעשטעלט און איהרע חובות נישט בעצאָהלט, און אויסגעשטעלט נייע פערפליכטונ־גען וועלכע זי האט דערלאַזט צום פּראָטעסט.

דאָס געריכט האט די פירמע ערקלערט פאר באַנקראָט פון 29. יולי 1929 י.

די באַנקראָטירטע ישעי, חיה און ראָזאַ צינגעל־בערג זענען בעשטימט אונטער פּאָליציי אויפזיכט.

* * *

א צווייטער באַנקראָט איז ערקלערט געוואָרען סטאַניסלאַוו צערעיסקי, דעם אינהאַבער פון דער מעבעל פאַבריק אונטער דער פירמע „ראָטונדאַ" לאָדז נייע צינגעל גאַס 20, דערעיסקי איז שולדיג לעשנעווסקין 2500 זל. דער באַנקראָט איז ערקלערט געוואָרען פון 25. יולי 1930 י.

* * *

א דריטער באַנקראָט איז ערקלערט געוואָרען יאַנינאַ קאָוואַלצקאַ קאָלאָניאַל געוועלב אויף נאַוו־ראַט 16. קאָוואַלצקאַ איז שולדיק ארום 10.000 זל. דער באַנקראָט איז ערקלערט געוואָרען פון 22. יוני 1929 י. די באַנקראָטירטע איז בעשטימט געוואָרען אונטער פּאָליציי אויפזיכט.

* * *

ווייטער איז פאר באַנקראָט ערקלערט געוואָרען אברהם ארלער וועבעריי און שפּינעריי אין פּאַביאַניץ קאָסטשיושקאָ נער 40. אין 1928 האט ארלער פונאַנ־דערגעפוירט זיין פאַבריק און פערגרעסערט די פּראָ־דוקציע און זענען געבליבען שולדיק 20.000 זל. ביז איצט האבען זיי די וועקסלען נישט אויסגע־קויפט, ווייער הויז האבען זיי פערקויפט ש. מ. טרוס־קאַלסקי, חיה און יעקב פּאַרוכאָוויטש, די קרעדי־טאָרען האבען געפאָדערט אַז אברהם און זיין פרוי־מאַניע זאָלען ארעסטירט ווערען. דאָס געריכט האט ערקלערט פאר באַנקראָט אברהם ארלער פון דעם 13. סעפּטעמבער 1929 י. און אָנגעגעבען איהם אונ־טער פּאָליציי אויפזיכט די פאָדערונג צו ערקלערען מאַניע ארלער אלס באַנקראָט איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

* * *

נעכטען האט די פירמע גוסטאַוו פּאַשקע אין אַלעקסאַנדראָוו קאָשטשעלנאַ 12 דערלאַנגט א ביטע וועגען פּראָלאָנגירען איהר די צאָהלונגען. די פירמע עקזיסטירט זייט 1910 י. און פיהרט אין איגענעם הויז א זאַקען פאַבריק. די פירמע האט גע־האַט א גוטען שם, איהר פּאַסיוו שליסט זיך מיט דער סומע פון 126,000 זל. און דעם קאַפּיטאַל — 33 טויזענד זל. די פערפליכטונגען געפינען א פולע דעקונג אין די פּאָזיציעס און האלב פליסיגע אקטיוון.

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31
קרענקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער
איינגענע פּאָטאָגראַפיע פון וועסעליבע ארטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, און: קלאַדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע
א. א ה. בצריבען נעמט אָן פון 2,30 ביז 4,30 נאָכמ.

פערפומעריע, זאַוואַדזקאַ 5
די גוט־בעקאַנטע
די גוט־בעקאַנטע
עמפּפעהלט צום איצטיגען סעזאָן אַ רייכען אויסוואַהל פון די בעסטע
פערפומען
פודערן
טואַלעט־זייפען
קעלנישע און בלומען־וואַסערן
קאָסמעטיק אין און אויסלענדישע
צו קאָנקורענץ־פּרייזען!
PERFUMERJA מים אַכטונג
J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92
בעמערקונג: ווער עס בעזוכט מיין פערפומעריע, בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע.
פאַר אַנגראָסיסטען — אויסנאַהמס־ראַבאַט.

רעזערוויסטען-איבונגען

ווער עס דארף זיך שבת שטעלען

מארגען שבת דארפען זיך צושטעלען אין לאקאל פון פ. ק. או. (נאוואטארגאווא 18):

רעזערוו-אונטער-אפיצירען פון 1906, 1905, 1904, 1902, 1901 און 1899 וועלכע האבען געדינט אין ארטילעריע (פעלד, שווערע און שווערסטער).

עלטערע שערעזשאנטען פון 1904 י. פון די אויסגערעכנטע מינים ארטילעריע.

נאכ'ן שבת — רעזערוו שערעזשאנטען פון די אויסגערעכנטע יאהרגענגע פון פיעכאטע, טאנקס, קאוואלעריע, פאנצער-אויטאס און נטענדאנטור ווינסט געזונדהייטס טרופען און זאניטארטעריע.

פון „אזורוויסקא".

דאס איינשרייבען פון קראנקע מענער, אויף ארויסצופאהרען קיין „אזורוויסקא" אויף דעם 6. סעזאן, וועט פארקומען דעם 19. אויגוסט, 3 א זייגער נאכמיטאג.

די קאנדידאטען מוזען זיך מעלדען אין דער בעזטימטער צייט אין דער קאנצעלאריע מיט דאקומענטען און א פאטאגראפיע.

יזכור-אווענד צום יאהרצייט פון די אב-געשעהעניש'ן אין א"י

אויף א געמיינזאמער בעראטונג פון די פארשטעהער פון די ציוניסטישע גרופירונגען איז בעשלאסען געווארען איינצואָרדנען א גרויסע מיטינג-אקאדעמיע צום אנדענקען פון די געפאלענע אין ארץ-ישראל אין פערגאנגענעם יאהר.

די אקאדעמיע וועט פארקומען מיטוואך, דעם 27-טען ה. ח. אין פילהארמאניע זאל מיט דער בעטייליגונג פון אנגעזעהענע רעדנער, מיטגלידער פון די צענטראל-קאמיטעטען פון די ציוניסטישע גרופירונגען אין ווארשא. אין פראגראם וועט אויך אריינגעהן א גרויסער מוזיקאלישער טייל און רעציטאציעס. די גאנצע הכנסה פון דער אקאדעמיע איז בעשטימט לטובת דעם קרן-היסוד.

* * *

מארגען שבת אין דערפריה וועט ביים דאווענען דער שוהל „אהל יעקב" אויף גראנסקא 18, פארקומען א פייערליכע הזכרה פאר די געפאלענע אין ארץ-ישראל בעת די געשעהענישען אין חודש אב פון פערגאנגענעם יאהר.

ווידער געשלעגען אויף יונה פילצערס פלאץ.

נעכטען אין דערפריה איז אויף יונה פילצערס פלאץ ווידער אויסגעבראכען א געשלעג צווישען די דראזשקעס און די קליינהענדלער. פסח קראקאווסקי מיט זיין פרוי האבען געקויפט ביים הענדלער ע. ווינאזאווסקי 8 קאסטען בארנעס צו 45 זל.

ביים אפנעמען די קאסטענס האט ראקאווסקי בעמערקט, אז איין קאסטען איז א קלענערער, האט קראקאווסקי געפאדערט צוריקצאהלען 5 זל. האט די וויאנזאווסקי אנגעהויבען זידלען און דערנאך דערלאנגט קראקאווסקי'ן מיט א געוויכט. קראקאווסקי האט זיך בעגאסען מיט בלוט.

און דאס קומט שוין פאר נאכדעם, ווי ס'איז אויסגעהעלט געווארען אן אויסגלייכס-קאמיסיע, וואס דארף אויסגלייכען אין פאל פון א סכסוך!

פארבערייטונגען אין לאדז צום אלוועלטליכען קאנגרעס פאר'ן ארבייטענדען א"י.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אלוועלטליכען קאנגרעס פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל, האט זיך אנגעהויבען אין שטאט די אקציע פון פערשפרייטען די הסתדרות קרטיסים. דער בעזיצער פון דעם קרטיס וועט האבען דאס רעכט צו וועהלען דעלעגאטען צום קאנגרעס. אין דער אקציע בעטייליגען זיך אלע פארטייען און ארגאניזאציעס, וועלכע זענען פערטרעטען אין דער ליגע. פריינד פון ארבייטענדען ארץ-ישראל, וועלכע ווילען נאך בעטייליגען אין די וואהלען, דארפען זיך פערזעהן מיט א קרטיס, דאס פערשפרייטען פון די קרטיסים איז פארלענגערט ביז צום 5 סעפטעמבער. די וואהלען וועלען פארקומען אין גאנץ פוילען דעם 14 סעפטעמבער. אין אלע ענינים פון קאנגרעס דארף מען זיך ווענדען אין סעקרעטאריאט פון דער ליגע שיענקיעוויטשא 3/5 טעגליך פון 8—10 אווענד.

1-טער קלאנג-פילם-
קינא-טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"

היינט און פאלג. טעג!
דער בערייטעסטער בחור'ל פון דער וועלט SONNY BOY
דער גענעאלסטער זינגער און ארטיסט, אוי-גערופענער „שאליאפין פון פילם"
AL JOLSON
אין בעריהמטען קלאנג-זינגענדען מייסטערווערק
„זינגענדער ליד"
דראמע פון א ליד, וועלכער הערשט דעם המון און מאמענט, ווען דאס הארץ פלאצט אויהם.
פרייזען פון די פלעצער 1, 2, 3 זל.
אנהויב פון די סעאנסען: 4, 6, 8 און 10 אוו.

קלאנג-פילם-טעאטער
Casino

היינט און פאלג. טעג!
מעכטיגע מזרח-דראמע אויפ'ן גרונדפון קאמף וועגען דער שענסטער פרוי פון מזרח א. ג.
די ליבע אין דער מדבר
אין די הויפטראלן:
OLIVE BORDEN
NOAH BERRY
HUGH TREVOR
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-פילם-צוגאבע
METRO - GOLDWYN MEYER
ווי אויך לאנד-אקטואליטעטן.
אנהויב פון די סעאנסן 4.30, 6, 8 און 10 אוונר.
דער זאל איז מאדערן ווענטילירט.

פארלעזונג פון „מרכז-עברי" אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען שבת, האלב אכט אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע נצעגעלניא 4 א העברעאישע פארלעזונג פון סטוד. י. קאליש אויף דער טעמע: „דאס לעבען און שאפען פון י. ח. ברענער".

דער איינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

ווינער „הכח"—„ל.ק.ס"

2:3 לטובת „הכח".

נעכטען נאכמיטאג איז אויפ'ן ספארט-פלאץ פון ל.ק.ס. פארגעקומען דער מעטש צווישען דעם ווינער „הכח" און „ל.ק.ס.".

דער מעטש האט זיך פערענדיגט מיט 2:3 לטובה „הכח".

היינט—פינפטע פרעמיערע ביי די „ווילנער"

דער „עיקר" פון יעווריינאוו.

היינט פיהרען אויף די „ווילנער" די פינפטע פרעמיערע א יאהר. שוין דער פאקט אליין, אויפפיהרען א פינפטע פרעמיערע ביי די שווערע טעאטער-יעלע בעדינגונגען, ביי וועלכע עס לעבט דאס יודישע טעאטער, איז א גענוגענדער בעווייז וועגען דער שטאנדהאפטיגקייט און לעבענס שטארקייט פון יודישען טעאטער.

מ'האט געקאנט מיינען, אז דורך די פאר יאהר צייט וואס דאס לאדזער יודישע טעאטער איז געווארען היימלאז און עס איז נישט געווען קיין מעגליכקייט פאר בעסערען און ערנסטען טעאטער שפיל — איז פערטעמפט געווארען ביי אונזער עולם דאס געפיהל פאר ביהנען-קונסט. מיט די אויפטריטען פון די ווילנער קאן זיך אבער יעדער איבערצייגען, אז דער קולט פאר א בעסער יודיש טעאטער איז ביי דער לאדזער יודישער מאסע זעהר שטארק ענטוויקעלט. יעדע פרעמיערע פון די „ווילנער" איז א יום טוב פאר די טעאטער בעזוכער. אויך די היינטיגע פרעמיערע - דער „עיקר" פון יעווריינאוו, וועלכע בעהאנדעלט דאס אינטערעסאנטע פראבלעם פון טעאטער-אילוזיע און לעבענס ווירקליכקייט — וועט אוודאי אראפ מיט דעם געהעריגען ערפאלג.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע

ווייטערע גאסטראלען פון קאניעווסקא און ברייטמאן.

די יודישע טרופע אין פילהארמאניע מיט די גאסטראלערען ברייטמאן און קאניעווסקא פיהרען אויף שבת אווענד די פרעהליכע זינגענדיגע אפערעטע „אמעריקאנער חתונה".

שבת נאכמיטאג געהט די קאמישע אפערעטע דאס „חונרעל".

רעוויע פארשטעלונגען אין סטאשיץ פארק.

היינט, שבת און זונטאג וועלען פארקומען רעוויע-פארשטעלונגען אין סטאשיץ-גארטען. אין די רעוויע בעטייליגען זיך בעקאנטע לאדזער און ווארשאווער קאבארעט ארטיסטען.

פון היגיענישען און כשר'ן רעסטאראן אויף וסכאדניא 39

דער איינציגער היגיענישער און כשר'ער רעסטאראן אויף וסכאדניא 39, פראנט, 2-טער שטאק גיט גרויס טעגליך געזונדע און געשמאקהאפטע מיטאגען צו ביליגע פרייזען און האט זיך שוין קונה שם געווען מיט זיין ערשטקלאסיגער קיך וואס געפינט זיך אונטער דער פערזענליכער השגחה פון אינהאבער הערמאן לעווינסקי.

סאלידע בעדינונג. געדענקט דעם אדרעס

רעווי-טעאטער „סקאלא"

היינט און ווייטערדיגע טעג די גרויסע רעוויע „רייצענדער וואלץ" מיט פאראי—פארעצקא און קאשימערוש באזאן בראש.

עס בעטייליגט זיך אויך דער בעריהמטער טענצער ערווין לאדוויקא, מארעק מאיסקי, ששיוואלעווסקי און דער באלעט. טעגליך 2 פארשטעלונגען.

ראדיא-פראגראם.

פרייטאג 15. אויגוסט.

10.15 נאטעס דינסט פון דער פוזנער קאטעדרע, 11.58 צייט-סיגנאל פון ווארשא און העינאל פון מאריאצקען טורעם אין קראקא. 12.05 גראמאפאן פליטען, 13.15 טאג פראגראם, קינא און טעאטער רעפערטואר, 16.30 מוזיק, 17.10 פארלעזונג, 17.25 קאנצערט פון א בלאזארקעסטער, 18.25 פערשידענעס, 19.05 נוצליכע און אנגענעהמע נאכריכטען, 19.25 פראגראם אויף מארגען, גראמאפאן פליטען צייט-סיגנאל, 20.00 פעליעטאן, 20.15 פאפולערער קאנצערט פון שווייצער טייל און ווארשא, 22.00 פעליעטאן, 22.15 קאמוניקאטען.

שבת דעם 16. אויגוסט.

11.58 צייט-סיגנאל פון ווארשא און העינאל פון מאריאצקען טורעם אין קראקא, 12.05 גראמאפאן פליטען, 13.15 טאג פראגראם, קינא און טעאטער רעפערטואר, 16.15 א נפארמאציעס פון קאאפעראטיסטען פערבאנד, 16.20 גראמאפאן פליטען, 17.10 ארטיסטיש ווינקעלע, 17.35 פאסט-קעסטעל, 18.00 קינדער פראגראם טראנסמיסיע פון קראקא, 19.00 פערשידענעס, 19.20 גראמאפאן פליטען, 19.30 פעליעטאן, 19.45 קאמוניקאט פון דער ווארער האנדעלס קאמער, פראגראם אויף מארגען קאמוניקאטען, צייט-סיגנאל פון ווארשא, 20.00 ראדיא זשורנאל, 20.15 פאפולערע קאנצערט פון שווייצער טייל און ווארשא, 22.00 פעליעטאן, 22.15 קאמוניקאטען.

מעלדונגען

א דאנק

דערמיט דריק איך אויס א הערצליכען דאנק דער דירעקציע פון די שאפער-קורסען ביי דער געזעלשאפט „Y.M.C.A." פאר דעם גוטען פאר-בערייטען מיך צו די פראקטישע עקזאמענס, געבענדיג מיר די מעגליכקייטען צו ערהאלטען דאס צייגניש אלס שאפער. אברהם זיטהאלץ.

בעקאנטמאכונג.

הערמיט מעלדען מיר, אז ס'האט זיך געשאפען אונטער די לייטונג פון געניטע פאכמענער א ארטאדאקסישער געזאנג - פעראיין ביי פועלי אגודת ישראל ווי ס'ווערט אונטעריכט רעליגיעזע-געזאנגען ווי אויך נאטען און שטים - בילדונג דורך א בעוואוסטען דיריגענט:

איינשרייבונגען קומען פאר יעדען מאנטאג, און מיטוואך און דאנערשטאג פון האלב זיבען ביז 10 אווענט אין לאקאל פון פא"י וסכאדניא 66.

די ארטאדאקסישע יוגענט, וואס האבען אינטערעס צו נגינה ווערען געבעטען זיך צו מעלדען אלס מיטגלידער.

צייטווייליגע פערוואלטונג פון ארטאדאקסישען געזאנג-פעראיין ביי פא"י אין לאדז.

רעכטס-פובליציסט
י. אינפעלד
פיעטריקאווער 31
נעמט אויך אונטער אויסצוגלייכען אלערליי סכסוכים און בעטייליגט זיך אין בוררים-געריכטען.
שפרעכשעה'ן פון 5—8 טעגליך

די צוקונפט פון פאלעסטינא

(ענדע פון דער 5-טע זייט).

ווען עמיצען אנדערש. ? קומט נאר נישט אויף דער פראגע: צי דאס פאלק נוצט אויס ווי עס בעדארף צו זיין די אוצרות פון דער טעריטאריע ? דער פרינציפ פון זעלבסטבעשטימונג איז א גוטער, ווען עס ווערט בענוצט צו שטערען די מעכטיגע אימפעריעס צו פערכאפען און זייערע אייגענע אינטערעסען די שוואכערע פעלקער. האט אבער נישט די מענשהייט א רעכט צו פערנעהמען א געוויסע לאקאלע טעריטאריע פאר דעם וואוילזיין פון אלעמען? אויף דעם גרונד האט דער פעלקער-בונד געהאנדעלט, בעשאפענדיג דעם מאנדאט אויף פאלעסטינע. ער האט געזעהן א טעריטאריע, וועלכע איז אמאל געווען בערימט פון הויכער קולטור און איצט ווערט זי פערנאכלעסיגט, פער-ארימט, און זי האט א קליינע בעפעלקערונג. ער האט נישט געזעהן אין די צוריקגעשטאנענע אראבער קיין האפענונג פאר דער צוקונפטיגער ענטוויקלונג. ער האט געוואוסט, אז די יודען, טראץ זייער לייזן-שאפטליכער ליבע פאר דער וויגעלע פון דעם געבורט פון זייער נאציע האלטען אפגעגעבען זייער גאנצע ענערגיע, זייער גאנצען טאלאנט, זייער אידעאליזם און זייער ביי-טים צו ענטוויקלען זי. ער האט דעריבער געגעבען דעם מאנדאט, אז די יודען זאלען האבען א לאנד, וועלכע זיי זאלען קענען אויפבויען זייער אייגענע און אין וועלכער זיי זאלען קאנען שאפען א צענטער פאר זייער קולטורעלער ענטוויקלונג. ער האט אינסטרואירט די מאכט, וועלכער ער האט געגעבען דעם מאנדאט צו פערווירקליכען אט דעם אידעאל. צו דער זעלבער צייט האט ער אינסטרואירט די זעלבע מאנדאטער-מאכט אפצוהיטען די רעכט פון די אראבער.

האבענדיג פאר זיך אט די צווייפאכע אויפגאבע רעגעפיגנט זיך די מאנדאטען-מאכט אין א דעליקאטער און אן אומבעקוועמער לאגע. אין אלגעמיין האבען די אראבער נישט געליטען נישט אין זייערע ציוויליע און רעליגיעזע רעכט און אויך נישט אין זייערע עקאנאמישע אינטערעסען. פערקעהרט, זיי האבען א סך פראפיטירט פון דעם גרויסען פארשריט, וואס דאס אריינקומען פון יודישע פעהיגקייט און יודישע ארבייטער און קאפיטאל האט מיטגעבראכט. דאס לאנד האט אין צעהנדליג יאהר פראגרעסירט א סך מעהר ווי עס איז אנדער לאנד אין מזרח. די אינדוסטריעו ווערען אנגעטריבען פון עלעקטרישע קראפט פון דעם ירדן. די פערקעהר-מיטלען זענען מאדערניזירט. די גאנצע געגענד, וועלכע איז בעשטאנען פון חיסטע-נישען, וואו עס האט געהערשט מאלאריע און וועלכע האט אויפגעהאלטען א קליינע צאל פערארימטע פאסטוכער, איז היינט צו טאג קאלאניזירט, פערפלאנצט מיט פעלדער און גערטנער און האלט אויף אנגע-בויטע פוירים-בפעלקערונג. דער אלגעמיינער צו-שטאנד פון לעבען האט זיך אויפגעהויבען. איבער-הויפט בענדיג אויף דעם מעמד פון פעהדינסטען. דער איר-קונפט האלט אויף א גאנצע בילדונגס-סיסטעם. די שפי-טאלען, וועלכע די יודען האבען אויפגעבויט, זענען אפען פאר די אראבישע שכנים. דער ווערט פון לאנד וואס געפינט זיך אין אראבישע הענד איז שטארק געשטיגען. עס איז דערפיר אינטערעסאנט צו בעמערקען, אז אונטער די פערבעסערטע בעדינגונגען פערגרעסערט זיך די אראבישע בעפעלקערונג, א סך שנעלער, ווי אין די אנדערע ארומיגע לענדער.

דאס אלעס קאן זיין ריכטיג, פונדעסטוועגען האבען די עקאנאמישע געווינסען גארנישט געהאלפען צו פערקלענערען די אראבישע אפאזיציע צו יודישער אימיגראציע און אונטערנעהמונגס-גייסט. די מאנדאטען-מאכט קוקט אויף דער צוקונפט און שטעלט זיך די פראגע צי זי וועט נישט דארפען אויף אייביג טראגען אויף זיך די לאסט פון דער אקופאציע. דער פולס פון ענגלישען אימפעריאליזם קלאפט פיל שוואכער זינט נאך דער מלחמה. ענגלאנד טראכט נישט היינט צו טאג ווענען א דירעקטער הערשאפט איבער די מזרח-פעלקער. עגיפטען וואלטען שוין פאקטיש געווען אומ-אפהענגיג ווען נישט צוליב דעם אומפערשטענדליכען שטרייט איבער סודאן. איראק האט אנגענומען אהער סטאטוס אלס אן אומאפהענגיגע טעריטאריע פערבונדען מיט ענגלאנד. אפילו אין אינדיען קעמפט דער אימ-פעריאליזם בלויז נעגען אפלייגען דאס אומפערמיידליכע. די גאנצע טענדענץ פון אונזער פאליטיק אין מזרח שיינט צו זיין געגען דעם, אז מ'זאל פערבלייבען אין פאלעסטינע אויף שטענדיג אדער אפילו א לאנגע צייט.

(ענדע — קומט).

Dr. med.
IGNACY MARGOLIS
ספעציאליסט פאר או גן-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
בעהמט אן פון 1—2 נאכמ. און פון 5—7 אווענד
אל. קאשטשושקי 21
2 טויער, טעל. 17-165.

די ערשטע לאדזער גוט-בעקאנטע
פאבריק פון פאטענטירטע פעלד-בעטען
מאכט בעקאנט, אז צוליב'ן קריזיס האבען מיר פערקלענערט די פרייזען פון אונזער אויסארבייטונגען
ווי: פעלד-בעטען, פעלד-בעטען מיט ווענטלעך, לעזשאסעס טאבארעטקעס און האמאקעס
אונזערע פעלד-בעטען זענען פערזעהען מיט דער שוץ-מארקע „Palma-Patent",
פאר וועלכע מיר גאראנטירען אויף פיל יאהרען.
אכטונג: פאדערט איבעראל פעלד-בעטען נור מיט דער מארקע „Palma-Patent"
„PALMA-PATENT" מיט אכטונג פירמע
אינה. שווארצאווסקי
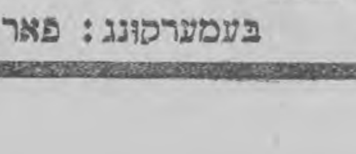
פולנאצנא 24, טעל. 85-131
בעמערקונג: פאר פראווינץ - בעדייטענדע ראבאטען.

Uwaga przed naśladownictwami!

Im więcej znany i lubiany jest towar pewnej marki, tem więcej bywa podrabiany przez niesumiennych fabrykantów. Tak się to dzieje ze słynnem z jakości mydłem „Kołłontay z pralką", które nieuczciwi konkurenci licznie naśladują ze szkodą dla wielu gospodyń domu. Niech się Szanowna Pani sama przed tem chroni i żąda zawsze wyraźnie mydła „Kołłontay z pralką", zważając, ażeby nie zapakowano Jej jakiegoś naśladownictwa. Nie dajcie sobie, Szanowne Panie, narzucić innych, rzekomo „taksamo" dobrych wyrobów. Wyróżniajcie, Szanowne Panie, zawsze te sklepy, w których respektowane są Wasze życzenia. Mydło „Kołłontay" zawiera glicerynę, jest aromatycznie perfumowane i bez opakowania.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

קלאנג-פילם-טעאטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.

נאכ'ן גרינדליכען רעמאנט
א גרויסע פרעמיערע!
פון פרייטאג, דעם 15 אויגוסט ד. י. און טעגליך
גרויסער קלאנג-פילם-פרעמיערע!

זינגער פון פאריז

אין דער הויפטראלע:
MAURICE CHEVALIER
הונדערט-פראצענטיגער רעד- און געזאנג קלאנג-פילם.
די פרייזען פון די פלעצער זענען נישט פארגרעסערט.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויסערס און פיסן

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם כוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראקטיק מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דעמטען פראפעסאר-דאקטאר פארגערופענע בעזוכונגען ווגער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען

ברוך. אויך פאר הויקערס לייטונגען מיט הייל-גארטעלן און אפאראטען פאר פערקרימטע פוס און פלאטס-פוס ספעציעלע אפ-לאגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס ערוענונג ערשטע'ן פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארא... פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר ב. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע. מיר געהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע

דאנקזאגונג.

דעם געעהרטען ספעציאל. ה' י. ראפאפארט, דיר. פון ארטאפעדישען אנשטאלט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, טעל. 221-77 פראנט, פארטער, דריק איך אויס עפענט. יך מיין הייסע דאנקבארקייט פאר זיין אנלעגען מיר דעם ספעציעלען ארטאפעדישען הייל-גארטעל פון זיין מעטאדע, ווילכער האט מיך אויסגעהיילט געגצליך. ס'האט מיר געדראהט צו פלאצען דער רוקען צוליב'ן הויקער און יעצט בין איך געזונד און בין פעהיג צו דער ארבייט.

Dr. M. Morgenroth sędzia apelacyjny.

Szkoła Przemysłowa
Pomorska 46-48, tel. 163-80
Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

אפטיילונגען: מעכאנישע, עלעקטראטעכנישע, וועבעריי
די קאנצעלאריע ערטיילט אינפארמאציעס און נעמט אן איינשרייבונגען
מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 10—14 נ.מ

קראפט-שפולען
כמעט ווי נייע
ביליג צו פערקויפען
קילינסקי 21, רעכטע אפיצינע, 2 שטאק, וו. 18.

אלע, וועלכע ווילען פרייזען נאך פראנקרייך, בעלגיען שווייץ קענען בעקומען אויך זיכער גענויע אינפארמאציעס שפיצבער. נאמארסקא 40 טעגליך פון 4-10 אווענד. סערטיפיקאטען, ביטעס, אינ... בארוצונגען און אנדערע פארמאליטעטען.

א פראקטיצירטער
בוכהאלטער
און קארעספאנדענט - מאן וועלכער האט געארבייט אין א גרויס געשעפט צירקא 10 יאהר, זוכט באשעפטיגונג אויך קאן זיין א פאר שעה אין טאג פאר-מיטאג, אדער נאך מיטאג צו מעסיגע פרייזן, זיך צו ערקונדיגען ביי ווייצמאן ... ניא 54 רעכטע אפיצינע פארטער.

לעהרעריןֿ
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אינטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען
לאסמאן בושעז נער 15

אינגע
צו ארבייטען רענדער איז נויטיג קאנסטאנטינער 49 וו. 4 פראנט 1-טן שטאק.

אנ'ארט
צו שלאפען פאר צוויי יונגעלייט מיט אלע בעקוועמליכקייטען
גדאנסקא 95 ביי אייכלער

ס'ווערט געזוכט
א שטיקערין
ווי אויך א לערן מיידל צו ערפאהרען
קאנסטאנטינער 79
ביי ווייס.

א שעהן מעבלירט
צימער פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט צו צאהלען מאנאטליך
פאלודניאווא 20 2 הויף איינגאנגס לינקס וו. 37.

א פראנט-געוועלב
מיט א גרויס שוי-פענסטער אויף פיעטרקאווער גאס מיט זעמטליכע איינריכטונגען איז פון זאפארט ביליג צוליב אבריינזע איבערצוגעבען צו ערפאהרען ביי ע. דימאנט
זגערזשער 30.

קוואליפיצירטע
מאשין-נייערינס
ווי אויך א לערן מיידעל ווערט געבעטען צו ערפאהרען וואכאדניא 34 ביים הויז-וועכטער

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזע.

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער און קאנפעקציאנערן!

מיר טיילען מיט, אז צוליב דער בעקוועמליכקייט פאר דער געעהרטער קונדשאפט האבען מיר איבערגעטראגען אין א פערגרעסערטן לאקאל אין זעלבען הויז פראנט דאס 3-טע געוועלב אונזער

שניידער-צודאטען-געשעפט

וו"ז מיר בעזיצען אויף לאגער צום ווינטער-סעזאן א גרויסן אויסוואהל פון פערשידענע

פאלטען-פוטערס	אלפאגאס	סאמט-קעלנער
סאטינען,	זיידענע פוטערס	ספעציעל אפטיילונג פון
וואטעל נעז,	ראסכהאר	דאמען
וויקטאריעס,	קעפער	הערען
בעק	טרויזע	קינדער
ערמעל-פוטער	מושלין	...נע
וולאשנאנא	ליווענד	גארנע

קומט און איבערצייגט אייך! מיט אכטונג
8 נאוואמיעסקא 8 BAZAR KRAWIECKI
פראנט - געוועלב
אין הויז ווי עס געפינט זיך דאס טוך-לאגער פון בנימין מארקאוויטש
בעמ.: פאר בעסטעלטע שניידער ספעציעלע רעבאט.

Do Wiadomości Rodziców i Młodzieży!

8 klas. GIMNAZJUM ŻEŃSKIE KLARY WOLFSONOWEJ

i przedszkole „Świat Dziecięcy" POMORSKA 18 (w morg. ogrodzie)
komunikuje:

1. Klasa 8-ma otwarta.
2. Prawa na bieżący rok szkolny 1930/31 gimnazjum spodziewa się otrzymać w najbliższym czasie.
3. Pracownie fizyczna, chemiczna i przyrodnicza, zostały urządzone.
4. Lokal szkolny znacznie powiększony.
5. Wszystkie klasy od A do 8 włącznie są czynne.
6. Do przedszkola i klas A, B i C przyjmowani są również i chłopcy, dla których zakres przedmiot. judaist. przyst. do wymagań rodziców.
7. Na wychowanie zwraca się specjalną uwagę.
8. Dzieci przedszkola i klas A, B i C z dalszych dzielnic mogą być przyprowadzane do szkoły i odprowadzane do domu przez specjalnego funkcjonarjusza szkolnego.
9. Wysokość opłaty za naukę dostos. do obecnych ciężkich warunk.

UWAGA: Ponieważ w bieżącym roku szkolnym upływa 30-lecie pracy przełożonej na niwie pedagogicznej Gimnazjum przeznacza dwa bezpłatne miejsca dla uczenic klasy 4 niezamożnych, a zdolnych, jako stypendjun im. b.p. Izraela Wolfsona.

Zapisy przyjmuje kancelarja Gimn. codziennie oprócz świąt od 9 do 1-ej i od 5 do 7-ej.
Początek lekcyj dn. 3 września o g. 8 m. 30

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ, עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אוירען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה
9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 227 81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17, פון 10—11 און פון 2—5.

הולך בתום ילך בטח,
ומעקש דרכיו יודע

גויל אלו רקיע, קני כל חורש — תא:
דיו אלו ימי וכל מי כנישו — תא:
דירי ארעא ספרי ורשמי רשו — תא:

קענען נישט איבערגעבען דאס רעיעלקייט פון דער אלט - בעוואוסטער רעכטסקאנסולענטע-ביורא פון ה'
טאנעלע, פיעטריקאווער 17
זגכארגיע 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט פינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאפט געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, ארוואלאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעדט אין פוילען, וועגען דירות און אורושאנד ראזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. מיט אכטונג **ל. טאבעלא,** פעטריקאווער 17.

קליניק
וועבנעריז כירורגישע
„SANATO"
אגראדאווא 10 על. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט
איבער דער מוטער און קינד.
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלע.
200 זל.

Dr. M. RUBINLICHT
WSCHODNIA 23, tel. 16-800
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
מקבלים-שעה'ן פון 12—2 נ"מ. און פון $7\frac{1}{2}$—$8\frac{1}{2}$ אוונט.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און רענטגענישער קאבינעט.
נושעוושינער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר איזיך נאז, האלז, אוירען ק'	$4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$
ד"ר סערשנער קינדער-קראנקה.	9-11 3-$4\frac{1}{2}$
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2—12
ד"ר ביבערגאל חויט און וענער.קר.	$11\frac{1}{2}$ - $12\frac{1}{2}$
ד"ר שטירנפעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד"ר שמערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	$4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$

אביבאטראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. אז. ספקען, שטעלן, קינסטליכן בערג-זון, בעשטראהל אינפרארויט, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אנגראטע, אויף פערלאנג היילונגען אין שטאט. און לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי פלעגמא און בלוט
אימפונגען געגען שקארלאטין.
בייַ דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי - סטאראפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציינער, קראנען, פלאמבען א.א.וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האָב איך דעם כבוד בעקאַנט צו מאַכען דער ג. קונדשאַפט, אַז דעם 15/7 ד. י. בין איך גרויסגעזעצטען אַלס שותף פון דער פירמע שווארצמאַז און גרינשפאַן, פּיעטריקאָווער 17, און פון דער דאַטום פיהר איך מיין פעלץ-וואַרען-געשעפט

„בעקער און גרינשפאַן" פּיעטריקאָווער 66 טעל. 21-190

אונטער דער פירמע

אויף לאַגער בעזיץ איך אַ גרויסען אויסוואַהל פון פוטער אויף ענצעלנע פעלעכלעך. דאַמען-מאַנטלען און קאַסטיומען פערטיגע און בעשטעלטע אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען דאַמען-שניידער

א. בעקער.

LUNA

פראַכטיגע מוזיקאַל. אילוסטר. אויסגעפיהרט פון סימפ. אָרקעסטער א. לייטונג פון ל. קאַנטאָר
אנהויב 4 אַ זייגער נ"מ, שבת און זונטאָג פון 12-3
נ"מ צו 50 ג. און 1 זל.

היינט און פאָלגענדע טעג!
גרויס פילם-מייסטערווערק וועגען וואַהנזיניגער און אידעאַלער ליבע

„די פרוי אין פלאַמען"

ריירענדע דראַמע פון אַ פרוי, וועלכע איז אַרומגענומען מיט אַלמעכטיגער ליבע, בעהערשט מיט ליידענשאַפטען, וואָס האָט דורכגעמאַכט אַ דערגערונג פון אַ שקלאַף
אין די הויפּטראָלען: Olga Czechowa, Angelo Ferrari, Ferdynand Alten, Alexy Bondyr

---

קלאַבג-טעאַטער Grand=Kino

היינט און פאָלג. טעג: „טאַנגאָ פון מליגות". ליידענשאַפטען, פול מיט הייס בלוט. אַ שפיל, וואָס פאַסצינירט, רייסט מיט

POLA NEGRI

זינגט אין גרויסען פילם פון אייראָפּעאישער פראָד. א. נ.:

„די גאַס פון געפאַלענע נשמות"

געשיכטען פון אַ געפאַלענער פרוי, וועמען די ליבע דערהויבט פון דער פינסטערניש ביז צו דער ליכטיגקייט. גרויסער ערפאָלג פון אייראָפּעאישע הויפּט שטעט אין גלענצענדער טריאומף פון דער בעקאַנטער בירגערין פּאָלאַ נעגרי.
Dodatek Fleischerowski !

סינא-טעאַטער CORSO

קינאָסיגער פראַגראַם; אין דער מאַכט פון ים-רויבער

היינט און פאָלגענדע טעג! דאָפּעלטער סענסאַציאָנעלער שלאַגער-פּראָגראַם! דאָס ערשטע מאל איז לאָדז!

1) דער סטודענט פון מאַנטאַני
סענסאַציאָנ. דראַמע אין 10 אַקטען אין די הויפּטראָלען: Hoot Gibson און די רייצענדע Katheryn Grawford

2) דער מענש מיט אַ בלויע נשמה
גרויסע סענסאַציע אין 12 אַקטען אין די הויפּטראָלען: Zbyszko Sawan, Walter Bodo, Alina Konopka
מוזיק אונטער דער לייטונג פון ה' ביאַלקעוויטש.

די פרייזען זענען ווייטער נידריגע. I — 1 זל. II — 75 גר. III — 50 גר.

קינא-טעאַטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26 (ביים פלאַץ קאַשטשעלני)

פערשטאַרקטער סימפאָנישער אָרקעסטער
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.

היינט און פאָלגענדע טעג! הערליך דאָפּעלטער פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג!

1) די הערליכסטע פּאַראַדע

גרויסע קאָמעדיע פול מיט רייצענדען הומאָר מיט SLIM אין דער הויפּטראָלע.

2) חלום פון ליבע

גרויסע דראַמע אין די הויפּטראָלען: JOAN GRAWFORD i NILS ASTHER

APOLLO

פייערליכע ערעפנונג נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט!

מעכטיג מייסטערווערק, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון גרויסער וועלט-מלחמה א. נ.

„פליגער"

זינגענדע דראַמע, געשיכטע פון סערגעאַנט ליבע. —:— אין די הויפּט-ראָלען: Clara BOW, Charles ROGERS, Richards ARLEN

סימפאָנישער אָרקעסטער אין פערגרעסערטען קאָמפּלעט אונטער דער לייטונג פון ה' א. ביינעלמאַן.
פרייזען פון די פּלעצער אויף די ערשטע סעאַנסען: גאַלעריע — 30 גר., באַלקאָן — 50 גר., פּאַרטער — 75 גר.

WODEWIL

דאָפּעלטער פּראַגראַם:

1) שטאַרקע לעבענס-דראַמע א. נאָמען:
ליידענשאַפט אין קייטען
די נייעסטע קרעאַציע פון GUNNAR TOLNAES

2) # ווייבשטיינס ירושה
מיט'ן פּאָפּ. Max Davidson און Pat O'Malleya

ODEON

רעוויו-טעאַטער „Dobry Wieczór"

אין דער געביידע פון קינא-טעאַטער „BAJKA"
פּראַנציסקאַנער 31a, רוג בושעוויטשער
(צופאָהר מיט טראַמוואַיען 1, 6 און 14.)

היינט גרויסע פּרעמיערע! ■ פּראָגראַם № 5 ■ היינט גרויסע פּרעמיערע!

ס'האַרץ פון לאָדז (Serce Łodzi)

גרויסע אויסגעצייכענטע רעווי אין 2 טיילען — 16 בילדער, געשריבען פון וו. יאַסטשעמביעץ, י. נעל, ל. סטאַרסקי, אין ק. בושעסקי. באַלעט, כאָרען, איינענע דעקאָראַציעס, קאָסטיומען און ליכט-עפעקטען. מיט נעהמען אַנטייל ניי-אַנגאַזשירטע אַרטיסטען.
רעזשי: Jerzy Welin און Wł. Janecki מוזיקאַלישער-לייטער: Daniel Kleidt דעקאָראַציעס: Stanisław Frasiak
טעגליך 2 פאָרשטעלונגען: 7,30 און 9,30 אָוונט שבת, זונטאָג און יום-טוב 5,30, 7,30 און 9,30 אָוונט.
פאָרפערקויף פון בילעטען אין דער ביוראָ „Reklama Polska" פּיעטריקאָווער 101 טעל. 126-89 טעגליך פון 11 פריה ביז 4 נ"מ

רעווי-טעאַטער אין סטאַשיץ-פּאַרק

דער זאַל איז פולקאָם געזיכערט געגען רעגען.
צופאָהרען מיט די טראַמוואַיען 2 און 7.

היינט, פרייטאָג, דעם 15-טען, שבת, דעם 16-טען, זונטאָג, דעם 17-טען, פּינקטליך 9 אָוונט, ניט געקוקט אויפ'ן וועטער

נאָך 3 גאַסטראָלן פון די לאָדזער ליבלינגען און אינטערנאַצ. אַרטיסט. קרעפטען אין דער גרויסער רעוו

לאָמיר זיך ווייטער איבערבעטן / לאָמיר זיך ווילען איבאַריבעס

עס נעמען אַנטייל צ. אַ. J. Balcerakówna שטערן פון די ווארש. סצענעס, L. Jurdzinska ליבלינג פון לאָדזער פובליקום, I. Falenska אַרט
Lopek-Boruński אויספיהרער פון קראָקאָווסקי'ס לידלעך, Roman Urbański לאַנג ניט געזעהענער ליבלינג פון לאָדז, Les Arpadas אטראַקציע פון בערלינער „סקאַלאַ", פון די לאָדזער טעאַטערן,
Ria et Rita d'Angelo טענצערין-שוועסטערס, Roman Gorowski אונפערגלייכליכער הומאָריסט א.ז.ו. אַרטיסטיש קרעפטען. רעזשי: K. Tatarkiewicz i R. Urbański נייע דעקאָראַציעס: K. Mackiewicz

---

וואַרשאַווער רעווי-טעאַטער „Chochlik"

אונטער דער אַרט. לייטונג פון Jerzy Darski

Kino Spółdzielni
40 SIENKIEWICZA 40

היינט און פאָלג. טעג! פּרעמיערע פון רעווי № 3 היינט און פאָלג. טעג!

אפשר וועט דער הער ערלויבען א. נ.

אויסגעפיהרט פון: M. Lukjańska, L. Orlińska, Żukowska, Niksarski, Szyndler, Boruński, Popławski i Darski ווי אויך גירלס
אין פראָגראַם צווישען אַנדערע: „Gapcio ordynansem", „Kacper bomba", „Nasze dzieci", „Polka groteska", „Menuet"
וויץ, סאַטירע, אַקטואַליטעטען א.ז.וו. רעזשי: F. Kalinowski באַלעט-בעשטאַנד: M. Lukjańska i Nikarski קאָנפערענסיער: J. Szyndler i M. Popławski
מוזיק אונטער דער לייטונג פון C. Kantor אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 8 און 10 אָוונט. פרייזען פון די פּלעצער פון 1 זל. ביז 2 זל.

קינא „ERA"

„פּלאַרא" ווישאַוואַ 22 (באַלוט)
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12.30 אַ זייגער בייטאָג.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער געקליבענער פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג!

1) „מאַגישער שאַרלאַטאַן" אָדער נקמה פון ליבע
גרויסע דראַמע אין 9 אַקטען.

2) א משרת צו אַלעמען
פערכאַפּענדער פאַרס אין 2 אַקטען.

3) דער פערפרעהענדער גאַז
קאָמעדיע אין 2 אַקטען.

אַבאָנאַמענטס-פרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאַלטען
אין טעקסט—40 ״ ״ ״ 60— ״ ״ ״ 4 ״
נאָכ'ן טעקסט—12 ״ ״ ״ 18— ״ ״ ״ 8 ״
אונטער דער זייט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנאַמענטס-פרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלונג אין הויז; אויף דער פראָווינץ 6—5.5 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג ניט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.